

PORADNIK GAZETY PRAWNEJ

UKAZUJE SIĘ OD 1995 ROKU

RÓŻNICE KURSOWE

WYCENA • ROZLICZANIE • EWIDENCJA

- Jak wyceniać transakcje walutowe w prawie podatkowym i bilansowym
- Jaką metodę ustalania różnic kursowych wybrać
- Jaki kurs waluty zastosować dla celów VAT
- Jak ująć różnice kursowe w pcpir

INDEKS 331783

INFOR
Zał. R. Pińkowski w 1987 r.

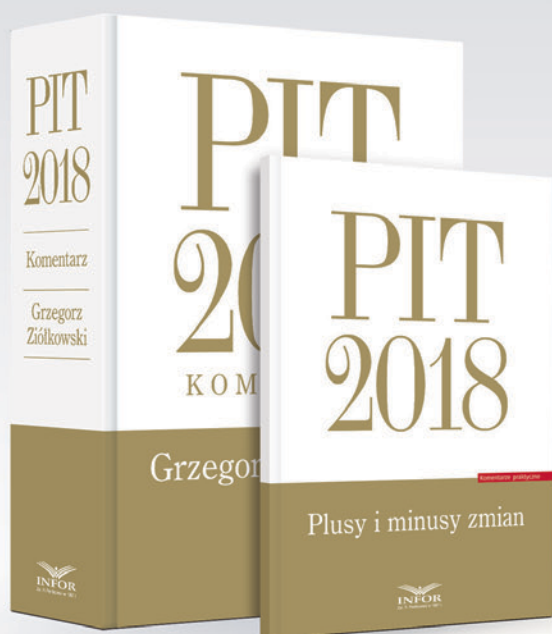
ISSN 1234-5695

Partner merytoryczny
INFORLEX

PRZEDSPRZEDAŻ

NAJBARDZIEJ PRAKTYCZNE KOMENTARZE

PIT 2018. Komentarz

Zawiera praktyczne omówienie każdego przepisu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Uwzględnia zmiany wchodzące w życie 1 stycznia 2018 r. Przewidywany termin wydania publikacji to marzec 2018 r.

Publikacja to nie tylko klasyczny komentarz do konkretnych przepisów, lecz także praktyczne przykłady pokazujące, jak prawidłowo rozliczać podatek dochodowy.

ZAMÓW W PRZEDSPRZEDAŻY

299 zł zamiast 399 zł

CIT 2018. Komentarz

Zawiera praktyczne omówienie każdego przepisu ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Uwzględnia zmiany wchodzące w życie 1 stycznia 2018 r. Przewidywany termin wydania publikacji to marzec 2018 r.

Publikacja zawiera nie tylko klasyczny, prawniczy komentarz do konkretnych przepisów, lecz także praktyczne przykłady i wzory pokazujące, jak przedsiębiorcy powinni rozliczać się podatkowo.

ZAMÓW W PRZEDSPRZEDAŻY

299 zł zamiast 399 zł

Publikacje dostępne w wersji **PREMIUM** z videoszkoleniem na pendrive:

PIT i CIT 2018 – najważniejsze zmiany od nowego roku

Prowadzący: Marcin Zarzycki

389 zł zamiast 519 zł

Spis treści

1. PRZYCZYNY POWSTAWANIA RÓŻNIC KURSOWYCH I ICH RODZAJE W UJĘCIU BILANSOWYM I PODATKOWYM	5
1.1. Jak określać kursy walut przy przeliczaniu transakcji wyrażonych w walutach obcych – wyjaśnienie podstawowych pojęć	5
1.1.1. Kurs średni NBP	5
1.1.2. Kurs faktycznie zastosowany	7
1.1.3. Kurs historyczny	9
1.2. Dodatnie oraz ujemne różnice kursowe	10
1.3. Zrealizowane oraz niezrealizowane różnice kursowe (podatkowe i niepodatkowe)	11
1.4. Różnice kursowe bilansowe oraz wynikowe	12
2. PODSTAWY PRAWNE DOTYCZĄCE PRZELICZANIA OPERACJI GOSPODARCZYCH WYRAŻONYCH W WALUTACH OBCYCH I USTALANIA RÓŻNIC KURSOWYCH DLA CELÓW BILANSOWYCH I PODATKOWYCH	15
2.1. Wycena transakcji i zasady ustalania różnic kursowych według ustawy o rachunkowości	15
2.1.1. Wycena operacji gospodarczych w trakcie roku obrotowego	15
2.1.2. Wycena składników aktywów i pasywów na dzień bilansowy	17
2.1.3. Różnice kursowe w księgach rachunkowych	17
2.2. Wycena transakcji i zasady ustalania różnic kursowych według ustaw o podatku dochodowym u podatników prowadzących księgi rachunkowe	19
2.2.1. Wycena przychodów wyrażonych w walutach obcych i ich korekta	19
2.2.2. Wycena kosztów uzyskania przychodów wyrażonych w walutach obcych i ich korekta	23
2.2.3. Ustalanie różnic kursowych według metody podatkowej	26
2.2.4. Ustalanie różnic kursowych według metody bilansowej	29
2.2.4.1. Warunki, jakie należy spełnić, aby stosować bilansową metodę ustalania różnic kursowych	29
2.3. Wycena transakcji i zasady ustalania różnic kursowych w pkpir i ryczałcie ewidencjonowanym	35
2.3.1. Wycena transakcji wyrażonych w walutach obcych i ustalanie różnic kursowych w pkpir	36
2.3.2. Wycena transakcji wyrażonych w walutach obcych i ustalanie różnic kursowych w ryczałcie ewidencjonowanym	40
2.4. Wycena transakcji według ustawy o podatku od towarów i usług	41
2.4.1. Przeliczanie transakcji wyrażonych w walucie obcej w celu ujęcia ich w ewidencji i deklaracji VAT	41
2.4.2. VAT na fakturze wystawionej pomiędzy krajowymi kontrahentami rozliczającymi się w walucie obcej	45
3. USTALANIE RÓŻNIC KURSOWYCH OD TRANSAKcji WYRAŻONYCH W WALUTACH OBCYCH – WYBRANE ZAGADNIENIA	46
3.1. Przeliczanie transakcji i ustalanie różnic kursowych metodą podatkową	46
3.1.1. Rozliczanie różnic kursowych w przypadku wystawienia faktury korygującej sprzedaż	46
3.1.2. Faktura wystawiona w złotych i zapłacona w walucie obcej a ustalanie podatkowej różnicy kursowej	48
3.1.3. Ustalanie różnic kursowych w przypadku otrzymania zaliczki na poczet WDT	48
3.1.4. Rozliczanie różnic kursowych od przychodów niepodatkowych i wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	50
3.1.5. Data rozliczenia różnic kursowych dotyczących przychodów lub kosztów z lat poprzednich	52
3.1.6. Rozliczanie różnic kursowych w przypadku przewalutowania kredytu lub pożyczki z waluty obcej na złote (i odwrotnie)	53
3.1.7. Rozliczanie różnic kursowych przy zakupie środków trwałych	54
3.1.8. Kompensata należności i zobowiązań a podatkowe różnice kursowe	56

3.1.9.	Rozliczanie różnic kursowych związanych z dywidendą wypłacaną w walucie obcej oraz pożyczką w walucie obcej przeznaczoną na wypłatę dywidendy	58
3.1.9.1.	Rozliczanie różnic kursowych w związku z dywidendą wypłacaną w walucie obcej	58
3.1.9.2.	Rozliczanie różnic kursowych związanych z pożyczką (kredytem) przeznaczoną na wypłatę dywidendy	58
3.1.10.	Rozliczanie różnic kursowych od kontraktów typu forward	59
3.1.11.	Wycena wpływu i rozchodu środków z rachunku walutowego	60
3.1.12.	Środki przekazane z rachunku walutowego do kasy walutowej – czy ustalać różnice kursowe	61
3.1.13.	Ustalanie różnic kursowych w związku z zagraniczną podróżą służbową pracownika	62
3.2.	Przeliczanie transakcji i ustalanie różnic kursowych metodą bilansową	63
3.2.1.	Różnice kursowe od wydatków wyłączonych z kosztów uzyskania przychodów i ich wpływ na przychody i koszty podatkowe	64
3.2.2.	Prezentacja różnic kursowych „per saldo” a podatek dochodowy	65
3.2.3.	Zasady ustalania i rozliczania różnic kursowych z wyceny bilansowej	66
3.2.4.	Rozliczanie różnic kursowych z wyceny bilansowej w następnym roku obrotowym	70
3.2.5.	Różnice kursowe uwzględniane dla celów podatkowych w pierwszym roku stosowania metody bilansowej	72
3.2.6.	Wycena na dzień bilansowy należności wyrażonych w walucie obcej, objętych odpisem aktualizującym, oraz ustalanie różnic kursowych	73
3.2.7.	Bilansowa metoda rozliczania różnic kursowych a wycena rozchodu waluty z rachunku walutowego według kursu historycznego	75
3.2.8.	Rozliczanie różnic kursowych powstałych w związku z wniesieniem wkładu pieniężnego w walucie obcej na poczet kapitału zakładowego	75
4.	KORZYŚCI I ZAGROŻENIA ZWIĄZANE Z WYBOREM METODY ROZLICZANIA RÓŻNIC KURSOWYCH	77
5.	ODPOWIEDZI NA PYTANIA CZYTELNIKÓW	78
5.1.	Jak rozliczyć w pkipr fakturę w walucie obcej	78
5.2.	W jaki sposób rozliczyć zapłatę za fakturę w walucie obcej środkami zakupionymi w kantorze	79
5.3.	Jak rozliczyć w księgach rachunkowych wypłatę dywidendy udziałowcowi będącemu zagraniczną osobą fizyczną	82
5.4.	Jak ustalać różnice kursowe w przypadku odsetek od pożyczki udzielonej w walucie obcej	85
5.5.	Jak rozliczyć wewnątrzwspólnotowe nabycie środka trwałego w walucie obcej poprzedzone zaliczką przekazaną unijnemu dostawcy	86
5.6.	Jak prawidłowo wycenić i zaksięgować otrzymaną fakturę w walucie obcej wystawioną przez polskiego kontrahenta	90
5.7.	Jak ująć w księgach rachunkowych karę umowną w walucie obcej	93
5.8.	Czy dokonując wyceny bilansowej należności w walucie obcej, należy urealnić również odpis aktualizujący	95

Różnice kursowe

– wycena, rozliczanie, ewidencja

Przedsiębiorca, który zawiera transakcje krajowe lub zagraniczne wyrażone w walutach obcych, prędzej czy później musi spotkać się z terminem „różnice kursowe”. Ich powstanie wynika z tego, że wartość transakcji po przeliczeniu na złote w momencie przeprowadzenia jest inna niż wartość tej transakcji w momencie jej faktycznego rozliczenia, np. zapłaty. W zależności od wzajemnych relacji między kursami walut występują dodatnie lub ujemne różnice kursowe, które zwiększają przychody lub koszty przedsiębiorcy.

1. Przyczyny powstawania różnic kursowych i ich rodzaje w ujęciu bilansowym i podatkowym

Transakcje wyrażone w walucie obcej, jak np. sprzedaż towarów i usług lub ich zakup, są przeliczane na złote dwukrotnie, a mianowicie:

- pierwszy raz – w momencie dokonania transakcji sprzedaży lub zakupu,
- drugi raz – w momencie otrzymania lub dokonania zapłaty.

Ze względu na to, że kursy walut obcych, pod wpływem prawa popytu i podaży oraz czynników makroekonomicznych, ulegają ciągłym zmianom, kurs zastosowany do przeliczenia transakcji w momencie jej przeprowadzenia jest zwykle inny niż kurs zastosowany do przeliczenia tej transakcji w momencie zapłaty. W zależności od wzajemnych relacji między kursami walut występują dodatnie lub ujemne różnice kursowe, które zwiększają przychody lub koszty przedsiębiorcy bądź wpływają na cenę nabycia albo koszt wytworzenia danego składnika firmowego majątku. Różnice kursowe dzielimy również na zrealizowane i niezrealizowane, podatkowe i niepodatkowe, a także na różnice kursowe wynikowe i bilansowe.

1.1. Jak określać kursy walut przy przeliczaniu transakcji wyrażonych w walutach obcych – wyjaśnienie podstawowych pojęć

Aby transakcje wyrażone w walutach obcych można było ująć w księgach rachunkowych czy ewidencjach podatkowych, muszą zostać przeliczone na złote. Ich odpowiednie przeliczenie jest także niezbędne do prawidłowego ustalenia różnic kursowych. Na potrzeby tego przeliczenia może być zastosowany kurs średni NBP, kurs faktycznie zastosowany oraz kurs historyczny.

1.1.1. Kurs średni NBP

W naszym kraju informację o średnich kursach walut publikuje każdego dnia bank centralny, czyli Narodowy Bank Polski. Kursy te, ustalone dla 35 najpopularniejszych światowych walut, mają charakter statystyczno-informacyjny, wobec czego różnią się od kursów stosowanych w kantorach walutowych czy bankach. Niemniej jednak średnie kursy walut podawane przez NBP pełnią bardzo ważną rolę, ponieważ są podstawą rozliczania transakcji zawieranych w walutach obcych.

Narodowy Bank Polski publikuje 3 tabele kursowe oznaczone jako A, B i C, z czego kursów średnich dotyczą tabele A i B. Najpopularniejszą tabelą kursów średnich walut obcych jest tabela A, w której można znaleźć średnie kursy 35 walut w relacji do złotego. Zasady obliczania tych kursów wynikają z uchwały nr 51/2002 Zarządu Narodowego Banku Polskiego z 23 września 2002 r. w sprawie sposobu wyliczania i ogłaszania bieżących kursów walut obcych, opublikowanej w Dzienniku Urzędowym NBP nr 14/2002. Z uchwały tej wynika, że kursy w tabeli A są ustalane w ten sposób, że w dniu roboczym pomiędzy godziną 10.55 a 11.00 NBP kieru-

je zapytanie do 10 krajowych banków o kursy kupna i sprzedaży EUR/PLN i USD/PLN. Na tej podstawie NBP oblicza średnie kursy EUR/PLN i USD/PLN, odrzucając po dwie najwyższe i najniższe wartości (po wcześniejszym uśrednieniu stawek kupna i sprzedaży), co powoduje, że relacja EUR i USD do złotego jest obliczana na podstawie sześciu uśrednionych kwotowań z banków. Następnie NBP, wykorzystując uzyskany kurs EUR/PLN, ustala inne relacje wymienne (np. CHF/PLN, GBP/PLN i inne). Do tego celu wykorzystuje się dane z agencji informacyjnych (Reuters i Bloomberg). Opracowana w ten sposób tabela A pojawia się na stronie internetowej NBP (www.nbp.pl) w każdy dzień roboczy między godziną 11.45 i 12.15. Poniżej przykład tabeli A ogłoszonej przez NBP 29 grudnia 2017 r.

Tabela nr 251/A/NBP/2017 z dnia 29 grudnia 2017 r.

Nazwa waluty	Kod waluty	Kurs średni
1	2	3
bat (Tajlandia)	1 THB	0,1068
dolar amerykański	1 USD	3,4813
dolar australijski	1 AUD	2,7199
dolar Hongkongu	1 HKD	0,4455
dolar kanadyjski	1 CAD	2,7765
dolar nowozelandzki	1 NZD	2,4774
dolar singapurski	1 SGD	2,6059
euro	1 EUR	4,1709
forint (Węgry)	100 HUF	1,3449
frank szwajcarski	1 CHF	3,5672
funt szterling	1 GBP	4,7001
hrywna (Ukraina)	1 UAH	0,1236
jen (Japonia)	100 JPY	3,0913
korona czeska	1 CZK	0,1632
korona duńska	1 DKK	0,5602
korona islandzka	100 ISK	3,3354
korona norweska	1 NOK	0,4239
korona szwedzka	1 SEK	0,4243
kuna (Chorwacja)	1 HRK	0,5595
lej rumuński	1 RON	0,8953
lew (Bułgaria)	1 BGN	2,1326
lira turecka	1 TRY	0,9235
nowy izraelski szekel	1 ILS	1,0047
peso chilijskie	100 CLP	0,5663
peso filipińskie	1 PHP	0,0699
peso meksykańskie	1 MXN	0,1768
rand (Republika Południowej Afryki)	1 ZAR	0,2832

1	2	3
real (Brazylia)	1 BRL	1,0510
ringgit (Malezja)	1 MYR	0,8602
rubel rosyjski	1 RUB	0,0604
rupia indonezyjska	10 000 IDR	2,5659
rupia indyjska	100 INR	5,4429
won południowokoreański	100 KRW	0,3269
yuan renminbi (Chiny)	1 CNY	0,5349
SDR (MFW)	1 XDR	4,9653

Ze względu na to, że średnie kursy walut obowiązujące danego dnia są publikowane przez NBP dopiero około południa, przepisy prawa bilansowego i podatkowego, w zakresie przeliczania transakcji wyrażonych w walutach obcych na złote, odnoszą się do kursów średnich ogłoszonych przez NBP na dzień poprzedzający przeprowadzenie transakcji, tj. na dzień poprzedzający powstanie przychodu, poniesienie kosztu, powstanie obowiązku podatkowego w VAT czy otrzymanie bądź dokonanie zapłaty.

UWAGA
 Tabela A ogłaszana przez NBP (www.nbp.pl), w której prezentowane są średnie kursy 35 najpopularniejszych walut świata, na gruncie prawa bilansowego i podatkowego stanowi podstawę do przeliczania na złote transakcji wyrażonych w walucie obcej.

PRZYKŁAD 1

Podatnik 10 listopada 2017 r. dokonał dostawy towarów w ramach WDT i tego samego dnia wystawił fakturę na kwotę 20 000 euro. Dla celów podatku dochodowego, podatku VAT i ustawy o rachunkowości przychód ze sprzedaży przeliczono na złote według kursu średniego NBP ogłoszonego na 9 listopada 2017 r., który wynosił 4,2308 PLN/EUR (tabela nr 217/A/NBP/2017). Wartość przychodu ze sprzedaży wyniosła 84 616 zł (20 000 euro × 4,2308 PLN/EUR).

Narodowy Bank Polski podaje również średnie kursy mniej popularnych walut, w tym np. funta egipskiego (EGP), peso argentyńskiego (ARS), rubla białoruskiego (BYN) itd. Można je odnaleźć w tabeli B, która jest aktualizowana w każdą środę między 11.45 a 12.45.

1.1.2. Kurs faktycznie zastosowany

Pojęcie „kurs faktycznie zastosowany” występuje zarówno w prawie bilansowym (art. 30 ust. 2 pkt 1 ustawy o rachunkowości; dalej: uor), jak i w ustawach o podatku dochodowym (art. 24c ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych; dalej: updof, oraz art. 15a ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych; dalej: updop).

Faktycznie zastosowany kurs waluty to taki kurs, który został rzeczywiście, realnie zastosowany do przeprowadzenia operacji gospodarczej w ten sposób, że na jego podstawie, w oparciu o wyrażoną w nim cenę waluty, doszło do przeprowadzenia operacji finansowej przewalutowania. Chodzi tu o kurs waluty, po którym podatnik faktycznie sprzedał lub nabył walutę obcą. Jak wyjaśnił NSA w wyroku z 26 stycznia 2016 r. (II FSK 3030/13):

 (...) „faktycznie zastosowany kurs waluty” to taki kurs, który był w istocie, rzeczywiście, naprawdę zastosowany. Taką cechą można z nim natomiast wiązać tylko wtedy, gdy na jego podstawie, w oparciu o wyrażoną w nim cenę waluty, w istocie doszło do przeprowadzenia operacji finansowej przewalutowania, czyli do wyrażenia w danej walucie wartości pieniężnej określonej pierwotnie w innej walucie.

(...) jeżeli otrzymanie należności lub zapłata zobowiązania nie wiązały się z faktycznym zastosowaniem jakiegokolwiek kursu waluty, ponieważ realizacja płatności następowała w określonej walucie bez zamiany wyrażonej w niej wartości na inną walutę (...) do obliczenia wartości różnic kursowych należy, zgodnie z art. 15a ust. 4 u.p.d.o.p., zastosować średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień, w którym różnice kursowe wystąpiły.

Na okoliczności faktycznego zastosowania kursu waluty wskazał również Dyrektor IS w Poznaniu w interpretacji indywidualnej z 8 lutego 2016 r. (ILPB4/4510-1-556/15-2/ŁM), w której czytamy, że:

MF (...) brzmienie przepisu art. 15a ust. 4 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych wprowadza swego rodzaju „ograniczenie” do uwzględniania dla celów obliczania różnic kursowych kursu faktycznie zastosowanego do konkretnych przypadków wymienionych w pierwszym zdaniu tego przepisu, tj. sprzedaży waluty obcej, kupna waluty obcej, otrzymania należności lub zapłaty zobowiązania w walucie obcej, czyli do sytuacji, w których dojdzie w rzeczywistości do zastosowania konkretnego, faktycznego kursu walutowego.

Z przepisu tego wynika, że jeżeli podatnik nie kupuje ani nie sprzedaje waluty lub nie następuje faktyczne (rzeczywiste) zastosowanie kursu waluty, tj. nie dochodzi do przewalutowania otrzymywanej należności lub płaconego zobowiązania (np. przez bank do przeliczenia wpływu środków z tytułu otrzymywanej należności lub wypływu środków z tytułu zapłaty zobowiązania po konkretnym, rzeczywistym kursie przeliczeniowym), wówczas zastosowanie znajdzie kurs średni ogłaszany przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego ten dzień.

Tym samym za kurs waluty faktycznie zastosowany można uznać m.in.:

- kurs sprzedaży banku, z którego usług korzysta dany podmiot, obowiązujący w dniu dokonania zakupu waluty obcej lub kurs indywidualnie wynegocjowany z bankiem,
- kurs kupna banku, z którego usług korzysta dany podmiot, obowiązujący w dniu dokonania odsprzedaży waluty obcej lub kurs indywidualnie wynegocjowany z bankiem,
- kurs zastosowany przez kantor w dniu zakupu lub odsprzedaży waluty obcej.

Jeśli podatnik wpłaca na rachunek walutowy walutę obcą kupioną w banku lub kantorze, powinien ją wycenić według kursu sprzedaży, który został faktycznie zastosowany przez bank lub kantor. Natomiast rozchód waluty obcej, który nastąpił w związku z jej wymianą na złote w banku lub kantorze, należy przeliczyć na złote według kursu kupna faktycznie zastosowanego przez bank lub kantor.

PRZYKŁAD 2

Spółka kupiła w kantorze walutowym 10 000 dolarów amerykańskich (USD) po kursie 3,6720 PLN/USD. Środki te następnie zasilili firmowy rachunek walutowy. Wpływ waluty na rachunek walutowy należy wycenić według kursu sprzedaży, który został faktycznie zastosowany przez kantor. Jego wartość wyniosła 36 720 zł ($10\,000\text{ USD} \times 3,6720\text{ PLN/USD}$).

Z kursem faktycznie zastosowanym będziemy mieli także do czynienia w przypadku przelewu środków pieniężnych między rachunkiem złotówkowym a rachunkiem walutowym. W momencie przelewu środków z rachunku złotówkowego na rachunek walutowy bank dokonuje sprzedaży waluty obcej, wobec czego kupioną od banku walutę obcą należy przeliczyć na złote według faktycznie zastosowanego przez bank w danym dniu kursu sprzedaży. Jeżeli natomiast następuje przelew środków z rachunku walutowego na rachunek złotówkowy, to bank dokonuje zakupu waluty obcej. Transakcję tę należy przeliczyć na złote według kursu kupna faktycznie zastosowanego przez bank w dniu odsprzedaży waluty.

PRZYKŁAD 3

Spółka posiada na rachunku walutowym 15 000 euro. W związku z koniecznością uregulowania zobowiązania wobec krajowego dostawcy sprzedała bankowi 3000 euro po kursie 4,2300 PLN/EUR, który jest faktycznie zastosowanym przez bank kursem kupna waluty obcej. Rozchód waluty obcej

z rachunku walutowego spółka przeliczyła na złote według kursu kupna banku, z którego usług korzystała, tj. 4,2300 PLN/EUR. Wartość rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego wyniosła 12 690 zł (3000 euro $\times$ 4,2300 PLN/EUR). Ta sama kwota wpłynęła na rachunek złotówkowy spółki, z którego spółka uregulowała zobowiązanie wobec krajowego kontrahenta.

Z art. 24c ust. 5 updog oraz art. 15a ust. 5 updog wynika, że jeżeli faktycznie zastosowany kurs waluty jest wyższy lub niższy odpowiednio o więcej niż powiększona lub pomniejszona o 5% wartość kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień faktycznie zastosowanego kursu waluty, organ podatkowy może wezwać strony umowy do zmiany tej wartości lub wskazania przyczyn uzasadniających zastosowanie kursu waluty. W razie niedokonania zmiany wartości lub niewskazania przyczyn, które uzasadniają zastosowanie faktycznego kursu waluty, organ podatkowy określi ten kurs opierając się na kursach walut ogłaszanych przez Narodowy Bank Polski.

1.1.3. Kurs historyczny

Dla celów bilansowych, na podstawie art. 35 ust. 8 w zw. z art. 34 ust. 4 pkt 1–3 uor (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 2342 ze zm.), do rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego jednostki mogą stosować kurs historyczny, tj. kurs, po jakim wyceniono wpływ waluty na rachunek. Wówczas rozchód waluty (np. zapłata zobowiązania) z rachunku dokonywany jest według jednej z trzech metod, których zastosowanie decyduje o kolejności rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego, a mianowicie według:

- metody FIFO, czyli „pierwsze przyszło – pierwsze wyszło”,
- metody LIFO, czyli „ostatnie przyszło – pierwsze wyszło”,
- kursów średnioważonych.

Zastosowanie metody polegającej na wycenie rozchodu waluty według kursu historycznego daje określone korzyści związane m.in. ze zmniejszonym nakładem pracy, ponieważ metoda ta skutkuje tym, że na rachunku walutowym nie powstają różnice kursowe od własnych środków pieniężnych.

To rozwiązanie stosowane dla celów bilansowych niestety nie może być przyjęte dla celów podatkowych w przypadku, gdy jednostka ustala różnice kursowe metodą podatkową na podstawie art. 24c updog oraz art. 15a updog (więcej na temat podatkowych metod ustalania różnic kursowych w punkcie **2.2.3. Ustalanie różnic kursowych według metody podatkowej**). Podatnicy ustalający, dla celów podatku dochodowego, różnice kursowe metodą podatkową do wyceny rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego nie mogą stosować kursu historycznego, tj. kursu, po jakim wyceniony został uprzednio wpływ waluty. Dla celów podatkowych do wyceny operacji na rachunku walutowym (gdy nie dochodzi do faktycznej wymiany waluty) są oni zobowiązani przyjmując:

- 1) przy wpływie walut – średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wpływu środków w walucie obcej na rachunek walutowy (np. w związku z otrzymaniem należności w walucie obcej),
- 2) przy rozchodzie walut – średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wypływu środków w walucie obcej z rachunku walutowego (np. na skutek zapłaty zobowiązania w walucie obcej).

PRZYKŁAD 4

Jednostka posiada rachunek walutowy, na który 6 lutego wpłynęła należność w kwocie 5000 euro. Otrzymaną zapłatę wyceniono według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego wpływ, tj. według kursu 4,20 PLN/EUR (kurs przykładowy). Przy czym kwota 5000 euro to jedyne środki na tym rachunku. Dwa dni później jednostka uregulowała za pomocą rachunku walutowego zobowiązanie wobec kontrahenta w kwocie 1000 euro. Do wyceny tego rozchodu zastosowano kurs historyczny, po którym wyceniono wpływ waluty na rachunek, tj. kurs 4,20 PLN/EUR.

1. Zastosowanie kursu historycznego do rozchodu waluty z rachunku walutowego w kwocie 1000 euro powoduje, że nie występują na tym rachunku różnice kursowe od własnych środków pieniężnych. Do wpływu i wypływu waluty zastosowano bowiem ten sam kurs.

2. Na rozrachunkach z kontrahentem, wobec którego jednostka uregulowała zobowiązanie w kwocie 1000 euro, wystąpiła różnica kursowa ustalona między kursem średnim NBP z dnia poprzedzającego poniesienie kosztu a kursem średnim NBP z dnia poprzedzającego wpływ waluty na rachunek (tj. kursem, który jednostka zastosowała do wyceny wpływu środków pieniężnych na rachunek). Różnica ta, dla celów podatku dochodowego, nie spełnia warunków do uznania jej za podatkową różnicę kursową. Jeśli nie dochodzi do wymiany walut, to za podatkowe różnice kursowe uznaje się różnice między kursem średnim z dnia poprzedzającego poniesienie kosztu a kursem średnim z dnia poprzedzającego wpływ (a nie wpływ) waluty w celu zapłaty zobowiązania.

1.2. Dodatnie oraz ujemne różnice kursowe

Zasadniczo różnice kursowe powstają:

- na rozrachunkach w związku z otrzymaniem lub dokonaniem zapłaty,
- w związku z wyceną bilansową aktywów i pasywów wyrażonych w walucie obcej,
- w związku z rozchodem waluty obcej z rachunku walutowego lub kasy walutowej, jako różnice kursowe od własnych środków pieniężnych.

Różnice kursowe mogą być rozpoznawane jako dodatnie lub ujemne, przy czym dodatnie różnice kursowe zwiększają przychody, natomiast ujemne różnice kursowe zwiększają koszty. Dodatnie różnice kursowe powstają wtedy, gdy w wyniku transakcji walutowej następuje wzrost dochodu (majątku) przedsiębiorcy, co może być spowodowane np. zwiększeniem przychodów (należności) o różnicę kursową lub zmniejszeniem kosztów (zobowiązań) o różnicę kursową. Natomiast ujemne różnice kursowe powstają, gdy skutkiem transakcji walutowej jest przykładowo zmniejszenie przychodów (należności) o różnicę kursową lub zwiększenie kosztów (zobowiązań) o różnicę kursową.

PRZYKŁAD 5

Spółka w styczniu nabyła towar od niemieckiego kontrahenta, co potwierdzała otrzymana faktura wystawiona 10 stycznia na kwotę 10 000 euro. Zakup wyceniono według kursu średniego NBP z 9 stycznia, który wynosił 4,25 PLN/EUR (kurs przykładowy). 24 stycznia spółka uregulowała swoje zobowiązanie z rachunku walutowego. Rozchód waluty wyceniono według kursu średniego NBP z 23 stycznia, który wynosił 4,15 PLN/EUR (kurs przykładowy). Waluta znajdująca się na rachunku, w dniu jej wpływu została wyceniona według kursu 4,20 PLN/EUR.

Przykład pomija kwestię rozliczenia VAT z tytułu WNT.

Spółka ustaliła różnice kursowe w sposób następujący:

1. Różnice kursowe na rozrachunkach:
 - a) wartość zobowiązania na dzień powstania wyniosła 42 500 zł ($10\,000 \text{ euro} \times 4,25 \text{ PLN/EUR}$),
 - b) wartość zobowiązania na dzień zapłaty wyniosła 41 500 zł ($10\,000 \text{ euro} \times 4,15 \text{ PLN/EUR}$),
 - c) w związku z dokonaną zapłatą wartość zobowiązania uległa zmniejszeniu o dodatnią różnicę kursową w kwocie 1000 zł ($42\,500 \text{ zł} - 41\,500 \text{ zł}$).
2. Różnice kursowe od własnych środków pieniężnych:
 - a) wartość waluty w dniu wpływu na rachunek walutowy wyniosła 42 000 zł ($10\,000 \text{ euro} \times 4,20 \text{ PLN/EUR}$),
 - b) wartość waluty w dniu rozchodu z rachunku walutowego wyniosła 41 500 zł ($10\,000 \text{ euro} \times 4,15 \text{ PLN/EUR}$),
 - c) w związku z rozchodem waluty wycenionym po kursie niższym niż jej wpływ powstała ujemna różnica kursowa w kwocie 500 zł ($42\,000 \text{ zł} - 41\,500 \text{ zł}$).

Ewidencja zdarzeń dotyczących powstania różnic kursowych w związku z zapłatą za dostawę towarów może przebiegać następująco:

1. Faktura – zakup towaru w ramach WNT (10 000 euro × 4,25 PLN/EUR)
 Wn „Rozliczenie zakupu” 42 500
 Ma „Rozrachunki z zagranicznymi dostawcami” 42 500
 – w analityce: konto imienne kontrahenta
2. WB – uregulowanie zobowiązania wobec kontrahenta
 Wn „Rozrachunki z zagranicznymi dostawcami” 41 500
 – w analityce: konto imienne kontrahenta
 Ma „Rachunek walutowy” 41 500
3. PK – rozliczenie dodatniej różnicy kursowej powstałej na rozrachunkach
 Wn „Rozrachunki z zagranicznymi dostawcami” 1 000
 – w analityce: konto imienne kontrahenta
 Ma „Przychody finansowe” 1 000
 – w analityce: „Dodatnie różnice kursowe”
4. PK – rozliczenie ujemnej różnicy kursowej od własnych środków pieniężnych
 Wn „Koszty finansowe” 500
 – w analityce: „Ujemne różnice kursowe”
 Ma „Rachunek walutowy” 500

Rachunek walutowy				Rozrachunki z zagranicznymi dostawcami (Konto imienne kontrahenta)			
Sp.)	42 000	41 500	(2	2)	41 500	42 500	(1
		500	(4	3)	1 000		

Rozliczenie zakupu				Przychody finansowe (Dodatnie różnice kursowe)			
1)	42 500					1 000	(3

Koszty finansowe (Ujemne różnice kursowe)			
4)		500	

Dla celów podatku dochodowego różnice kursowe powstają w związku z otrzymaniem lub dokonaniem zapłaty. Przy czym dodatnie różnice kursowe powstają na zasadach określonych przez art. 24c ust. 2 updof oraz art. 15a ust. 2 updop. Natomiast ujemne różnice kursowe powstają po spełnieniu warunków określonych przez art. 24c ust. 3 updof oraz art. 15a ust. 3 updop (patrz: punkt 2.2.3. Ustalanie różnic kursowych według metody podatkowej).

1.3. Zrealizowane oraz niezrealizowane różnice kursowe (podatkowe i niepodatkowe)

Pojęcia „zrealizowane różnice kursowe” oraz „niezrealizowane różnice kursowe” nie wynikają ani z prawa bilansowego, ani z prawa podatkowego. W praktyce pojęciem zrealizowanych różnic kursowych przyjęło się określać różnice powstałe w związku z dokonaniem płatności w walucie obcej. Powstają one w momencie zapłaty należności lub zobowiązania. W rezultacie są one zbieżne z różnicami kursowymi ustalonymi dla celów podatku dochodowego na podstawie art. 24c ust. 2 i 3 updof oraz art. 15a ust. 2

i 3 updog, co powoduje, że zrealizowane różnice kursowe są jednocześnie podatkowymi różnicami kursowymi.

PRZYKŁAD 6

30 stycznia podatnik dokonał sprzedaży usługi na rzecz zagranicznego kontrahenta i w tym samym dniu wystawił fakturę na kwotę 2000 funtów brytyjskich (GBP). Kurs średni NBP z dnia poprzedzającego uzyskanie przychodu (powstanie należności), tj. z 29 stycznia, wynosił 4,80 PLN/GBP (kurs przykładowy). Wartość przychodu (należności) w momencie powstania wyniosła 9600 zł ($2000 \text{ GBP} \times 4,80 \text{ PLN/GBP}$). 15 lutego na rachunek walutowy podatnika wpłynęła zapłata za wykonaną usługę. Kurs średni NBP z 14 lutego wynosił 4,70 PLN/GBP (kurs przykładowy). Wartość przychodu (należności) w momencie otrzymania zapłaty wyniosła 9400 zł ($2000 \text{ GBP} \times 4,70 \text{ PLN/GBP}$).

W związku z otrzymaną zapłatą powstała zrealizowana ujemna różnica kursowa w kwocie 200 zł [$2000 \text{ GBP} \times (4,80 \text{ PLN/GBP} - 4,70 \text{ PLN/GBP})$]. Na podstawie art. 24c ust. 3 pkt 1 updog oraz art. 15a ust. 3 pkt 1 updog różnica ta jest jednocześnie kosztem podatkowym.

Z kolei niezrealizowane różnice kursowe to różnice inne niż związane z dokonaną zapłatą w walucie obcej. Generalnie terminem tym określa się różnice kursowe powstałe w związku z wyceną bilansową aktywów i pasywów wyrażonych w walucie obcej oraz wyceną pozabilansowych pozycji w walutach obcych. Niezrealizowane różnice kursowe:

- nie stanowią podatkowych różnic kursowych, jeśli podatnik dla celów podatku dochodowego ustala je metodą podatkową na podstawie art. 24c updog oraz art. 15a updog,
- stanowią podatkowe różnice kursowe, jeśli podatnik dla celów podatku dochodowego ustala je metodą bilansową, o której mowa w art. 14b updog oraz art. 9b updog, tj. na podstawie przepisów o rachunkowości.

PRZYKŁAD 7

Spółka zaciągnęła pożyczkę na bieżącą działalność gospodarczą w wysokości 40 000 euro. Kwota pożyczki wpłynęła na rachunek walutowy 20 grudnia 2017 r. Jej wpływ został wyceniony po kursie 4,2011 PLN/EUR (tabela nr 245/A/NBP/2017 z 19 grudnia 2017 r.). Wartość zobowiązania z tytułu otrzymanej pożyczki wynosiła 168 044 zł ($40\,000 \text{ euro} \times 4,2011 \text{ PLN/EUR}$). Zgodnie z umową pożyczka ma zostać spłacona w ciągu 8 miesięcy w 4 równych ratach. Termin spłaty pierwszej raty przypada 20 lutego 2018 r.

Kurs średni NBP z 29 grudnia 2017 r. (31 grudnia 2017 r. przypadał w niedzielę) wynosił 4,1709 PLN/EUR (tabela nr 251/A/NBP/2017). Wartość zobowiązania z tytułu otrzymanej pożyczki ustalona na dzień bilansowy wynosiła 166 836 zł ($40\,000 \text{ euro} \times 4,1709 \text{ PLN/EUR}$).

W związku z wyceną bilansową zobowiązania z tytułu pożyczki powstała niezrealizowana dodatnia różnica kursowa w kwocie 1208 zł [$40\,000 \text{ euro} \times (4,2011 \text{ PLN/EUR} - 4,1709 \text{ PLN/EUR})$]. Różnica ta:

- nie stanowi przychodu podatkowego w przypadku, gdy podatnik ustala różnice kursowe metodą podatkową,
- stanowi przychód podatkowy, gdy podatnik ustala różnice kursowe metodą bilansową.

1.4. Różnice kursowe bilansowe oraz wynikowe

Dla celów prawa bilansowego różnice kursowe mogą być również rozpoznawane jako różnice kursowe bilansowe oraz różnice kursowe wynikowe.

Zgodnie z art. 30 ust. 4 uor różnice kursowe dotyczące aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych, powstałe na dzień ich wyceny oraz przy zapłacie należności i zobowiązań w walutach obcych, jak również sprzedaży walut, zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych. Ustalone w ten sposób różnice wpływają na wynik finansowy jednostki i są wykazywane w odpowiedniej pozycji rachunku zysków i strat. Są to różnice kursowe ustalone wynikowo.

W księgach rachunkowych dodatnie różnice kursowe zwiększają przychody finansowe (Ma konto 750), natomiast ujemne różnice kursowe zwiększają koszty finansowe (Wn konto 755). Natomiast w rachunku zysków i strat prezentuje się je „per saldo”, czyli po skompensowaniu dodatnich różnic kursowych z ujemnymi lub odwrotnie (art. 42 ust. 3 uor). O ile więc w księgach rachunkowych różnice kursowe są ujmowane „obrotami”, tzn. dodatnie różnice kursowe są księgowane na koncie „Przychody finansowe”, natomiast ujemne różnice kursowe – na koncie „Koszty finansowe”, o tyle ich prezentacja w rachunku zysków i strat ma charakter wynikowy i wykazywana jest jako nadwyżka dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi lub odwrotnie. Nadwyżkę dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi wykazuje się w rachunku zysków i strat w przychodach finansowych w pozycji J.V (wariant kalkulacyjny) lub G.V (wariant porównawczy) – jako „Inne przychody finansowe”. Z kolei nadwyżkę ujemnych różnic kursowych wykazuje się w kosztach finansowych odpowiednio w pozycji K.IV (wariant kalkulacyjny) lub H.IV (wariant porównawczy) – jako „Inne koszty finansowe”.

PRZYKŁAD 8

Spółka kapitałowa ma dwie należności z tytułu dostaw towarów, powstałe w trakcie 2017 r., które na dzień bilansowy (31.12.2017 r.) nie zostały uregulowane przez dłużników.

Tabela 1. Wycena należności na dzień bilansowy

AKTYWA	Nominalna wartość należności	Wycena w trakcie roku obrotowego		Wycena na dzień bilansowy 31.12.2017	
		Kurs średni NBP z dnia poprzedzającego wystawienie faktury (kursy przykładowe)	Wartość należności w złotych	Kurs średni NBP z 29.12.2017 r. (tab. 251/A/NBP/2017)	Wartość należności w złotych
Należność od odbiorcy X	40 000 USD	3,45 PLN/USD	138 000 zł	3,4813 PLN/USD	139 252 zł
Należność od odbiorcy Y	20 000 euro	4,20 PLN/EUR	84 000 zł	4,1709 PLN/EUR	83 418 zł

Saldo należności w trakcie roku obrotowego wynosi 222 000 zł (138 000 zł + 84 000 zł).

Saldo należności na dzień bilansowy wynosi 222 670 zł (139 252 zł + 83 418 zł).

W wyniku bilansowej wyceny należności wyrażonych w walucie obcej powstały następujące różnice kursowe:

Tabela 2. Różnice kursowe ustalone na dzień bilansowy

AKTYWA	Sposób ustalenia różnicy kursowej	Przychody/koszty finansowe
Należność od odbiorcy X	Wartość należności z dnia jej zarachowania: 138 000 zł Wartość należności na dzień bilansowy: 139 252 zł Dodatnia różnica kursowa: 1252 zł	Przychody finansowe
Należność od odbiorcy Y	Wartość należności z dnia jej zarachowania: 84 000 zł Wartość należności na dzień bilansowy: 83 418 zł Ujemna różnica kursowa: 582 zł	Koszty finansowe

W przypadku należności od odbiorcy X wycena według średniego kursu waluty z 31.12.2017 r. spowodowała wzrost jej wartości w stosunku do wyceny z dnia zarachowania. Zastosowanie kursu z dnia bilansowego powoduje, że z tytułu tego aktywa jednostka oczekuje wpływu zwiększonych korzyści ekonomicznych, które w przyszłości może uzyskać w formie zapłaty, co jest spowodowane wzrostem kursu waluty.

Powstała w ten sposób dodatnia różnica kursowa w kwocie 1252 zł, która zwiększa przychody finansowe jednostki.

Natomiast w przypadku należności od odbiorcy Y wycena według kursu średniego z 31.12.2017 r. spowodowała spadek jej wartości w stosunku do wyceny z dnia zarachowania. Zastosowanie kursu z dnia bilansowego powoduje, że z tytułu tego aktywa jednostka może uzyskać zmniejszony wpływ korzyści ekonomicznych, który jest spowodowany spadkiem kursu waluty, w jakiej wyrażono należność. Powstała w ten sposób ujemna różnica kursowa w kwocie 582 zł zwiększa koszty finansowe jednostki.

Zapisy w księgach rachunkowych 2017 r.:

1. PK – dodatnia różnica kursowa związana z bilansową wyceną należności X

Wn „Należności od zagranicznych odbiorców”

– w analityce: konto imienne kontrahenta

Ma „Przychody finansowe”

– w analityce: „Dodatnie różnice kursowe”

1 252

1 252
2. PK – ujemna różnica kursowa związana z bilansową wyceną należności Y

Wn „Koszty finansowe”

– w analityce „Ujemne różnice kursowe”

Ma „Należności od zagranicznych odbiorców”

– w analityce: konto imienne kontrahenta

582

582

Należności od zagranicznych odbiorców (Konto imienne kontrahenta)				Przychody finansowe (Dodatnie różnice kursowe)			
Sp.)	222 000	582	(2		1 252	(1	
1)	1 252						
Koszty finansowe (Ujemne różnice kursowe)							
		2)	582				

Prezentacja różnic kursowych w rachunku zysków i strat ma charakter wynikowy i jest wykazywana jako nadwyżka dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi lub odwrotnie. Przyjmując w uproszczeniu, że należności od odbiorców X i Y są jedynymi transakcjami związanymi z powstaniem bilansowych różnic kursowych, to na dzień bilansowy:

- wartość ujemnych różnic kursowych, ujętych jako koszty finansowe (Wn „Koszty finansowe”), wynosi 582 zł,
- wartość dodatnich różnic kursowych, ujętych jako przychody finansowe (Ma „Przychody finansowe”), wynosi 1252 zł.

Przy założeniu, że jednostka sporządza rachunek zysków i strat w wariancie porównawczym, w rachunku tym nadwyżka dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi różnicami kursowymi w kwocie 670 zł (1252 zł – 582 zł) zostanie wykazana w poz. G.V. jako „Inne przychody finansowe”.

Tabela 3. Prezentacja w rachunku zysków i strat – wariant porównawczy (fragment)

Pozycja	Wyszczególnienie	Dane za 2017 r.
G.	Przychody finansowe	670,00
V.	Inne	670,00

Różnice kursowe mogą być rozpoznawane również w ujęciu bilansowym. Są to różnice kursowe, które nie wpływają na wynik finansowy jednostki poprzez zaliczenie ich do przychodów lub kosztów finansowych, lecz wpływają na odpowiednie pozycje aktywów lub pasywów bilansu (patrz: punkt 2.1.3. **Różnice kursowe w księgach rachunkowych**). Zgodnie z art. 28 ust. 4 i 8 w zw. z art. 30 ust. 4 uor dotyczy to:

- różnic kursowych zaliczonych do kosztu wytworzenia produktów lub ceny nabycia towarów – w przypadku zobowiązań zaciągniętych w celu finansowania długotrwałego okresu wytwarzania produktu lub procesu niezbędnego dla długotrwałego przygotowania towaru do sprzedaży,
- różnic kursowych zaliczonych do ceny nabycia lub kosztu wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie oraz wartości niematerialnych i prawnych.

2. Podstawy prawne dotyczące przeliczania operacji gospodarczych wyrażonych w walutach obcych i ustalania różnic kursowych dla celów bilansowych i podatkowych

Transakcje wyrażone w walutach obcych, jak np. sprzedaż lub zakup towarów i usług, muszą być przeliczane na złote, i to dwukrotnie, a mianowicie najpierw na dzień przeprowadzenia transakcji skutkującej np. powstaniem przychodu lub poniesieniem kosztu, potem na dzień otrzymania lub dokonania zapłaty w walucie obcej. Kurs waluty, po którym dokonuje się przeliczenia, ustala się odrębnie dla każdego z tych zdarzeń, co na gruncie prawa bilansowego i ustaw o podatku dochodowym prowadzi do powstawania różnic kursowych. Zastosowanie właściwego kursu waluty na każdym etapie przeliczenia transakcji wyrażonej w walucie obcej jest warunkiem ustalenia różnic kursowych w ich prawidłowej wysokości. Z tego powodu należy znać podstawy prawne, które na gruncie prawa bilansowego, ustaw o podatku dochodowym oraz ustawy o VAT wyznaczają sposób wyceny poszczególnych transakcji.

2.1. Wycena transakcji i zasady ustalania różnic kursowych według ustawy o rachunkowości

Różnice kursowe ustalane dla celów bilansowych powstają wtedy, gdy wartość transakcji po przeliczeniu na złote w momencie przeprowadzenia jest inna niż wartość tej transakcji w momencie jej faktycznego rozliczenia (np. zapłaty) lub dokonania wyceny bilansowej.

Zanim jednostka ustali różnice kursowe, najpierw powinna prawidłowo określić wartość transakcji wyrażonych w walucie obcej. Na bilansowe zasady wyceny transakcji wyrażonych w walutach obcych wskazuje art. 30 uor. Przepis ten określa sposób:

- wyceny operacji gospodarczych w trakcie roku obrotowego,
- wyceny składników aktywów i pasywów na dzień bilansowy,
- wyceny aktywów i pasywów wyrażonych w walutach, dla których NBP nie ogłasza kursu,
- ujęcia powstałych różnic kursowych w księgach rachunkowych.

2.1.1. Wycena operacji gospodarczych w trakcie roku obrotowego

Na podstawową zasadę wyceny transakcji wyrażonych w walutach obcych dokonywanej w trakcie roku obrotowego wskazuje art. 30 ust. 2 uor. W myśl tego przepisu wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich przeprowadzenia – o ile odrębne przepisy dotyczące środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej i innych krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz środków niepodlegających zwrotowi, pochodzących ze źródeł zagranicznych, nie stanowią inaczej – odpowiednio po kursie:

- 1) faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji – w przypadku sprzedaży lub kupna walut oraz zapłaty należności lub zobowiązań;

- 2) średnim ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa w pkt 1, a także w przypadku pozostałych operacji.

PRZYKŁAD 9

Zakup waluty w banku lub kantorze według kursu faktycznie zastosowanego (art. 30 ust. 2 pkt 1 uor)

30 stycznia jednostka kupiła w banku walutę w kwocie 10 000 USD, którą wpłaciła na rachunek bankowy (walutowy). Zakup został sfinansowany ze środków na rachunku złotówkowym. Dokonano go po kursie faktycznie zastosowanym w tym dniu przez bank, tj. po kursie sprzedaży banku, który wyniósł 3,40 PLN/USD (kurs przykładowy). Zatem rozchód środków pieniężnych z rachunku złotówkowego oraz wpływ waluty obcej na rachunek walutowy wyceniono na kwotę 34 000 zł ($10\,000\text{ USD} \times 3,40\text{ PLN/USD}$).

PRZYKŁAD 10

Wycena przychodu i otrzymanej zapłaty według kursu średniego NBP (art. 30 ust. 2 pkt 2 uor)

30 stycznia jednostka dokonała dostawy towarów na rzecz unijnego podatnika o wartości 8000 euro. Faktura dokumentująca sprzedaż towarów w ramach WDT została wystawiona tego samego dnia. Zapłata za dostarczone towary wpłynęła na rachunek walutowy jednostki 15 lutego (nie nastąpiła faktyczna wymiana waluty obcej na złotówki).

1. Przychód z tytułu WDT jednostka wyceniła według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego sprzedaż, tj. z 29 stycznia, który wynosił 4,20 PLN/EUR (kurs przykładowy). Wobec tego przychód z tytułu dokonanej sprzedaży wyniósł 33 600 zł ($8000\text{ euro} \times 4,20\text{ PLN/EUR}$).
2. Otrzymałą należność wyceniono według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego wpływ waluty na rachunek, tj. z 14 lutego, który wynosił 4,10 PLN/EUR (kurs przykładowy). Wartość otrzymanej zapłaty po przeliczeniu na złote wynosiła 32 800 zł ($8000\text{ zł} \times 4,10\text{ PLN/EUR}$).

PRZYKŁAD 11

Wycena zobowiązania według kursu średniego (art. 30 ust. 2 pkt 2 uor) i dokonanej zapłaty według kursu faktycznie zastosowanego (art. 30 ust. 2 pkt 1 uor)

W lutym jednostka kupiła od unijnego kontrahenta towary. Zakup został udokumentowany fakturą wystawioną 6 lutego na kwotę 10 000 euro.

Jednostka 20 lutego uregulowała swoje zobowiązanie wobec kontrahenta. W związku z tym, że nie posiada ona rachunku walutowego, zapłaty dokonała z rachunku złotówkowego. Bank zrealizował przelew w walucie obcej, pobrawszy kwotę w złotych z rachunku złotówkowego jednostki po przeliczeniu waluty według bankowego kursu sprzedaży obowiązującego w dniu zapłaty, który wynosił 4,25 PLN/EUR.

1. Wartość zobowiązania z tytułu zakupionych towarów jednostka wyceniła według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego wystawienie faktury zakupu, tj. z 5 lutego, który wynosił 4,10 PLN/EUR (kurs przykładowy). Na podstawie art. 30 ust. 2 pkt 2 uor jego wartość po przeliczeniu na złote wyniosła 41 000 zł ($10\,000\text{ euro} \times 4,10\text{ PLN/EUR}$).
2. Na podstawie art. 30 ust. 2 pkt 1 uor wartość zobowiązania uregulowanego w euro z rachunku złotówkowego, wyceniona według kursu faktycznie zastosowanego przez bank 20 lutego, wyniosła 42 500 zł ($10\,000\text{ euro} \times 4,25\text{ PLN/EUR}$).

2.1.2. Wycena składników aktywów i pasywów na dzień bilansowy

Posiadane przez jednostkę aktywa i pasywa, które zostały wyrażone w walucie obcej (np. należności, zobowiązania, środki pieniężne zgromadzone na rachunku walutowym lub w kasie walutowej) podlegają wycenie na dzień bilansowy. Wyceny tej dokonuje się na podstawie art. 30 ust. 1 uor. Z przepisu tego wynika, że nie rzadziej niż na dzień bilansowy wycenia się wyrażone w walutach obcych:

- 1) składniki aktywów (z wyłączeniem udziałów w jednostkach podporządkowanych wycenianych metodą praw własności) i pasywów – po obowiązującym na ten dzień średnim kursie ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski, z zastrzeżeniem pkt 2;
- 2) gotówkę znajdującą się w jednostkach prowadzących kupno i sprzedaż walut obcych – po kursie, po którym nastąpił jej zakup, jednak w wysokości nie wyższej od średniego kursu ogłoszonego na dzień wyceny dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski.

PRZYKŁAD 12

Wycena składnika pasywów na dzień bilansowy (art. 30 ust. 1 pkt 1 uor)

Jednostka w księgach rachunkowych 2017 r. posiadała zobowiązanie wobec zagranicznego kontrahenta wyrażone w walucie obcej, które na 31 grudnia 2017 r. nie zostało uregulowane. Wartość zobowiązania wynosiła 100 000 funtów brytyjskich (GBP). Zobowiązanie w momencie jego powstania zostało wycenione według kursu średniego waluty obcej, który wynosił 4,7208 PLN/GBP (tabela nr 203/A/NBP/2017 z 19 października 2017 r.). Kurs średni GBP z 29 grudnia 2017 r. (31 grudnia 2017 r. przypadał w niedzielę) wynosił 4,7001 PLN/GBP (tabela nr 251/A/NBP/2017 z 29 grudnia 2017 r.).

Tabela 4. Wycena zobowiązania na dzień bilansowy

Wartość zobowiązania w walucie obcej	Wartość zobowiązania w złotych ustalona na dzień powstania zobowiązania		Wartość zobowiązania w złotych ustalona na dzień bilansowy		Dodatnia różnica kursowa
	Kurs średni waluty	Wartość w złotych	Kurs średni waluty	Wartość w złotych	
100 000 GBP	4,7208 PLN/GBP	472 080 zł	4,7001 PLN/GBP	470 010 zł	2070 zł

PRZYKŁAD 13

Wycena składnika aktywów na dzień bilansowy (art. 30 ust. 1 pkt 2 uor)

Jednostka prowadzi kantor wymiany walut. Na dzień bilansowy niesprzedane wartości dewizowe wycenia po kursie, po którym nastąpił ich zakup, jednak w wysokości nie wyższej od średniego kursu ogłoszonego na dzień wyceny dla danej waluty przez NBP.

Z art. 30 ust. 3 uor wynika, że jeżeli aktywa i pasywa są wyrażone w walutach, dla których NBP nie ogłasza kursu, to kurs tych walut określa się w relacji do wskazanej przez jednostkę waluty odniesienia, której kurs jest ogłaszany przez NBP.

Przepis ten dotyczy transakcji przeprowadzonych w walutach nienotowanych przez NBP, w tym np. w walutach krajów arabskich. W takim przypadku zwykle następuje przeliczenie danej waluty na dolary amerykańskie (USD) lub euro, a następnie na tej podstawie przeliczenie wartości transakcji na złote.

2.1.3. Różnice kursowe w księgach rachunkowych

Zgodnie z zasadą ogólną, określoną przez art. 30 ust. 4 uor, różnice kursowe dotyczące aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych. Od tej zasady są jednak trzy wyjątki dotyczące:

- inwestycji długoterminowych wyrażonych w walutach obcych, które podlegają trwałej utracie wartości,
- zaliczenia różnic kursowych do kosztu wytworzenia produktów lub ceny nabycia towarów – w przypadku wyceny zobowiązań zaciągniętych w celu finansowania długotrwałego okresu wytwarzania produktu lub procesu niezbędnego dla długotrwałego przygotowania towaru do sprzedaży,
- zaliczenia różnic kursowych do ceny nabycia lub kosztu wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie oraz wartości niematerialnych i prawnych.

Jednym z ww. wyjątków jest zaliczanie różnic kursowych do kosztu wytworzenia produktów lub ceny nabycia towarów. Dotyczy to sytuacji, w których towary lub produkty są, w sposób uzasadniony, długotrwale przygotowywane do sprzedaży lub – w przypadku produktów – długotrwale wytwarzane. Zgodnie bowiem z art. 28 ust. 4 uor w przypadkach uzasadnionych niezbędnym, długotrwałym przygotowaniem towaru lub produktu do sprzedaży bądź długim okresem wytwarzania produktu, cenę nabycia lub koszt wytworzenia można zwiększyć o koszty obsługi zobowiązań zaciągniętych w celu finansowania zapasu towarów lub produktów w okresie ich przygotowania do sprzedaży bądź wytworzenia i związanych z nimi różnic kursowych, pomniejszone o przychody z tego tytułu.

PRZYKŁAD 14

Różnice kursowe w koszcie wytworzenia produktu (art. 28 ust. 4 uor)

Jednostka (firma deweloperska) zajmuje się budową mieszkań z przeznaczeniem na sprzedaż. Niektóre koszty produkcji ponoszone przez jednostkę są wyrażone w walucie obcej. Uregulowanie zobowiązań z tego tytułu skutkuje powstaniem dodatnich bądź ujemnych różnic kursowych. W związku z długim okresem wytwarzania produkcji jednostka aktywuje różnice kursowe powstałe na skutek uregulowania zobowiązań w walutach obcych w koszcie wytworzenia produktów w ten sposób, że ujemne różnice kursowe zwiększają, a dodatnie różnice kursowe zmniejszają koszty wytworzenia produktów. Różnice te, jako element kosztu własnego sprzedanych produktów, są ujmowane w kosztach z chwilą sprzedaży produktów.

Różnice kursowe nie zwiększają bezpośrednio kosztów lub przychodów finansowych jednostki także w przypadku, gdy stanowią one element ceny nabycia lub kosztu wytworzenia środków trwałych w budowie, środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Zgodnie bowiem z art. 28 ust. 8 uor cena nabycia i koszt wytworzenia środków trwałych w budowie, środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych obejmuje ogół ich kosztów poniesionych przez jednostkę za okres budowy, montażu, przystosowania i ulepszenia, do dnia bilansowego lub przyjęcia do używania, w tym również:

- 1) niepodlegający odliczeniu podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy;
- 2) koszt obsługi zobowiązań zaciągniętych w celu ich finansowania i związane z nimi różnice kursowe, pomniejszony o przychody z tego tytułu.

Zasadniczo zatem różnice kursowe powstałe do dnia przyjęcia środka trwałego (wartości niematerialnej i prawnej) do używania:

- zwiększają jego wartość początkową – w przypadku ujemnych różnic kursowych,
- zmniejszają jego wartość początkową – w przypadku dodatnich różnic kursowych.

PRZYKŁAD 15

Różnice kursowe w wartości początkowej środka trwałego (art. 28 ust. 8 uor)

Jednostka nabyła w styczniu maszynę produkcyjną od belgijskiego kontrahenta za kwotę 100 000 euro, co udokumentowała fakturą wystawioną 20 stycznia. Kurs średni waluty ogłoszony przez NBP na dzień poprzedzający wystawienie faktury, tj. z 19 stycznia, wynosił 4,20 PLN/EUR (kurs przykładowy). Zobowiązanie wobec zagranicznego dostawcy jednostka uregulowała 6 lutego. Kurs średni waluty z dnia

poprzedzającego zapłatę zobowiązania, tj. z 5 lutego, wynosił 4,10 PLN/EUR (kurs przykładowy). Maszyna została przyjęta do używania, jako środek trwały, 20 lutego. W związku z uregulowaniem zobowiązania na rozrachunkach z dostawcą powstała dodatnia różnica kursowa w kwocie 10 000 zł $[100\,000 \text{ euro} \times (4,20 \text{ PLN/EUR} - 4,10 \text{ PLN/EUR})]$. Różnica ta zmniejsza wartość początkową środka trwałego.

2.2. Wycena transakcji i zasady ustalania różnic kursowych według ustaw o podatku dochodowym u podatników prowadzących księgi rachunkowe

Podatnicy podatku dochodowego od osób prawnych i podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych wyceniają przychody i koszty wyłącznie według przepisów ustaw o podatku dochodowym. Wycena przychodów i kosztów podatkowych, niezależnie od wybranej przez podatnika metody ustalania różnic kursowych, przebiega w ten sam sposób. Bez względu na to, czy podatnik w celu ustalenia różnic kursowych wybrał metodę podatkową czy metodę bilansową, uzyskane przychody oraz poniesione koszty przelicza on odpowiednio na podstawie art. 11a ust. 1 i 2 upodf oraz art. 12 ust. 2 i art. 15 ust. 1 upodp.

UWAGA

Podatnicy podatku dochodowego od osób prawnych i podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych przeliczają:

- przychody w walutach obcych według kursu średniego ogłaszanego przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień uzyskania przychodu,
- koszty poniesione w walutach obcych według kursu średniego ogłaszanego przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztu.

Natomiast różnice kursowe mogą oni, dla celów podatku dochodowego, rozliczać na podstawie przepisów określonych przez art. 24c upodf oraz art. 15a upodp (metodą podatkową) lub na podstawie przepisów o rachunkowości (metodą bilansową).

2.2.1. Wycena przychodów wyrażonych w walutach obcych i ich korekta

Zgodnie z art. 11a ust. 1 upodf oraz art. 12 ust. 2 upodp przychody w walutach obcych przelicza się na złote według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień uzyskania przychodu. Zasada ta dotyczy sytuacji, gdy przychód został uzyskany ze sprzedaży na rzecz zarówno kontrahenta krajowego, jak i kontrahenta zagranicznego.

Aby prawidłowo przeliczyć przychód wyrażony w walucie obcej na złote, niezbędne jest ustalenie daty jego powstania. Dopiero ustalenie daty powstania przychodu podatkowego i określenie kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego ten dzień pozwoli nam wskazać prawidłową wartość przychodu po przeliczeniu na złote.

W myśl art. 14 ust. 1c upodf oraz art. 12 ust. 3a upodp za datę powstania przychodu uważa się dzień wydania rzeczy, zbycia prawa majątkowego lub wykonania usługi, albo częściowego wykonania usługi, nie później niż dzień:

- 1) wystawienia faktury albo
- 2) uregulowania należności

PRZYKŁAD 16

W październiku 2017 r. podatnik wykonał usługę transportową na rzecz zagranicznego kontrahenta. Usługa została wykonana 24 października 2017 r., co potwierdzała faktura wystawiona 26 października 2017 r. na kwotę 4000 euro. Zapłata za wykonaną usługę wpłynęła na początku listopada.

Data powstania przychodu: dzień wykonania usługi, czyli 24 października 2017 r.

Kurs średni waluty ogłoszony przez NBP: 4,2359 PLN/EUR (tabela nr 205/A/NBP/2017 z 23 października 2017 r.).

Wartość przychodu po przeliczeniu na złote: 16 943,60 zł $(4000 \text{ euro} \times 4,2359 \text{ PLN/EUR})$.

PRZYKŁAD 17

23 października 2017 r. podatnik wykonał usługę tłumaczenia. Faktura z tego tytułu na kwotę 1000 dolarów amerykańskich (USD) została wystawiona 20 października 2017 r. Zapłata za wykonaną usługę wpłynęła 25 października 2017 r.

Data powstania przychodu: dzień wystawienia faktury, czyli 20 października 2017 r.

Kurs średni waluty ogłoszony przez NBP: 3,5896 PLN/USD (tabela nr 203/A/NBP/2017 z 19 października 2017 r.).

Wartość przychodu po przeliczeniu na złote: 3589,60 zł ($1000 \text{ USD} \times 3,5896 \text{ PLN/USD}$).

Nie w każdym przypadku przychód wyrażony w walucie obcej będzie przeliczany na złote według kursu średniego NBP ogłoszonego na dzień poprzedzający wydanie towarów/wykonanie usługi/wystawienie faktury/uregulowanie zapłaty (w zależności od tego, które z tych zdarzeń nastąpi najwcześniej). Inaczej będzie w przypadku usług rozliczanych w okresach rozliczeniowych, dla których moment powstania przychodu określa art. 14 ust. 1e upod. oraz art. 12 ust. 3c upod. Zgodnie z tymi przepisami, jeżeli strony ustalą, że usługa jest rozliczana w okresach rozliczeniowych, za datę powstania przychodu uznaje się ostatni dzień okresu rozliczeniowego określonego w umowie lub na wystawionej fakturze, nie rzadziej niż raz w roku. Zasadę tę stosuje się odpowiednio do dostawy energii elektrycznej, ciepłej oraz gazu przewodowego (art. 14 ust. 1h upod. oraz art. 12 ust. 3d upod.). Oznacza to, że do przeliczenia na złote przychodu wyrażonego w walucie obcej, uzyskanego w danym okresie rozliczeniowym, należy przyjąć kurs średni NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego ostatni dzień okresu rozliczeniowego. Dla ustalenia tego kursu nie ma natomiast znaczenia ani data wystawienia faktury, ani data otrzymania zapłaty.

PRZYKŁAD 18

Podatnik świadczy usługi informatyczne na rzecz zagranicznego kontrahenta. Strony postanowiły w umowie, że usługi będą rozliczane za okresy miesięczne. Z tytułu wykonania usługi w okresie rozliczeniowym sprzedawcy przysługuje ryczałtowe wynagrodzenie w kwocie 5000 euro. Zgodnie z zawartą umową za usługę informatyczną wykonaną w październiku 2017 r. podatnik 20 października 2017 r. wystawił fakturę na kwotę 5000 euro. Zapłata wpłynęła na firmowy rachunek walutowy 30 października 2017 r.

Data powstania przychodu: ostatni dzień okresu rozliczeniowego, czyli 31 października 2017 r.

Kurs średni waluty ogłoszony przez NBP: 4,2403 PLN/EUR (tabela nr 210/A/NBP/2017 z 30 października 2017 r.).

Wartość przychodu po przeliczeniu na złote: 21 201,50 zł ($5000 \text{ euro} \times 4,2403 \text{ PLN/EUR}$).

Na gruncie ustaw o podatku dochodowym przychód podatkowy może także powstawać wyłącznie w momencie otrzymania zapłaty. Dotyczy to sytuacji określonej przez art. 14 ust. 1i upod. oraz art. 12 ust. 3e upod. Z przepisów tych wynika, że w przypadku otrzymania przychodu, do którego nie stosuje się art. 14 ust. 1c, 1e i 1h upod. oraz odpowiednio art. 12 ust. 3a, 3c, 3d i 3f upod., za datę powstania przychodu uznaje się dzień otrzymania zapłaty. Według tej zasady datę powstania przychodu ustala się w przypadku otrzymania np. kary umownej czy odszkodowania.

PRZYKŁAD 19

25 października 2017 r. na firmowy rachunek walutowy podatnika wpłynęła kara umowna w kwocie 10 000 koron duńskich (DKK) należna od duńskiego kontrahenta. Kara wynikała z opóźnień w wykonaniu usługi.

Data powstania przychodu: dzień otrzymania zapłaty, czyli 25 października 2017 r.

Kurs średni waluty ogłoszony przez NBP: 0,5693 PLN/DKK (tabela nr 206/A/NBP/2017 z 24 października 2017 r.).

Wartość przychodu po przeliczeniu na złote: 5693 zł ($10\,000\text{ DKK} \times 0,5693\text{ PLN/DKK}$).

W obrocie gospodarczym dochodzi do sytuacji, w których uzyskany przez podatnika przychód należy skorygować (pomniejszyć) ze względu np. na zwrot towarów przez nabywcę, przyznanie nabywcy rabatu potransakcyjnego lub skonta, popełniony błąd rachunkowy skutkujący zawyżeniem wartości transakcji itp. W takich przypadkach na moment korekty przychodu wskazuje art. 14 ust. 1m updog oraz art. 12 ust. 3j updog. Wynika z nich, że jeżeli korekta przychodu nie jest spowodowana błędem rachunkowym lub inną oczywistą omyłką, korekty dokonuje się poprzez zmniejszenie lub zwiększenie przychodów osiągniętych w okresie rozliczeniowym, w którym została wystawiona faktura korygująca lub, w przypadku braku faktury, inny dokument potwierdzający przyczyny korekty. Oznacza to, że korektę przychodu wyrażonego w walucie obcej wykazujemy:

- „na bieżąco”, tj. w okresie rozliczeniowym, w którym została wystawiona faktura korygująca lub inny dokument potwierdzający przyczyny korekty – w przypadku gdy korekta nie jest spowodowana błędem rachunkowym lub inną oczywistą pomyłką,
- „wstecz”, tj. w okresie rozliczeniowym, w którym należało pierwotnie wykazać przychód podatkowy – w przypadku gdy korekta jest spowodowana błędem rachunkowym lub inną oczywistą pomyłką.

Przywołane powyżej przepisy wyznaczają jedynie moment korekty przychodów. Przepisy te (ani żadne inne w updog oraz updog) nie wskazują natomiast na kurs waluty, jaki należy zastosować do wyceny korekty przychodu. Wobec tego przyjmuje się, że do przeliczenia na złote korekty przychodu podatkowego wyrażonego w walucie obcej należy zastosować ten sam kurs waluty, który był właściwy do wyceny uzyskanego pierwotnie przychodu. Wynika to z faktu, że korekta przychodu podatkowego nie jest odrębnym, niezależnym zdarzeniem gospodarczym, lecz odnosi się ściśle do stanu zaistniałego w przeszłości. Skoro przepisy ustaw o podatku dochodowym nie wprowadzają szczególnych zasad przeliczania na złote korekty przychodów wyrażonych w walutach obcych (art. 14 ust. 1m updog oraz art. 12 ust. 3j updog określają wyłącznie moment uwzględnienia tej korekty w rachunku podatkowym), to w zakresie wyznaczenia kursu waluty do korekty przychodu zastosowanie ma zasada ogólna określona w art. 11a ust. 1 updog oraz art. 12 ust. 2 updog skutkująca wyceną według kursu średniego waluty właściwego do przeliczenia uzyskanego przychodu, i to niezależnie od przyczyny korekty. Stanowisko to podziela także organy podatkowe, czego przykładem mogą być interpretacje indywidualne Dyrektora IS w Katowicach z 31 października 2016 r. (2461-IBPB-1-3.4510.762.2016.1.JKT), Dyrektora IS w Warszawie z 13 lutego 2017 r. (1462-IPPB6.4510.624.2016.1.SO) oraz Dyrektora KIS z 12 maja 2017 r. (0111-KDIB2-1.4010.11.2017.1.BKD). W tym ostatnim piśmie czytamy, że:

MF (...) do przeliczania na złote korekty przychodu niezależnie od przyczyny korekty przychodu (spowodowanej błędem rachunkowym/oczywistą omyłką czy zdarzeniami nieistniejącymi w chwili powstania przychodu) oraz niezależnie od momentu rozliczenia korekt (zarówno cofając się do okresu rozliczeniowego, w którym został osiągnięty przychód – w przypadku błędu rachunkowego/oczywistej omyłki oraz „na bieżąco” – w przypadku korekty spowodowanej innymi okolicznościami, zaistniałymi post factum), należy stosować kurs waluty, jaki został zastosowany do przeliczenia faktur pierwotnych.

PRZYKŁAD 20

Korekta przychodu spowodowana błędem rachunkowym

Spółka wykonała 20 października 2017 r. usługę na rzecz zagranicznego kontrahenta i tego samego dnia wystawiła fakturę na kwotę 3200 euro. Przychód przeliczono na złote według kursu średniego NBP, który wynosił 4,2381 PLN/EUR (tabela nr 203/A/NBP/2017 r. z 19 października 2017 r.). Wartość przychodu po przeliczeniu na złote wyniosła 13 561,92 zł ($3200\text{ euro} \times 4,2381\text{ PLN/EUR}$). Na początku grudnia 2017 r. zorientowano się, że przy fakturowaniu sprzedaży został popełniony błąd rachunkowy – wartość

transakcji powinna wynosić 2300 euro (a nie 3200 euro). Wobec tego spółka wystawiła fakturę korygującą sprzedaż na kwotę 900 euro.

Moment rozliczenia korekty przychodu: „wstecz”, czyli w październiku 2017 r.

Wartość korekty po przeliczeniu na złote według kursu średniego NBP z 19 października 2017 r.: 3814,29 zł (900 euro × 4,2381 PLN/EUR).

PRZYKŁAD 21

Korekta przychodu spowodowana nową okolicznością (przyznaniem rabatu)

Spółka 20 października 2017 r. sprzedała towar i tego samego dnia wystawiła fakturę (WDT) na kwotę 40 000 euro. Przychód przeliczono na złote według kursu średniego NBP, który wynosił 4,2381 PLN/EUR (tabela nr 203/A/NBP/2017 r. z 19 października 2017 r.). Wartość przychodu po przeliczeniu na złote wyniosła 169 524 zł (40 000 euro × 4,2381 PLN/EUR).

W styczniu 2018 r. spółka wystawiła fakturę korygującą z powodu przyznania nabywcy rabatu potransakcyjnego w kwocie 5000 euro.

Moment rozliczenia korekty przychodu: „na bieżąco”, czyli w styczniu 2018 r.

Wartość korekty po przeliczeniu na złote według kursu średniego NBP z 19 października 2017 r.: 21 190,50 zł (5000 euro × 4,2381 PLN/EUR).

Tabela 5. Kurs średni waluty obcej stosowany do przeliczenia na złote uzyskanego przychodu i jego korekty

Rodzaje przychodów	Kurs średni waluty obcej
Przychód, o którym mowa w art. 14 ust. 1c upodof oraz art. 12 ust. 3a upodop z tytułu: ■ krajowej sprzedaży towarów i usług, ■ WDT, ■ eksportu towarów, ■ świadczenia usług poza terytorium kraju.	Kurs średni waluty obcej ogłoszony przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień: ■ wydania towarów lub wykonania usługi – w przypadku gdy nastąpiło to przed wystawieniem faktury lub otrzymaniem zapłaty, ■ wystawienia faktury – w przypadku gdy wystawiono ją przed wydaniem towarów/wykonaniem usługi lub otrzymaniem zapłaty, ■ otrzymanie zapłaty – w przypadku gdy nastąpiło ono przed wydaniem towarów/wykonaniem usługi lub wystawieniem faktury.
Przychód, o którym mowa w art. 14 ust. 1e i ust. 1h upodof oraz art. 12 ust. 3c i ust. 3d upodop z tytułu: ■ sprzedaży usługi rozliczanej w okresach rozliczeniowych, ■ sprzedaży energii elektrycznej, ciepłej oraz gazu przewodowego.	Kurs średni waluty obcej ogłoszony przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego ostatni dzień okresu rozliczeniowego określonego w umowie lub na wystawionej fakturze.
Pozostałe przychody, o których mowa w art. 14 ust. 1i upodof oraz art. 12 ust. 3e upodop, uzyskane w dniu otrzymania zapłaty.	Kurs średni waluty obcej ogłoszony przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień otrzymania zapłaty.
Korekta przychodu	Kurs średni waluty obcej ogłoszony przez NBP, jaki został zastosowany do przeliczenia pierwotnie uzyskanego przychodu.

2.2.2. Wycena kosztów uzyskania przychodów wyrażonych w walutach obcych i ich korekta

Na sposób przeliczenia na złote kosztów poniesionych w walutach obcych wskazuje art. 11a ust. 2 upod oraz art. 15 ust. 1 upod. Z przepisów tych wynika, że koszty poniesione w walutach obcych przelicza się na złote według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztu.

Aby więc w prawidłowej wysokości wykazać koszty uzyskania przychodów wyrażone w walucie obcej, należy w pierwszej kolejności określić dzień poniesienia kosztu, a następnie zastosować właściwy kurs średni ogłoszony przez Narodowy Bank Polski. Na podstawie art. 22 ust. 5d upod oraz art. 15 ust. 4e upod za dzień poniesienia kosztu uzyskania przychodów uważa się dzień, na który ujęto koszt w księgach rachunkowych (zaksięgowano) na podstawie otrzymanej faktury (rachunku), albo dzień, na który ujęto koszt na podstawie innego dowodu w przypadku braku faktury (rachunku), z wyjątkiem sytuacji, gdy dotyczyłoby to ujętych jako koszty rezerw albo biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Za koszt poniesiony, w myśl art. 24c ust. 7 upod oraz art. 15a ust. 7 upod, uważa się koszt wynikający z otrzymanej faktury (rachunku), a w razie ich braku – innego dowodu. Wobec tego przyjmuje się, że o kursie przyjętym do przeliczenia na złote kosztu wyrażonego w walucie obcej w pierwszej kolejności decyduje data wystawienia faktury (rachunku), a w przypadku braku faktury (rachunku) – data wystawienia innego dowodu. Stanowisko to podziela także organy podatkowe, czego potwierdzeniem są interpretacje indywidualne Dyrektora IS w Warszawie z 15 maja 2015 r. (IPPB5/4510-149/15-2/IS), Dyrektora IS w Katowicach z 18 listopada 2016 r. (2461-IBPB-1-3.4510.836.2016.1.APO) oraz Dyrektora KIS z 22 września 2017 r. (0114-KDIP2-2.4010.137.2017.1.AG). W pierwszej ze wskazanych interpretacji organ podatkowy wyjaśnił, że:

MF (...) podstawą ewidencji księgowej są dane wynikające z określonego dokumentu (faktury, rachunku czy innego dowodu księgowego), sporządzonego (wystawionego) w konkretnym dniu, który to dzień odzwierciedla moment danego zdarzenia gospodarczego, a w przypadku kosztów – moment poniesienia tych kosztów. Jak już zasygnalizowano wyżej, nie należy jednak utożsamiać momentu poniesienia kosztów z potrącalnością kosztów dla celów podatku dochodowego od osób prawnych, gdyż są to dwie odrębne kwestie. Zanim koszt zostanie odpowiednio zaliczony w czasie do rachunku podatkowego (potrącony wg obowiązujących w upod zasad, a w przypadku kosztów bezpośrednich przyporządkowany do odpowiadających mu przychodów), musi być on w pierwszej kolejności poniesiony i to poniesiony w konkretnej dacie. Jeżeli koszt dokumentowany jest fakturą, to data faktury jest właśnie datą poniesienia kosztu, do której należy odnosić się przy przeliczaniu na złote kosztów poniesionych w walucie obcej.

PRZYKŁAD 22

Zasada ogólna (koszty bezpośrednio związane z przychodami)

15 lutego 2018 r. podatnik otrzymał fakturę stwierdzającą zakup towarów handlowych od chińskiego dostawcy. Faktura została wystawiona 28 grudnia 2017 r.

Do przeliczenia kosztu wyrażonego w walucie obcej należy przyjąć kurs średni waluty ogłoszony przez NBP na dzień poprzedzający wystawienie faktury przez chińskiego dostawcę, tj. kurs średni NBP z 27 grudnia 2017 r.

PRZYKŁAD 23

Zasada ogólna (koszty pośrednio związane z przychodami)

2 lutego 2018 r. podatnik otrzymał fakturę stwierdzającą zakup usługi doradczej od francuskiego kontrahenta. Faktura została wystawiona 20 stycznia 2018 r. Do przeliczenia kosztu wyrażonego w walucie obcej należy przyjąć kurs średni waluty ogłoszony przez NBP na dzień poprzedzający wystawienie faktury przez francuskiego usługodawcę, tj. kurs średni NBP z 19 stycznia 2018 r.

PRZYKŁAD 24

Zakup, gdy data wystawienia faktury różni się od daty sprzedaży/zakupu

20 lutego 2018 r. podatnik otrzymał od krajowego kontrahenta fakturę w walucie obcej stwierdzającą wykonanie usługi. Faktura, wystawiona 16 lutego 2018 r., jako datę sprzedaży wskazuje dzień 12 lutego 2018 r. Do przeliczenia kosztu wyrażonego w walucie obcej podatnik przyjął kurs średni waluty ogłoszony przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia faktury, tj. z 15 lutego 2018 r.

Od sposobu wyceny i ujęcia we właściwym okresie rozliczeniowym poniesionego kosztu podatkowego wyrażonego w walucie obcej nie mniej ważny jest sposób rozliczenia jego korekty. Na moment uwzględnienia korekty kosztu uzyskania przychodów w rachunku podatkowym wskazują przepisy określone przez art. 22 ust. 7c–7f updof oraz art. 15 ust. 4i–4l updop. Z przepisów tych wynika, że jeżeli korekta kosztu uzyskania przychodów, w tym odpisu amortyzacyjnego, nie jest spowodowana błędem rachunkowym lub inną oczywistą omyłką, korekty dokonuje się poprzez zmniejszenie lub zwiększenie kosztów uzyskania przychodów poniesionych w okresie rozliczeniowym, w którym została otrzymana faktura korygująca lub, w przypadku braku faktury, inny dokument potwierdzający przyczyny korekty. Oznacza to, że korektę kosztu uzyskania przychodów wyrażonego w walucie obcej wykazujemy:

- „na bieżąco”, tj. w okresie rozliczeniowym, w którym została otrzymana faktura korygująca lub inny dokument potwierdzający przyczyny korekty – w przypadku gdy korekta nie jest spowodowana błędem rachunkowym lub inną oczywistą omyłką,
- „wstecz”, tj. w okresie rozliczeniowym, w którym należało pierwotnie wykazać koszt podatkowy – w przypadku gdy korekta jest spowodowana błędem rachunkowym lub inną oczywistą omyłką.

Wskazane przepisy określają moment, na który należy uwzględnić korektę kosztu w rachunku podatkowym. Nie określają natomiast kursu waluty, po jakim należy taką korektę wycenić. W związku z tym przyjmuje się, podobnie jak w przypadku korekty przychodów podatkowych, że otrzymana przez podatnika faktura korygująca koszt podatkowy lub inny dokument korygujący ten koszt nie dokumentują nowego zdarzenia gospodarczego, lecz odnoszą się do stanu zaistniałego w przeszłości. Dokument korygujący nie generuje nowego momentu powstania kosztu, lecz modyfikuje wyłącznie jego pierwotną wysokość. W rezultacie do przeliczenia na złote wartości korekty kosztu uzyskania przychodów należy zastosować ten sam kurs waluty, który był właściwy do przeliczenia poniesionego kosztu uzyskania przychodów. Ten „historyczny” kurs, po jakim pierwotnie wyceniono koszt podatkowy, należy stosować zarówno do korekt kosztów rozliczanych „na bieżąco” za okres otrzymania faktury korygującej (dokumentu korygującego), jak i do korekt kosztów rozliczanych „wstecz” za okres, w którym pierwotnie wykazano koszt podatkowy. Zastosowanie do wyceny korekty kosztu podatkowego kursu waluty, który był właściwy do wyceny pierwotnie poniesionego kosztu, jest zatem niezależne od przyczyny korekty. Niezależnie od tego, czy powodem korekty kosztu jest błąd rachunkowy czy okoliczność inna niż ten błąd, np. otrzymanie rabatu, do wyceny korekty kosztu podatkowego wyrażonego w walucie obcej należy przyjąć kurs średni waluty ogłoszony przez NBP, który należało zastosować do wyceny pierwotnie poniesionego kosztu. Stanowisko to potwierdzają także organy podatkowe, czego przykładem są interpretacje indywidualne Dyrektora IS w Warszawie z 12 sierpnia 2016 r. (IPPB6/4510-399/16-2/AP) oraz z 13 lutego 2017 r. (1462-IPPB6.4510.624.2016.1.SO). W pierwszej ze wskazanych interpretacji organ podatkowy wyjaśnił, że:

MF *To, że podatnik może dokonać korekty kosztu uzyskania przychodu na bieżąco nie oznacza, że powinien przyjąć do przeliczenia korygowanego kosztu uzyskania przychodu kurs bieżący, tj. z dnia roboczego poprzedzającego wystawienie dokumentu korygującego. Dokumenty korygujące otrzymane przez Spółkę służą rzetelnemu obliczeniu (doprecyzowaniu) prawidłowej wysokości już poniesionego kosztu uzyskania przychodu. Wystawienie takiego dokumentu nie prowadzi do powstania kosztu uzyskania przychodu, ale skorygowania kosztu już poniesionego.*

Podsumowując, do przeliczenia na złote korekty kosztu uzyskania przychodu w związku z otrzymaniem Noty korygującej należy zastosować kurs, jaki został przyjęty do przeliczenia faktur pierwotnych.

PRZYKŁAD 25

Korekta kosztów uzyskania przychodów spowodowana błędem rachunkowym

Podatnik w październiku 2017 r. w ramach importu usług nabył usługę od szwajcarskiego kontrahenta, która została potwierdzona fakturą wystawioną 20 października 2017 r. na kwotę 980 franków szwajcarskich (CHF). Wartość zakupionej usługi przeliczono na złote według kursu średniego NBP, który wynosił 3,6695 PLN/CHF (tabela nr 203/A/NBP/2017 r. z 19 października 2017 r.), i zaliczono do kosztów podatkowych października 2017 r. Wartość tego kosztu po przeliczeniu na złote wyniosła 3596,11 zł ($980 \text{ CHF} \times 3,6695 \text{ PLN/CHF}$).

Na początku grudnia 2017 r. podatnik otrzymał od zagranicznego kontrahenta notę korygującą, która skorygowała (zmniejszyła) wartość usługi o kwotę 90 CHF. Przyczyną korekty było zawyżenie ceny (zamiast 980 CHF powinno być 890 CHF).

Moment rozliczenia korekty kosztów uzyskania przychodów: „wstecz”, czyli w październiku 2017 r.
Wartość korekty po przeliczeniu na złote według kursu średniego NBP z 19 października 2017 r.: 330,26 zł ($90 \text{ CHF} \times 3,6695 \text{ PLN/CHF}$).

PRZYKŁAD 26

Korekta kosztów uzyskania przychodów spowodowana nową okolicznością (otrzymaniem rabatu)

Podatnik 6 listopada 2017 r. w ramach WNT otrzymał towary dostarczone przez niemieckiego kontrahenta wraz z fakturą wystawioną 27 października 2017 r. na kwotę 100 000 euro. Wartość zakupionych towarów podatnik przeliczył na złote po kursie średnim NBP, który wynosił 4,2458 PLN/EUR (tabela nr 208/A/NBP/2017 z 26 października 2017 r.). W związku ze sprzedażą tych towarów podatnik zaliczył do kosztów podatkowych kwotę 424 580 zł ($100\,000 \text{ euro} \times 4,2458 \text{ PLN/EUR}$).

2 stycznia 2018 r. podatnik otrzymał od niemieckiego dostawcy fakturę korygującą, wystawioną 22 grudnia 2017 r., na kwotę 4000 euro z tytułu przyznanego rabatu.

Moment rozliczenia korekty kosztów uzyskania przychodów: „na bieżąco”, czyli w styczniu 2018 r.
Wartość korekty po przeliczeniu na złote według kursu średniego NBP z 26 października 2017 r.: 16 983,20 zł ($4000 \text{ euro} \times 4,2458 \text{ PLN/EUR}$).

PRZYKŁAD 27

Korekta kosztów uzyskania przychodów spowodowana nową okolicznością (zwrotem towarów w ramach importu)

Podatnik w styczniu br. otrzymał towary dostarczone w ramach importu przez ukraińskiego kontrahenta wraz z fakturą wystawioną 10 stycznia 2018 r. na kwotę 100 000 dolarów amerykańskich (USD). Wartość zakupionych towarów podatnik przeliczył na złote po kursie średnim NBP z 9 stycznia 2018 r., który wynosił 3,4992 PLN/USD (tabela nr 006/A/NBP/2018 z 9 stycznia 2018 r.), i zaliczył je do kosztów podatkowych stycznia br. (wartość zakupionych towarów firma odnosi bezpośrednio w koszty w momencie zakupu).

Na początku lutego br. podatnik zareklamował część towarów, na skutek czego zwrócił dostawcy towary w kwocie 1500 USD, co potwierdziła otrzymana w lutym br. faktura korygująca.

Moment rozliczenia korekty kosztów uzyskania przychodów: „na bieżąco”, czyli w lutym 2018 r.
Wartość korekty po przeliczeniu na złote według kursu średniego NBP z 9 stycznia 2018 r.: 5248,80 zł ($1500 \text{ USD} \times 3,4992 \text{ PLN/USD}$).

Tabela 6. Kurs średni waluty obcej stosowany do przeliczenia na złote kosztów uzyskania przychodów i ich korekty

Rodzaje przychodów	Kurs średni waluty obcej
Koszty uzyskania przychodów z tytułu: ■ krajowego zakupu towarów i usług, ■ WNT, ■ importu towarów, ■ importu usług.	Kurs średni waluty obcej ogłoszony przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego: ■ dzień wystawienia faktury/rachunku lub ■ w przypadku braku faktury/rachunku – dzień wystawienia innego dowodu.
Korekta kosztów uzyskania przychodów	Kurs średni waluty obcej ogłoszony przez NBP, który został zastosowany do przeliczenia pierwotnie poniesionych kosztów uzyskania przychodów.

2.2.3. Ustalanie różnic kursowych według metody podatkowej

Podatnicy podatku dochodowego prowadzący księgi rachunkowe mają prawo do wyboru jednej z dwóch metod ustalania różnic kursowych, a mianowicie mogą je rozliczać metodą podatkową określoną w przepisach podatkowych lub metodą bilansową opartą na przepisach o rachunkowości. Wynika to z art. 14b ust. 1 i 2 updof oraz art. 9b ust. 1 updog, które stanowią, że podatnicy ustalają różnice kursowe na podstawie:

- 1) art. 24c updof lub odpowiednio art. 15a updog (według tzw. metody podatkowej) albo
- 2) przepisów o rachunkowości (według tzw. metody bilansowej), pod warunkiem że w okresie stosowania tej metody, który nie może być krótszy niż 3 lata podatkowe, sporządzane przez podatników sprawozdania finansowe będą badane przez firmy audytorskie.

Metoda podatkowa polega na ustalaniu różnic podatkowych zgodnie z art. 24c updof oraz art. 15a updog. Ustalanie różnic kursowych na podstawie przepisów podatkowych należy uznać za podstawowy sposób wykazywania przychodów i kosztów podatkowych z tytułu różnic kursowych, który nie wymaga zawiadomienia urzędu skarbowego.

Na zdarzenia, w których dochodzi do powstania podatkowych różnic kursowych wskazują przepisy określone przez art. 24c ust. 2 i 3 updof oraz art. 15a ust. 2 i 3 updog. I tak, dodatnie różnice kursowe powstają, jeżeli wartość:

- 1) przychodu należnego wyrażonego w walucie obcej, po przeliczeniu na złote według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski, jest niższa od wartości tego przychodu w dniu jego otrzymania, przeliczonej według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tego dnia;
- 2) poniesionego kosztu wyrażonego w walucie obcej, po przeliczeniu na złote według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski, jest wyższa od wartości tego kosztu w dniu zapłaty, przeliczonej według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tego dnia;
- 3) otrzymanych lub nabytych środków albo wartości pieniężnych w walucie obcej w dniu ich wpływu jest niższa od wartości tych środków lub wartości pieniężnych w dniu zapłaty albo innej formy wpływu tych środków bądź wartości pieniężnych, według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tych dni, z zastrzeżeniem pkt 4 i 5;
- 4) kredytu (pożyczki) w walucie obcej w dniu jego udzielenia jest niższa od wartości tego kredytu (pożyczki) w dniu jego zwrotu, przeliczonej według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tych dni;
- 5) kredytu (pożyczki) w walucie obcej w dniu jego otrzymania jest wyższa od wartości tego kredytu (pożyczki) w dniu jego spłaty, przeliczonej według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tych dni.

Natomiast ujemne różnice kursowe powstają, jeżeli wartość:

- 1) przychodu należnego wyrażonego w walucie obcej po przeliczeniu na złote według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski jest wyższa od wartości tego przychodu w dniu jego otrzymania, przeliczonej według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tego dnia;
- 2) poniesionego kosztu wyrażonego w walucie obcej po przeliczeniu na złote według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski jest niższa od wartości tego kosztu w dniu zapłaty, przeliczonej według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tego dnia;

- 3) otrzymanych lub nabytych środków albo wartości pieniężnych w walucie obcej w dniu ich wpływu jest wyższa od wartości tych środków lub wartości pieniężnych w dniu zapłaty albo innej formy wpływu tych środków bądź wartości pieniężnych, według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tych dni, z zastrzeżeniem pkt 4 i 5;
- 4) kredytu (pożyczki) w walucie obcej w dniu jego udzielenia jest wyższa od wartości tego kredytu (pożyczki) w dniu jego zwrotu, przeliczonej według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tych dni;
- 5) kredytu (pożyczki) w walucie obcej w dniu jego otrzymania jest niższa od wartości tego kredytu (pożyczki) w dniu jego spłaty, przeliczonej według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tych dni.

Przy obliczaniu różnic kursowych uwzględnia się kursy faktycznie zastosowane w przypadku sprzedaży lub kupna walut obcych oraz otrzymania należności lub zapłaty zobowiązań. W pozostałych przypadkach, a także gdy do otrzymanych należności lub zapłaty zobowiązań nie jest możliwe uwzględnienie faktycznie zastosowanego kursu waluty w danym dniu, stosuje się kurs średni ogłaszany przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego ten dzień. Tak wynika z art. 24c ust. 4 updof oraz art. 15a ust. 4 updop.

Jeżeli faktycznie zastosowany kurs waluty, o którym mowa w art. 24c ust. 2 i 3 updof oraz art. 15a ust. 2 i 3 updop, jest wyższy lub niższy odpowiednio o więcej niż powiększona lub pomniejszona o 5% wartość kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień faktycznie zastosowanego kursu waluty, organ podatkowy może wezwać strony umowy do zmiany tej wartości lub wskazania przyczyn uzasadniających zastosowanie kursu waluty. W razie niedokonania zmiany wartości lub niewskazania przyczyn, które uzasadniają zastosowanie faktycznego kursu waluty, organ podatkowy określi ten kurs opierając się na kursach walut ogłaszanych przez Narodowy Bank Polski.

UWAGA

! Dla celów podatku dochodowego powstałe różnice kursowe zwiększają odpowiednio przychody (dodatnie różnice kursowe) albo koszty uzyskania przychodów (ujemne różnice kursowe).

Na podstawie art. 24c ust. 8 updof oraz art. 15a ust. 8 updop podatnicy wyznaczają kolejność wyceny środków lub wartości pieniężnych w walucie obcej, w związku z ich wpływem z rachunku walutowego lub kasy walutowej, według przyjętej metody stosowanej w rachunkowości, której nie mogą zmieniać w trakcie roku podatkowego. W tym celu do wyceny kolejności wpływu środków lub wartości pieniężnych mogą oni, na podstawie art. 35 ust. 8 w zw. z art. 34 ust. 4 pkt 1–3 uor, wybrać metodę: FIFO („pierwsze przyszło – pierwsze wyszło”), LIFO („ostatnie przyszło – pierwsze wyszło”) lub kursów średnioważonych.

Stosowanie metody podatkowej ustalania różnic kursowych w oparciu o ww. przepisy powoduje, że w rachunku podatkowym są uwzględniane wyłącznie zrealizowane różnice kursowe, tzn. powstałe w związku z otrzymaniem lub dokonaniem zapłaty.

PRZYKŁAD 28

Różnice kursowe od przychodu ze sprzedaży

3 października 2017 r. podatnik dokonał sprzedaży towarów w ramach eksportu towarów. Tego samego dnia wystawił fakturę na kwotę 100 000 dolarów amerykańskich (USD). Odprawy celnej dokonano 5 października 2017 r. Zapłata wpłynęła na rachunek walutowy podatnika 20 października 2017 r.

1. Przychód należny z tytułu eksportu towarów przeliczono na złote według kursu średniego NBP ogłoszonego na 2 października 2017 r., który wynosił 3,6726 PLN/USD (tabela nr 190/A/NBP/2017). Wartość przychodu ze sprzedaży towarów wyniosła 367 260 zł ($100\,000\text{ USD} \times 3,6726\text{ PLN/USD}$).
2. Otrzymałą zapłatę podatnik wycenił według kursu średniego NBP ogłoszonego na dzień 19 października 2017 r., który wynosił 3,5896 PLN/USD (tabela nr 203/A/NBP/2017). Wartość przychodu w dniu jego otrzymania wyniosła zatem 358 960 zł ($100\,000\text{ USD} \times 3,5896\text{ PLN/USD}$).

3. Ze względu na to, że wartość przychodu w dniu jego powstania jest wyższa niż jego wartość w dniu otrzymania – na podstawie art. 24c ust. 3 pkt 1 updog oraz art. 15a ust. 3 pkt 1 updog powstała ujemna różnica kursowa w kwocie 8300 zł [$100\,000\text{ USD} \times (3,6726\text{ PLN/USD} - 3,5896\text{ PLN/USD})$].

PRZYKŁAD 29

Różnice kursowe od poniesionego kosztu

20 października 2017 r. podatnik otrzymał fakturę od fińskiego kontrahenta wystawioną w walucie obcej (euro) z tytułu wykonanej przez niego usługi. Faktura została wystawiona 10 października 2017 r. na kwotę 7000 euro. Na jej podstawie podatnik dokonał zapłaty 26 października 2017 r.

1. Wartość poniesionego kosztu uzyskania przychodów przeliczono na złote według kursu średniego NBP ogłoszonego na 9 października 2017 r., który wynosił 4,3121 PLN/EUR (tabela nr 195/A/NBP/2017). Wartość zakupionej usługi po przeliczeniu na złote wyniosła 30 184,70 zł ($7000\text{ euro} \times 4,3121\text{ PLN/EUR}$).
2. Dokonaną zapłatę podatnik wycenił według kursu średniego NBP ogłoszonego na 25 października 2017 r., który wynosił 4,2370 PLN/EUR (tabela nr 207/A/NBP/2017). Wartość kosztu w dniu jego zapłaty wyniosła 29 659 zł ($7000\text{ euro} \times 4,2370\text{ PLN/EUR}$).
3. Ze względu na to, że wartość poniesionego kosztu w dniu jego powstania jest wyższa niż jego wartość w dniu zapłaty – na podstawie art. 24c ust. 2 pkt 2 updog oraz art. 15a ust. 2 pkt 2 updog powstała dodatnia różnica kursowa w kwocie 525,70 zł [$7000\text{ euro} \times (4,3121\text{ PLN/EUR} - 4,2370\text{ PLN/EUR})$].

PRZYKŁAD 30

Różnice kursowe od własnych środków pieniężnych

Na rachunku walutowym spółki znajdowało się 10 000 euro, które wpłynęło w związku z zapłatą dokonaną przez zagranicznych kontrahentów 18 października 2017 r. w kwocie 4000 euro i 24 października 2017 r. w kwocie 6000 euro.

Wpływ środków pieniężnych na rachunek walutowy spółka wyceniła:

- dla wpływu w kwocie 4000 euro w dniu 18 października 2017 r. – według kursu średniego NBP ogłoszonego na 17 października 2017 r., który wynosił 4,2313 PLN/EUR (tabela nr 201/A/NBP/2017),
- dla wpływu w kwocie 6000 euro w dniu 24 października 2017 r. – według kursu średniego NBP ogłoszonego na 23 października 2017 r., który wynosił 4,2359 PLN/EUR (tabela nr 205/A/NBP/2017).

27 października 2017 r. spółka uregulowała z rachunku walutowego zobowiązanie wobec zagranicznego kontrahenta w kwocie 5000 euro. Wartość tego zobowiązania po przeliczeniu na złote według kursu średniego NBP ogłoszonego na 26 października 2017 r., który wynosił 4,2458 PLN/EUR (tabela nr 208/A/NBP/2017), wyniosła 21 229 zł ($5000\text{ euro} \times 4,2458\text{ PLN/EUR}$).

Spółka, stosując metodę FIFO do rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego w kwocie 5000 euro, ustaliła dodatnią różnicę kursową od własnych środków pieniężnych w kwocie 67,90 zł. Ze względu na to, że wartość wpływu środków pieniężnych na rachunek walutowy (wyceniona odpowiednio po kursach 4,2313 PLN/EUR i 4,2359 PLN/EUR) jest niższa od wartości ich wpływu z rachunku walutowego (wycenionej po kursie 4,2458 PLN/EUR), to na podstawie art. 24c ust. 2 pkt 3 updog oraz art. 15a ust. 2 pkt 3 updog ustalenia dodatniej różnicy kursowej dokonano w sposób następujący:

$$4000\text{ euro} \times (4,2458\text{ PLN/EUR} - 4,2313\text{ PLN/EUR}) + 1000\text{ euro} \times (4,2458\text{ PLN/EUR} - 4,2359\text{ PLN/EUR}) = 58\text{ zł} + 9,90\text{ zł} = 67,90\text{ zł}.$$

UWAGA

Podatnicy ustalający różnice kursowe metodą podatkową do wyceny rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego (kasy walutowej) – dla celów podatku dochodowego – nie mogą stosować kursu historycznego, czyli kursu, po jakim wyceniony został uprzednio wpływ waluty.

2.2.4. Ustalanie różnic kursowych według metody bilansowej

Metoda bilansowa pozwala na uwzględnienie w rachunku podatkowym różnic kursowych ustalonych zgodnie z przepisami o rachunkowości na zasadach określonych przez art. 14b updof oraz art. 9b updop. Podatnicy, którzy wybrali tę metodę, zaliczają, odpowiednio do przychodów lub kosztów uzyskania przychodów, ujęte w księgach rachunkowych różnice kursowe z tytułu transakcji walutowych i wynikające z dokonanej wyceny składników aktywów i pasywów wyrażonych w walucie obcej, a także wyceny pozabilansowych pozycji w walutach obcych. Wycena ta dla celów podatkowych powinna być dokonywana:

- na ostatni dzień każdego miesiąca i na ostatni dzień roku podatkowego lub
- na ostatni dzień kwartału i na ostatni dzień roku podatkowego albo
- tylko na ostatni dzień roku podatkowego,

z tym że wybrany termin wyceny musi być stosowany przez pełny rok podatkowy i nie może być zmieniony.

W odróżnieniu od metody podatkowej, która daje możliwość uwzględnienia w rachunku podatkowym wyłącznie zrealizowanych różnic kursowych, zastosowanie metody bilansowej pozwala uwzględnić wszystkie różnice kursowe ujęte w księgach rachunkowych, a więc także te niezrealizowane. Zatem wybór bilansowej metody rozliczania różnic kursowych pozwala na uwzględnienie w rachunku podatkowym zarówno różnic kursowych zrealizowanych, powstałych w momencie uregulowania rozrachunków, jak i tych różnic, które wynikają z wyceny bilansowej składników aktywów i pasywów bądź wyceny pozycji pozabilansowych wyrażonych w walucie obcej. Metoda ta stwarza m.in. możliwość rozliczenia w PIT i CIT różnic w kursie wymiany walut, które zostały naliczone od kwoty VAT w transakcjach między podmiotami krajowymi, oraz różnic kursowych od przychodów i wydatków niepodatkowych, co nie jest możliwe w przypadku stosowania metody podatkowej. Są to niewątpliwe zalety tej metody.

2.2.4.1. Warunki, jakie należy spełnić, aby stosować bilansową metodę ustalania różnic kursowych

Możliwość uwzględnienia w PIT i CIT różnic kursowych ustalonych na podstawie przepisów o rachunkowości, o których mowa w art. 14b updof oraz art. 9b updop, obejmuje swoim zakresem nie tylko te różnice kursowe, które zostały ustalone zgodnie z polską ustawą o rachunkowości. Pojęcie „przepisy o rachunkowości” obejmuje wszelkie regulacje prawne dotyczące rachunkowości, a więc nie tylko ustawę o rachunkowości i akty wykonawcze do niej, lecz również Międzynarodowe Standardy Rachunkowości, w tym MSR nr 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych”, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej oraz związane z nimi interpretacje ogłoszone w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej. U podatnika stosującego metodę bilansową powstanie różnic kursowych na podstawie wymienionych przepisów o rachunkowości wpływa na wysokość podatku dochodowego.

Wybór metody bilansowej ustalania różnic kursowych wymaga spełnienia określonych warunków, a mianowicie skutkuje on koniecznością:

- co najmniej trzyletniego okresu stosowania metody bilansowej,
- poddawania sprawozdania finansowego badaniu przez biegłego rewidenta w okresie jej stosowania,
- terminowego zawiadomienia właściwego naczelnika urzędu skarbowego o jej wyborze,
- ustalenia częstotliwości wyceny operacji gospodarczych wyrażonych w walutach obcych dla celów podatku dochodowego.

Minimalny okres stosowania metody bilansowej

Zgodnie z art. 14b ust. 4 updof oraz art. 9b ust. 3 updop podatnik, który zdecydował o wyborze tej metody, ma obowiązek jej stosowania nieprzerwanie przez okres nie krótszy niż 3 lata podatkowe, licząc od początku roku podatkowego, w którym została ona przyjęta. W okresie pierwszych 3 lat podatkowych, począwszy od roku przyjęcia tej metody, przedsiębiorca nie ma możliwości wycofania się z tak podjętej decyzji, np. poprzez złożenie oświadczenia w urzędzie skarbowym o rezygnacji z jej stosowania. Ewentualne oświadczenie o rezygnacji ze stosowania metody bilansowej przed upływem 3 lat od momentu jej przyjęcia nie wywołuje żadnych skutków prawnych.

UWAGA

Jeżeli podatnik dla celów podatku dochodowego od 1 stycznia 2018 r. wybrał bilansową metodę ustalania różnic kursowych i zawiadomił o tym naczelnika urzędu skarbowego, to będzie musiał ją stosować do końca 2020 r. Ewentualna rezygnacja z metody bilansowej na rzecz metody podatkowej może nastąpić najwcześniej od 1 stycznia 2021 r.

Rezygnacja może nastąpić najwcześniej po upływie 3 lat podatkowych stosowania tej metody rozliczania różnic kursowych. Wyjątkiem jest naruszenie warunków uprawniających do korzystania z niej, np. w postaci braku badania sprawozdania finansowego przez uprawnione do tego podmioty. Ich naruszenie może spowodować utratę prawa do korzystania z bilansowej metody ustalania różnic kursowych.

Prawo do rezygnacji ze stosowania bilansowej metody ustalania różnic kursowych przed upływem 3 lat przysługuje wyłącznie osobom prawnym (nie dotyczy osób fizycznych), które powstały w wyniku podziału lub połączenia, oraz osobom prawnym, które przejęły całość lub część innego podmiotu na skutek tych zdarzeń, z wyjątkiem podmiotu przejmującego przy podziale przez wydzielenie. Jak wynika bowiem z art. 9b ust. 7 updog, w razie połączenia lub podziału podmiotów, dokonywanych na podstawie odrębnych przepisów, w przypadku gdy podmiot przejmowany lub dzielony stosował bilansową metodę ustalania różnic kursowych, podmioty powstałe w wyniku podziału lub połączenia oraz podmioty, które przejęły całość lub część innego podmiotu na skutek tych zdarzeń, z wyjątkiem podmiotu przejmującego przy podziale przez wydzielenie, mają prawo do rezygnacji ze stosowania tej metody, niezależnie od upływu czasu jej stosowania. W takim przypadku podmiot ma obowiązek zawiadomić o tej rezygnacji, w formie pisemnej, właściwego naczelnika urzędu skarbowego, w terminie 30 dni od daty dokonania połączenia lub podziału.

PRZYKŁAD 31

Spółka akcyjna ALFA planuje przejęcie spółki akcyjnej BETA, które ma nastąpić w drugim kwartale 2018 r. Spółka ALFA stosuje podatkową metodę rozliczania różnic kursowych, natomiast spółka BETA od 1 stycznia 2017 r. – metodę bilansową. Zgodnie z art. 9b ust. 7 updog w trakcie 2018 r. możliwa jest rezygnacja z metody bilansowej stosowanej w spółce BETA mimo tego, że była ona przyjęta od 1 stycznia 2017 r., wobec czego nie upłynął jeszcze 3-letni okres jej stosowania. Rezygnacja z metody bilansowej dokonana w tym trybie może nastąpić w trakcie roku podatkowego. Wymaga ona złożenia zawiadomienia w tej sprawie w terminie 30 dni od daty połączenia.

Obowiązek poddawania sprawozdania finansowego badaniu przez firmę audytorską

Wybierając bilansową metodę ustalania różnic kursowych, podatnik przyjmuje na siebie obowiązek badania sprawozdań finansowych przez cały okres jej stosowania, o ile obowiązek ten nie powstał już na podstawie przepisów o rachunkowości.

Zgodnie z art. 64 ust. 1 uor obowiązek badania i ogłaszania sprawozdań finansowych spoczywa m.in. na bankach krajowych, oddziałach banków zagranicznych, zakładach ubezpieczeń oraz spółkach akcyjnych (z wyjątkiem spółek będących na dzień bilansowy w organizacji), a także jednostkach działających na podstawie przepisów o obrocie papierami wartościowymi oraz przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi. Sprawozdania finansowe wymienionych podmiotów, niezależnie od rozmiaru prowadzonej przez nie działalności mierzonej za pomocą np. wielkości obrotów czy zatrudnienia, muszą być poddawane badaniu przez firmy audytorskie. W przypadku pozostałych jednostek kontynuujących działalność, które prowadzą księgi rachunkowe, badaniu i ogłaszaniu podlegają ich roczne sprawozdania finansowe, o ile w poprzedzającym roku obrotowym, za który sporządzono sprawozdania finansowe, spełniły co najmniej dwa z następujących warunków:

- a) średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty wyniosło co najmniej 50 osób,
- b) suma aktywów bilansu na koniec roku obrotowego stanowiła równowartość w walucie polskiej co najmniej 2 500 000 euro,
- c) przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów oraz operacji finansowych za rok obrotowy stanowiły równowartość w walucie polskiej co najmniej 5 000 000 euro.

Sprawozdania finansowe podmiotów, które spełniły powyższe warunki, podlegają obowiązkowemu badaniu przez firmy audytorskie. Pozostałe podmioty prowadzące księgi rachunkowe nie muszą poddawać badaniu sprawozdań finansowych, ale mogą zrobić to dobrowolnie.

Dla podmiotu prowadzącego księgi rachunkowe, który zgodnie z art. 64 uor nie ma obowiązku badania sprawozdania finansowego, oznacza to, że chcąc skorzystać z bilansowej metody ustalania różnic kursowych w rachunku podatkowym, musi „dobrowolnie” poddawać sporządzane sprawozdania finansowe badaniu. Dla celów podatku dochodowego jest to podstawowy warunek korzystania z tego sposobu rozliczania różnic kursowych.

PRZYKŁAD 32

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością nie ma obowiązku badania sprawozdania finansowego zgodnie z przepisami uor. Podatnik podjął jednak decyzję o rozliczaniu różnic kursowych metodą bilansową począwszy od 1 stycznia 2018 r., przy zachowaniu pozostałych warunków jej stosowania określonych przez art. 9b updog. Podmiot ten ma zatem obowiązek poddawania badaniu sprawozdania finansowego co najmniej za okres pierwszych 3 lat podatkowych, w których nie może zrezygnować z przyjętej metody, tj. za 2018 r., 2019 r. i 2020 r. Jeśli po upływie tych 3 lat spółka nadal będzie rozliczała różnice kursowe metodą bilansową, również za kolejne lata jej sprawozdania finansowe muszą podlegać badaniu przez firmę audytorską.

Decydując się na wybór tej metody, w kalkulacje związane z opłacalnością jej stosowania należy wliczyć także koszt badania sprawozdań finansowych, które ponosi jednostka (art. 66 ust. 5 uor). Koszt tej usługi zależy od rozmiarów i specyfiki badanego podmiotu, jego struktury, jakości wewnętrznej kontroli w firmie itd. Ale trzeba pamiętać, że badanie to przynosi także inne korzyści, a mianowicie potwierdza rzetelność i prawidłowość sytuacji finansowej badanego podmiotu. Sprawozdanie finansowe zbadane przez firmę audytorską daje gwarancję zewnętrznym odbiorcom, np. bankom, dostawcom, że zawarte w nim dane są prawdziwe i rzetelne, a ewentualne błędy i nieprawidłowości – nieistotne. Poza tym w trakcie badania sprawozdania finansowego biegły rewident pełni rolę partnera i doradcy a dzięki bogatemu doświadczeniu może pomóc w rozwiązaniu wielu problemów, nie tylko księgowo-podatkowych.

Termin zawiadomienia naczelnika urzędu skarbowego o wyborze metody i rezygnacji z niej

O zamiarze korzystania z bilansowej metody rozliczania różnic kursowych dla potrzeb podatku dochodowego trzeba pisemnie zawiadomić właściwego naczelnika urzędu skarbowego. Zawiadomienie ma charakter informacyjny, wobec czego organ podatkowy nie musi wyrażać zgody na stosowanie tej metody. Na podstawie art. 14b ust. 4 updog oraz art. 9b ust. 3 updog złożenie zawiadomienia jest warunkiem koniecznym jej stosowania. Jego brak lub złożenie po terminie uniemożliwia zaliczanie do przychodów i kosztów podatkowych różnic kursowych ustalonych na podstawie przepisów o rachunkowości. Dlatego pismo w tej sprawie musi być złożone terminowo, czyli:

- do końca pierwszego miesiąca roku podatkowego, w którym została przyjęta ta metoda – w przypadku podatników kontynuujących działalność,
- 30 dni od dnia rozpoczęcia działalności – w przypadku nowych podmiotów podejmujących działalność w roku podatkowym.

Wzór 1. Zawiadomienie o wyborze bilansowej metody ustalania różnic kursowych

Dane podatnika: ABC Sp. z o.o. 99-999 Płock, ul. Zimowa 1 NIP: 999-99-99-999	Płock, 15 stycznia 2018 r. Naczelnik Urzędu Skarbowego w Płocku 09-402 Płock, ul. 1-go Maja 10
Zawiadomienie o wyborze ustalania różnic kursowych na podstawie przepisów o rachunkowości	
Na podstawie art. 9b ust. 3 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych – j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 2342 ze zm. zawiadamiam o wyborze metody ustalania różnic kursowych na podstawie przepisów o rachunkowości. Metoda ta jest stosowana od 1 stycznia 2018 r.	
Aleksandra Kowalska Prezes Zarządu	

UWAGA

W przypadku podatników kontynuujących działalność gospodarczą, zamierzających z dniem 1 stycznia 2018 r. przejść na metodę bilansową ustalania różnic kursowych, u których rok podatkowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym, termin złożenia zawiadomienia do urzędu skarbowego upłynął 31 stycznia 2018 r.

PRZYKŁAD 33

Wspólnicy spółki z o.o. zawarli umowę spółki, z której wynika, że rok podatkowy nie pokrywa się z rokiem kalendarzowym. Rok podatkowy obejmuje okres od 1 kwietnia do 31 marca. Dotychczas spółka rozliczała różnice kursowe na transakcjach walutowych metodą podatkową. Jeśli od 1 kwietnia 2018 r. podatnik zdecyduje o wyborze bilansowej metody rozliczania różnic kursowych, to zawiadomienie w tej sprawie powinien złożyć do swojego urzędu skarbowego właściwego w sprawach podatku dochodowego w terminie do 30 kwietnia 2018 r.

Podatnicy, którzy co najmniej po 3 latach stosowania metody bilansowej chcą zrezygnować z tego rozwiązania i przejść do podatkowej metody rozliczania różnic kursowych, mają mniej czasu na zawiadomienie naczelnika urzędu skarbowego o swoim wyborze w porównaniu z podatnikami, którzy decydują się na jej przyjęcie. Zgodnie z art. 14b ust. 5 updof oraz art. 9b ust. 4 updof o rezygnacji ze stosowania metody bilansowej ustalania różnic kursowych muszą oni pisemnie zawiadomić właściwego naczelnika urzędu skarbowego w terminie do końca roku podatkowego poprzedzającego rok podatkowy, w którym zamierzają zrezygnować z metody bilansowej. Jeżeli ostatni dzień terminu na złożenie zawiadomienia o rezygnacji ze stosowania bilansowej metody ustalania różnic kursowych przypada na sobotę lub dzień ustawowo wolny od pracy, wówczas zawiadomienie to można złożyć w najbliższym dniu pracującym. Wynika to z art. 12 § 5 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 201 ze zm.) Tak więc podatnicy, którzy chcieli od 1 stycznia 2018 r. stosować metodę podatkową w miejsce uprzednio stosowanej metody bilansowej, musieli złożyć wymagane zawiadomienie o rezygnacji z metody bilansowej do 2 stycznia 2018 r. (31 grudnia 2017 r. przypadła w niedzielę).

Częstotliwość wyceny operacji gospodarczych wyrażonych w walutach obcych

Podatnicy, którzy wybrali metodę bilansową ustalania różnic kursowych, zaliczają odpowiednio do przychodów lub kosztów uzyskania przychodów ujęte w księgach rachunkowych różnice kursowe z tytułu transakcji walutowych i wynikające z dokonanej wyceny składników aktywów i pasywów wyrażonych w walucie obcej, a także wyceny pozabilansowych pozycji w walutach obcych. Zgodnie z art. 14b ust. 3 updof oraz art. 9b ust. 2 updof wycena ta dla celów podatkowych powinna być dokonywana:

- na ostatni dzień każdego miesiąca i na ostatni dzień roku podatkowego lub
- na ostatni dzień kwartału i na ostatni dzień roku podatkowego albo
- tylko na ostatni dzień roku podatkowego,

z tym że wybrany termin wyceny musi być stosowany przez pełny rok podatkowy i nie może być zmieniany.

Podatnik nie ma obowiązku powiadamiania urzędu skarbowego o częstotliwości, z jaką będzie dokonywał wyceny transakcji walutowych. Oznacza to, że składając właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego zawiadomienie o wyborze bilansowej metody ustalania różnic kursowych (o którym mowa w art. 14b ust. 4 updof oraz art. 9b ust. 3 updof) podatnik nie musi wskazywać na częstotliwość wyceny transakcji walutowych. Przepisy ustaw o podatku dochodowym wymagają jedynie zgłoszenia samego zamiaru stosowania metody ustalania różnic kursowych na podstawie przepisów o rachunkowości. Natomiast częstotliwość wyceny (o której mowa w art. 14b ust. 3 updof oraz art. 9b ust. 2 updof) nie jest obowiązkowym elementem zawiadomienia o wyborze tej metody. Tym samym podatnik nie musi wskazywać w tym piśmie, z jaką częstotliwością będzie dokonywał wyceny transakcji walutowych wyrażonych w walutach obcych. Decyzja ta ma charakter „wewnętrzny”, wobec czego powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie w stosowanych przez firmę procedurach. Zapis o częstotliwości wyceny pozycji bilansowych i pozabilansowych dla potrzeb podatku dochodowego powinien zostać uwzględniony w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości.

Wybór bilansowej metody ustalania różnic kursowych oznacza, że stosownie do art. 14b ust. 6 updog oraz art. 9b ust. 5 updog podatnicy są zobowiązani na pierwszy dzień roku podatkowego, w którym została wybrana ta metoda, zaliczyć odpowiednio do przychodów lub kosztów uzyskania przychodów różnice kursowe (ustalone na podstawie przepisów o rachunkowości) naliczone na ostatni dzień poprzedniego roku podatkowego. Oznacza to, że na dzień rozpoczęcia stosowania bilansowej metody ustalania różnic kursowych zaliczeniu do przychodów lub kosztów uzyskania przychodów będą podlegać wszystkie niezrealizowane różnice kursowe ujęte w aktywach i pasywach sprawozdania finansowego, w tym również te, które zostały naliczone w okresie poprzedzającym poprzedni rok podatkowy, a nie zostały zrealizowane do końca tego poprzedniego roku podatkowego. Chodzi tu o możliwość ujęcia w rachunku podatkowym także niezrealizowanych różnic kursowych z lat ubiegłych (a nie tylko z roku poprzedzającego rok podatkowy, od którego rozpoczęto stosowanie metody bilansowej), ustalonych w sposób narastający na ostatni dzień poprzedniego roku podatkowego. W rezultacie na pierwszy dzień roku podatkowego, od którego została wybrana ta metoda, do przychodów lub kosztów podatkowych podlegają zaliczeniu wszystkie różnice kursowe niezrealizowane do końca poprzedniego roku podatkowego, także te dotyczące okresów przed poprzednim rokiem podatkowym, niezrealizowane do końca tego roku. Potwierdzenie tego stanowiska można odnaleźć w interpretacji indywidualnej Dyrektora IS w Warszawie z 16 września 2016 r. (IPPB6/4510-438/16-2/AP), z której wynika, że:

MF (...) zaliczeniu do przychodów lub kosztów uzyskania przychodów podlegać będą wszystkie niezrealizowane różnice kursowe ujęte w sprawozdaniu finansowym w aktywach i pasywach, w tym także te, które naliczone zostały w okresie poprzedzającym poprzedni rok podatkowy, a nie zostały zrealizowane do końca tego poprzedniego roku podatkowego. Przyjęcie powyższego stanowiska pozwoli bowiem na ujęcie w rozliczeniu podatkowym wszystkich niezrealizowanych różnic kursowych do końca poprzedniego roku podatkowego (także tych dotyczących okresów, przed poprzednim rokiem podatkowym, niezrealizowanych do końca tego roku).

Metoda bilansowa dotyczy sposobu ustalania i rozliczania różnic kursowych. Nie dotyczy natomiast podatkowej wyceny przychodu i kosztu podatkowego, która powinna być dokonana z uwzględnieniem art. 11a ust. 1 i 2 updog oraz art. 12 ust. 2 i art. 15 ust. 1 updog. Z tego powodu podatnicy, którzy dla celów podatku dochodowego stosują metodę bilansową ustalania różnic kursowych:

- przychody w walutach obcych przeliczają na złote według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień uzyskania przychodu (art. 11a ust. 1 updog oraz art. 12 ust. 2 updog),
- koszty uzyskania przychodów w walutach obcych przeliczają na złote według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztu (art. 11a ust. 2 updog oraz art. 15 ust. 1 updog).

Potwierdza to wyrok NSA z 15 kwietnia 2011 r. (II FSK 2058/09), z którego jednoznacznie wynika, że:

NSA (...) w przypadku wyboru w myśl art. 9b ust. 1 pkt 2 u.p.d.o.p. metody ustalania różnic kursowych na podstawie przepisów o rachunkowości, wyrażone w walutach obcych poniesione koszty uzyskania przychodu oraz wyrażone w walutach obcych uzyskane przychody należy przeliczać według kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, zgodnie z art. 15 ust. 1 i art. 12 ust. 2 tej ustawy.

W odróżnieniu od metody podatkowej, która daje możliwość uwzględnienia w rachunku podatkowym wyłącznie zrealizowanych różnic kursowych, zastosowanie metody bilansowej pozwala uwzględnić wszystkie różnice kursowe ujęte w księgach rachunkowych, a więc także te niezrealizowane. Metoda ta pozwala również m.in. na rozliczenie w PIT i CIT różnic w kursie wymiany walut, które zostały naliczone od kwoty VAT w transakcjach między podmiotami krajowymi oraz różnic kursowych od wydatków wyłączonych z kosztów podatkowych na podstawie art. 23 updog oraz art. 16 updog, co nie jest możliwe w przypadku stosowania metody podatkowej.

PRZYKŁAD 34

Różnice kursowe powstałe w związku z wyceną bilansową aktywów i pasywów

Spółka na 31 grudnia 2017 r. posiadała na rachunku walutowym środki pieniężne w kwocie 20 000 euro. Na kwotę tę składał się wpływ waluty:

1) w kwocie 13 000 euro wyceniony według kursu średniego NBP, który wynosił 4,20 PLN/EUR (kurs przykładowy); wartość wpływu po przeliczeniu na złote stanowiła 54 600 zł ($13\,000 \text{ euro} \times 4,20 \text{ PLN/EUR}$);

2) w kwocie 7000 euro wyceniony według kursu średniego NBP, który wynosił 4,30 PLN/EUR (kurs przykładowy); wartość wpływu po przeliczeniu na złote stanowiła 30 100 zł ($7000 \text{ euro} \times 4,30 \text{ PLN/EUR}$).

W rezultacie wartość środków pieniężnych posiadanych na rachunku walutowym w kwocie 20 000 euro po przeliczeniu na złote stanowiła 84 700 zł ($54\,600 \text{ zł} + 30\,100 \text{ zł}$).

Kurs średni euro ogłoszony przez NBP na 29 grudnia 2017 r. (31 grudnia 2017 r. przypadał w niedzielę) wynosił 4,1709 PLN/EUR (tabela nr 251/A/NBP/2017). Wartość środków pieniężnych posiadanych na rachunku walutowym w kwocie 20 000 euro po ich wycenie na dzień bilansowy wyniosła 83 418 zł ($20\,000 \text{ euro} \times 4,1709 \text{ PLN/EUR}$).

W związku z wyceną bilansową środków pieniężnych na rachunku walutowym powstała ujemna różnica kursowa w kwocie 1282 zł ($84\,700 \text{ zł} - 83\,418 \text{ zł}$).

Ewidencja zdarzeń związana z bilansową wyceną środków pieniężnych na rachunku walutowym może przebiegać następująco:

1. PK – wycena bilansowa środków pieniężnych na rachunku walutowym
- Wn „Koszty finansowe”
- w analityce „Ujemne różnice kursowe” 1 282
- Ma „Rachunek walutowy” 1 282

Rachunek walutowy				Koszty finansowe (Ujemne różnice kursowe)	
Sp.)	84 700	1 282	(1	1)	1 282
Sk.)	83 418				

Metoda bilansowa: u podatników stosujących dla celów podatku dochodowego metodę bilansową rozliczania różnic kursowych ujemna różnica kursowa w kwocie 1282 zł, zaliczona do kosztów finansowych spółki, jest jednocześnie jej kosztem uzyskania przychodów.

Metoda podatkowa: u podatników stosujących metodę podatkową rozliczania różnic kursowych różnica ta nie stanowi kosztów uzyskania przychodów.

PRZYKŁAD 35

Różnice kursowe od VAT

Podatnik kupił od krajowego dostawcy towary handlowe za kwotę brutto 3690 euro (wartość netto + + VAT = 3000 euro + 690 euro). Faktura otrzymana przez podatnika została wystawiona w dniu dostawy, tj. 10 stycznia 2018 r. Do jej wyceny podatnik przyjął kurs średni NBP z 9 stycznia 2018 r., który wynosił 4,30 PLN/EUR (kurs przykładowy). Wartość zobowiązania w momencie jego powstania wyniosła 15 867 zł ($3690 \text{ euro} \times 4,30 \text{ PLN/EUR}$). Na fakturze podatek VAT został wyrażony w złotych. Kwota podatku wyniosła 2967 zł ($690 \text{ euro} \times 4,30 \text{ PLN/EUR}$).

Podatnik 30 stycznia 2018 r. uregulował całe zobowiązanie w kwocie 3690 euro z rachunku walutowego. Kurs średni NBP z 29 stycznia 2018 r. wynosił 4,20 PLN/EUR (kurs przykładowy). Wartość zobowiązania w momencie jego zapłaty wyniosła 15 498 zł ($3690 \text{ euro} \times 4,20 \text{ PLN/EUR}$). W związku z zapłatą zobowiązania w walucie obcej powstała dodatnia różnica kursowa w kwocie 369 zł.

Ewidencja zdarzeń związana z transakcją zakupu towarów pomiędzy krajowymi podmiotami i jej zapłatą może przebiegać następująco:

1. Faktura zakupu – zakup towarów
 - a) kwota podatku naliczonego ($690 \text{ euro} \times 4,30 \text{ PLN/EUR}$)

Wn „Podatek naliczony i jego rozliczenie”	2 967
Ma „Rozliczenie zakupu”	2 967
 - b) wartość brutto zakupu ($3690 \text{ euro} \times 4,30 \text{ PLN/EUR}$)

Wn „Rozliczenie zakupu”	15 867
Ma „Rozrachunki z dostawcami”	15 867

– w analityce „Konto imienne kontrahenta”
2. Pz – przyjęcie towarów do magazynu ($3000 \text{ euro} \times 4,30 \text{ PLN/EUR}$)

Wn „Towary”	12 900
Ma „Rozliczenie zakupu”	12 900
3. WB – zapłata zobowiązania ($3690 \text{ euro} \times 4,20 \text{ PLN/EUR}$)

Wn „Rozrachunki z dostawcami”	15 498
Ma „Rachunek walutowy”	15 498
4. PK – dodatnia różnica kursowa na rozrachunkach z dostawcą

Wn „Rozrachunki z dostawcami”	369
Ma „Przychody finansowe”	369

– w analityce „Dodatnie różnice kursowe”

Rachunek walutowy				Rozrachunki z dostawcami (Konto imienne kontrahenta)			
Sp.)	100 000	15 498	(3	3)	15 498	15 867	(1b
				4)	369		
						0	(Sk.

Podatek naliczony i jego rozliczenie				Rozliczenie zakupu			
1a)	2 967			1b)	15 867	2 967	(1a
						12 900	(2

Towary				Przychody finansowe (Dodatnie różnice kursowe)			
2)	12 900					369	(4

Metoda bilansowa: u podatników stosujących dla celów podatku dochodowego metodę bilansową rozliczania różnic kursowych dodatnia różnica kursowa w kwocie 369 zł, zaliczona do przychodów finansowych, jest jednocześnie w całości przychodem podatkowym.

Metoda podatkowa: u podatników stosujących metodę podatkową rozliczania różnic kursowych przychodem podatkowym jest wyłącznie ta część dodatniej różnicy kursowej, która została naliczona od wartości netto zakupu, czyli kwota 300 zł [$3000 \text{ euro} \times (4,30 \text{ PLN/EUR} - 4,20 \text{ PLN/EUR})$]. Dodatnia różnica kursowa w części przypadającej na VAT, czyli kwota 69 zł [$690 \text{ euro} \times (4,30 \text{ PLN/EUR} - 4,20 \text{ PLN/EUR})$], nie stanowi przychodu podatkowego.

2.3. Wycena transakcji i zasady ustalania różnic kursowych w pkpir i ryczałcie ewidencjonowanym

Podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych wyceniają przychody i koszty podatkowe wyłącznie na podstawie updog. Natomiast w przypadku różnic kursowych, dla celów podatku dochodowego, stosują oni:

- metodę podatkową lub metodę bilansową – w przypadku podatników PIT prowadzących księgi rachunkowe lub
- wyłącznie metodą podatkową – w przypadku pozostałych podatników pdof. Dotyczy to podatników, których działalność jest opodatkowana na podstawie podatkowej księgi przychodów i rozchodów lub ryczałtem ewidencjonowanym.

Przywilej wyboru jednej z dwóch metod rozliczania różnic kursowych, tj. metody podatkowej lub metody bilansowej, dotyczy tylko tej grupy podatników, która prowadzi księgi rachunkowe, a tym samym jest zobowiązana do stosowania przepisów o rachunkowości. Natomiast pozostali podatnicy pdof rozliczają różnice kursowe wyłącznie metodą podatkową. Obowiązek stosowania metody podatkowej wystąpi u przedsiębiorców, którzy rozliczają podatek dochodowy na zasadach ogólnych na podstawie podatkowej księgi przychodów i rozchodów bądź w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych.

2.3.1. Wycena transakcji wyrażonych w walutach obcych i ustalanie różnic kursowych w pkpir

Z § 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z 26 sierpnia 2003 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 728; dalej: rozporządzenie w sprawie pkpir) wynika, że zapisów w księdze dokonuje się w walucie polskiej na podstawie prawidłowych i rzetelnych dowodów, w tym m.in. faktur. Jeżeli zatem faktura sprzedaży lub zakupu została wyrażona w walucie obcej, to aby ująć ją w księdze podatkowej, niezbędne jest przeliczenie jej na złote. W tym celu podatnik stosuje ogólne zasady wynikające z art. 11a ust. 1 i 2 updof, a mianowicie:

- przychody w walutach obcych przelicza na złote według kursu średniego walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień uzyskania przychodu,
- koszty poniesione w walutach obcych przelicza na złote według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztu.

Przeliczając na złote wartość przychodu wyrażonego w walucie obcej według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego dzień jego uzyskania, należy uwzględnić moment powstania tego przychodu na podstawie art. 14 ust. 1c, 1e, 1h i 1i updof. Z przepisów tych wynika, że za datę powstania przychodu uznaje się:

- dzień wydania rzeczy, zbycia prawa majątkowego lub wykonania usługi albo częściowego wykonania usługi, nie później niż dzień wystawienia faktury albo uregulowania należności (art. 14 ust. 1c updof),
- ostatni dzień okresu rozliczeniowego określonego w umowie lub na wystawionej fakturze, nie rzadziej niż raz w roku – w przypadku gdy usługa (lub odpowiednio dostawa energii elektrycznej i ciepłej oraz gazu przewodowego) jest rozliczana w okresach rozliczeniowych (art. 14 ust. 1e i 1h updof),
- dzień otrzymania zapłaty – w przypadku otrzymania przychodu z działalności gospodarczej, do którego nie stosuje się ww. zasad określonych przez art. 14 ust. 1c, 1e i 1h updof (art. 14 ust. 1i updof).

PRZYKŁAD 36

Przychód według zasad ogólnych

Podatnik prowadzący podatkową księgę przychodów i rozchodów wykonał usługę na rzecz francuskiego kontrahenta. Sprzedaż została potwierdzona fakturą na kwotę 5000 euro.

I wariant – założenia: data wykonania usługi: 27 października 2017 r., data wystawienia faktury: 3 listopada 2017 r., data otrzymania zapłaty: 10 listopada 2017 r.

Data powstania przychodu to data wykonania usługi, czyli 27 października 2017 r. Przychód ze sprzedaży należało przeliczyć na złote według kursu średniego NBP z 26 października 2017 r., który wynosił 4,2458 PLN/EUR (tabela nr 208/A/NBP/2017).

Wartość przychodu w kwocie 21 229 zł (5000 euro × 4,2458 PLN/EUR) podatnik wpisał w kolumnie 7 pkpir „Wartość sprzedanych towarów i usług” pod datą 27 października 2017 r.

II wariant – założenia: data wykonania usługi: 2 listopada 2017 r., data wystawienia faktury: 31 października 2017 r., data otrzymania zapłaty: 10 listopada 2017 r.

Data powstania przychodu to data wystawienia faktury, czyli 31 października 2017 r. Przychód ze sprzedaży należało przeliczyć na złote według kursu średniego NBP z 30 października 2017 r., który wynosił 4,2403 PLN/EUR (tabela nr 210/A/NBP/2017).

Wartość przychodu w kwocie 21 201,50 zł ($5000 \text{ euro} \times 4,2403 \text{ PLN/EUR}$) podatnik wpisał w kolumnie 7 pkipr „Wartość sprzedanych towarów i usług” pod datą 31 października 2017 r.

III wariant – założenia: data wykonania usługi: 27 października 2017 r., data wystawienia faktury: 3 listopada 2017 r., data otrzymania zapłaty: 25 października 2017 r.

Data powstania przychodu to data otrzymania zapłaty, czyli 25 października 2017 r. Przychód ze sprzedaży należało przeliczyć według kursu średniego NBP z 24 października 2017 r., który wynosił 4,2382 PLN/EUR (tabela nr 206/A/NBP/2017).

Wartość przychodu w kwocie 21 191 zł ($5000 \text{ euro} \times 4,2382 \text{ PLN/EUR}$) podatnik wpisał w kolumnie 7 pkipr „Wartość sprzedanych towarów i usług” pod datą 25 października 2017 r.

PRZYKŁAD 37

Przychód ze sprzedaży usług rozliczanych okresowo

Podatnik świadczy usługi reklamowe dla zagranicznego kontrahenta. Z zawartej umowy wynika, że są to usługi rozliczane w 20-dniowych okresach rozliczeniowych. Za dany okres rozliczeniowy podatnikowi przysługuje zryczałtowane wynagrodzenie w kwocie 1800 euro. Za usługę wykonaną w okresie od 11 do 30 października 2017 r. podatnik wystawił fakturę 25 października 2017 r. Zapłata wpłynęła na jego firmowy rachunek walutowy 27 października 2017 r.

Niezależnie od daty wystawienia faktury i daty otrzymania zapłaty przychód z tytułu usługi rozliczanej okresowo powstał ostatniego dnia 20-dniowego okresu rozliczeniowego, czyli 30 października 2017 r. Jego wartość wyrażoną w walucie obcej należało przeliczyć na złote według kursu średniego NBP z 27 października 2017 r. (29 października 2017 r. przypadał w niedzielę), który wynosił 4,2520 PLN/EUR (tabela nr 209/A/NBP/2017).

Wartość przychodu w kwocie 7653,60 zł ($1800 \text{ euro} \times 4,2520 \text{ PLN/EUR}$) podatnik wpisał w kolumnie 7 pkipr „Wartość sprzedanych towarów i usług” pod datą 30 października 2017 r.

PRZYKŁAD 38

Przychód, który powstaje w dacie otrzymania zapłaty

Podatnik otrzymał karę umowną, którą obciążył zagranicznego kontrahenta z powodu opóźnień w wykonaniu usługi. Kara umowna w kwocie 700 funtów brytyjskich (GBP) wpłynęła na rachunek walutowy podatnika 7 listopada 2017 r. Data powstania przychodu to data wpływu kary pieniężnej na rachunek walutowy podatnika, czyli 7 listopada 2017 r. Przychód należało przeliczyć na złote według kursu średniego NBP z 6 listopada 2017 r., który wynosił 4,7938 PLN/GBP (tabela nr 214/A/NBP/2017). Wartość przychodu w kwocie 3355,66 zł ($700 \text{ GBP} \times 4,7938 \text{ PLN/GBP}$) podatnik wpisał w kolumnie 8 pkipr jako „Pozostałe przychody” pod datą 7 listopada 2017 r.

Podatnik prowadzący podatkową księgę przychodów i rozchodów ustala różnice kursowe wyłącznie metodą podatkową określoną przez art. 24c updof (patrz: punkt 2.2.3. **Ustalanie różnic kursowych według metody podatkowej**). Wskazane zasady rozliczania różnic kursowych są właściwe, gdy podatnik prowadzi podatkową księgę zarówno metodą memoriałową, jak i metodą uproszczoną.

Różnice kursowe powstają wtedy, gdy wartość przychodu lub kosztu wyrażonego w walucie obcej jest inna niż wartość tego przychodu lub kosztu w dniu zapłaty (art. 24c ust. 2 pkt 1 i pkt 2 oraz ust. 3 pkt 1 i pkt 2 updof). U podatnika prowadzącego podatkową księgę powstają także różnice kursowe od własnych środków pieniężnych (art. 24 c ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 updof).

Różnice kursowe należy wpisać do podatkowej księgi przychodów i rozchodów pod datą ich zrealizowania, czyli pod datą ich powstania w związku z otrzymaną lub dokonaną zapłatą w walucie obcej. Na potrzeby udokumentowania zapisu w księdze, dotyczącego przychodów lub kosztów podatkowych z tytułu ustalonych dodatknych lub ujemnych różnic kursowych, podatnicy muszą sporządzić dowód księgowy spełniający wymogi określone w § 12 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia w sprawie pkpir. Dowód ten powinien zawierać co najmniej:

- wiarygodne określenie wystawcy lub wskazanie stron (nazwę i adresy) uczestniczących w operacji gospodarczej, której dowód dotyczy,
- datę wystawienia dowodu oraz datę lub okres dokonania operacji gospodarczej, której dowód dotyczy, z tym że jeżeli data dokonania operacji gospodarczej odpowiada dacie wystawienia dowodu, wystarcza podanie jednej daty,
- przedmiot operacji gospodarczej i jego wartość oraz ilościowe określenie, jeżeli przedmiot operacji jest wymierny w jednostkach naturalnych,
- podpisy osób uprawnionych do prawidłowego udokumentowania operacji gospodarczych.

Ponadto dowód ten powinien być oznaczony numerem lub zawierać inne oznaczenie, które umożliwi powiązanie dowodu z zapisami księgowymi dokonanymi na jego podstawie.

Wzór 2. Przykład dowodu księgowego dotyczącego ustalonej różnicy kursowej

Warszawa, 31 października 2017 r.

Dane podatnika:
Przedsiębiorstwo Handlowe Anna Więcek
99-999 Warszawa, ul. Zimowa 1
NIP: 999-999-99-99

Dowód wewnętrzny nr 37/2017

Data operacji gospodarczej: 20 października 2017 r.

Ustalenie różnicy kursowej powstałej w związku z otrzymaniem zapłaty z tytułu odpłatnej dostawy towarów.

Dane dotyczące faktury		Wycena przychodu w momencie jego powstania		Wycena przychodu w momencie otrzymania zapłaty	
Numer i data wystawienia	Wartość transakcji w walucie obcej	Data powstania przychodu	Kurs średni waluty	Data otrzymania zapłaty	Kurs średni waluty
faktura nr 52/2017 z 3.10.2017 r.	3000 euro	3.10.2017 r.	4,3137 PLN/EUR (tabela nr 190/A/ NBP/2017 z 2.10.2017 r.)	20.10.2017 r.	4,2381 PLN/EUR (tabela nr 203/A/ NBP/2017 z 19.10.2017 r.)

Ujemna różnica kursowa: $3000 \text{ euro} \times (4,3137 \text{ PLN/EUR} - 4,2381 \text{ PLN/EUR}) = 226,80 \text{ zł}$

Kwota słownie: dwieście dwadzieścia sześć złotych osiemdziesiąt groszy

Numer pozycji w księdze: 423

Sporządziła: Agata Wójcik

Różnice kursowe ustala się odrębnie dla każdej transakcji wyrażonej i zrealizowanej w walucie obcej, co oznacza, że stosownych zapisów w księdze podatkowej dokonuje się oddzielnie pod datą powstania każdej różnicy kursowej. Dodatkowo różnice kursowe wpisuje się w kolumnie 8 księgi jako „Pozostałe przychody”, natomiast ujemne różnice kursowe zwiększają koszty poprzez ich wpisanie w kolumnie 13 księgi jako „Pozostałe wydatki”.

UWAGA

! W podatkowej księdze przychodów i rozchodów nie można ujmować różnic kursowych „per saldo”, tj. jako nadwyżki dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi lub ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi.

PRZYKŁAD 39

Różnica kursowa związana z przychodem ze sprzedaży

Podatnik prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą 20 lutego 2018 r. wykonał usługę dla niemieckiego kontrahenta i w tym samym dniu wystawił fakturę na kwotę 2400 euro. Kurs średni waluty ogłoszony przez NBP na 19 lutego 2018 r. wynosił 4,20 PLN/EUR (kurs przykładowy). 27 lutego 2018 r. wpłynęła zapłata na rachunek bankowy podatnika prowadzony w złotych (podatnik nie ma rachunku walutowego). Bank przeliczył kwotę euro według kursu kupna obowiązującego w dniu wpływu środków pieniężnych, tj. po kursie 4,15 PLN/EUR (przykładowy kurs faktycznie zastosowany).

1. Na podstawie faktury przychód ze sprzedaży usługi w kwocie 10 080 zł ($2400 \text{ euro} \times 4,20 \text{ PLN/EUR}$) podatnik wpisał w kolumnie 7 księgi podatkowej jako „Wartość sprzedanych towarów i usług” pod datą 20 lutego 2018 r.
2. W związku z otrzymaną zapłatą podatnik ustalił ujemną różnicę kursową w kwocie 120 zł [$2400 \text{ euro} \times (4,20 \text{ PLN/EUR} - 4,15 \text{ PLN/EUR})$], którą na podstawie dowodu wewnętrznego wpisał w kolumnie 13 księgi podatkowej jako „Pozostałe wydatki” pod datą 27 lutego 2018 r.

PRZYKŁAD 40

Różnica kursowa związana z zakupem

Podatnik prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą 23 lutego 2018 r. dokonał zakupu towarów handlowych w ramach WNT od belgijskiego kontrahenta. Zakup w kwocie 3600 euro został potwierdzony fakturą wystawioną przez zagranicznego dostawcę 16 lutego 2018 r. Kurs średni waluty ogłoszony przez NBP 15 lutego 2018 r. wynosił 4,30 PLN/EUR (kurs przykładowy). 1 marca 2018 r. podatnik dokonał zapłaty zobowiązania z firmowego rachunku walutowego. Kurs średni waluty ogłoszony przez NBP 28 lutego 2018 r. wynosił 4,20 PLN/EUR (kurs przykładowy).

1. Wartość kupionych towarów handlowych w kwocie 15 480 zł ($3600 \text{ euro} \times 4,30 \text{ PLN/EUR}$) podatnik wpisał w kolumnie 10 księgi podatkowej jako „Zakup towarów handlowych i materiałów wg cen zakupu” pod datą ich otrzymania, tj. 23 lutego 2018 r.
2. W związku z dokonaną zapłatą podatnik ustalił dodatnią różnicę kursową w kwocie 360 zł [$3600 \text{ euro} \times (4,30 \text{ PLN/EUR} - 4,20 \text{ PLN/EUR})$], którą na podstawie dowodu wewnętrznego wpisał w kolumnie 8 księgi podatkowej jako „Pozostałe przychody” pod datą 1 marca 2018 r.

PRZYKŁAD 41

Różnica kursowa od własnych środków pieniężnych na rachunku walutowym

Podatnik posiada na firmowym rachunku walutowym 6000 dolarów amerykańskich (USD). Waluta ta pochodzi z wpływu:

- 1) w kwocie 4000 USD przeliczonego na złote według kursu średniego NBP, który wynosił 3,50 PLN/USD (kurs przykładowy);
- 2) w kwocie 2000 USD przeliczonego na złote według kursu średniego NBP, który wynosił 3,60 PLN/USD (kurs przykładowy).

Podatnik wycenia rozchód waluty z rachunku walutowego według metody FIFO („pierwsze przyszło – pierwsze wyszło”). 15 lutego 2018 r. uregulowano z rachunku walutowego zobowiązanie wobec zagranicznego kontrahenta w kwocie 5000 USD. Rozchód waluty został wyceniony według kursu średniego NBP z 14 lutego 2018 r., który wynosił 3,40 PLN/USD (kurs przykładowy). W związku z rozchodem waluty z rachunku walutowego podatnik ustalił ujemną różnicę kursową od własnych środków pieniężnych, która wyniosła 600 zł $[4000 \text{ USD} \times (3,50 \text{ PLN/USD} - 3,40 \text{ PLN/USD}) + 1000 \text{ USD} \times (3,60 \text{ PLN/USD} - 3,40 \text{ PLN/USD})]$. Podatnik na podstawie dowodu wewnętrznego ujął ujemną różnicę kursową w kolumnie 13 księgi podatkowej jako „Pozostałe wydatki” pod datą 15 lutego 2018 r.

2.3.2. Wycena transakcji wyrażonych w walutach obcych i ustalanie różnic kursowych w ryczałcie ewidencjonowanym

Przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą, który wybrał opodatkowanie w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, ustala podatek dochodowy – według właściwej stawki procentowej – od podstawy opodatkowania, którą stanowi uzyskany przychód. Specyfiką tej formy opodatkowania jest to, że od uzyskanego przychodu nie odlicza się poniesionych kosztów. Stosując opodatkowanie ryczałtem ewidencjonowanym, podatnik ustala przychody z zastosowaniem art. 14 updof, który wśród przychodów z działalności gospodarczej wymienia także różnice kursowe (art. 14 ust. 2 pkt 3 updof).

Podatnik, którego działalność jest opodatkowana ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych, przelicza przychody uzyskane w walucie obcej na złote według zasady ogólnej wyrażonej w art. 11a ust. 1 updof, czyli według kursu średniego walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień uzyskania przychodu. Za datę powstania tego przychodu przyjmuje się, zgodnie z art. 14 ust. 1c updof, dzień wydania rzeczy, zbycia prawa majątkowego lub wykonania usługi albo częściowego wykonania usługi, nie później niż dzień:

- 1) wystawienia faktury lub
- 2) uregulowania należności.

PRZYKŁAD 42

Podatnik opłacający ryczałt od przychodów ewidencjonowanych wykonał usługę na rzecz czeskiego kontrahenta opodatkowaną stawką 8,5%. Usługa została wykonana 23 lutego br. Podatnik 26 lutego br. wystawił fakturę na kwotę 24 000 koron czeskich (CZK). Kwotę tego przychodu przeliczył na złote według kursu średniego NBP z 22 lutego br., który wynosił 0,16 PLN/CZK (kurs przykładowy). Wartość przychodu należnego z tytułu sprzedaży, który wyniósł 3840 zł $(24\,000 \text{ CZK} \times 0,16 \text{ PLN/CZK})$, podatnik wpisał w kolumnie 7 ewidencji przychodów, jako „Kwotę przychodu opodatkowaną stawką 8,5%” pod datą wykonania usługi, tj. pod datą 23 lutego br.

Jeżeli wartość przychodu została wyrażona w walucie obcej i zapłata nastąpiła w walucie obcej to u podatnika, którego działalność jest opodatkowana ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych, wystąpią różnice kursowe. Ryczałtowcy rozliczają różnice kursowe wyłącznie metodą podatkową. Stanowi o tym art. 6 ust. 1c ustawy z 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 2157 ze zm.). Zgodnie z nim do przychodów opodatkowanych ryczałtem ewidencjonowanym z tytułu różnic kursowych stosuje się odpowiednio art. 24c updof. W związku z tym, że podstawę opodatkowania stanowi przychód, bez pomniejszania o koszty jego uzyskania, taki zapis rodziłby uzasadnione obawy, że ryczałtowiec powinien rozliczać jedynie dodatnie różnice kursowe. Problem ten rozwiązuje dalsza część przepisu art. 6 ust. 1c ww. ustawy, zgodnie z którym ujemne różnice kursowe,

o których mowa w art. 24c updof, zmniejszają przychody uzyskane w roku podatkowym, w którym powstały te różnice. Oznacza to, że różnice kursowe wpływają na uzyskany przychód podatnika w ten sposób, iż dodatnie różnice zwiększają jego wysokość, natomiast ujemne różnice kursowe – zmniejszają. Uzyskany w ten sposób przychód z tytułu różnic kursowych należy opodatkować według stawki właściwej dla sprzedaży, której one dotyczą. Jeżeli więc ryczałtowiec osiąga przychody opodatkowane różnymi stawkami ryczałtu, różnice kursowe powinien każdorazowo odnosić do tych przychodów z działalności gospodarczej, w związku z którą powstały.

PRZYKŁAD 43

Podatnik opłacający ryczałt od przychodów ewidencjonowanych prowadzi sprzedaż zabawek, która jest opodatkowana według stawki 3%.

1. Podatnik 15 lutego br. dokonał dostawy zabawek na rzecz niemieckiego kontrahenta i tego samego dnia wystawił fakturę na kwotę 2000 euro. Przychód ze sprzedaży przeliczył według kursu średniego NBP z 14 lutego br., który wynosił 4,25 PLN/EUR (kurs przykładowy). Po przeliczeniu na złote wartość tego przychodu wyniosła 8500 zł ($2000 \text{ euro} \times 4,25 \text{ PLN/EUR}$). Kwotę 8500 zł podatnik wpisał w kolumnie 9 ewidencji przychodów jako „Kwotę przychodu opodatkowaną stawką 3%” pod datą 15 lutego br.
2. Podatnik otrzymał 20 lutego br. zapłatę za dostarczony towar, która wpłynęła na jego firmowy rachunek walutowy. Kurs średni euro z dnia poprzedzającego otrzymanie zapłaty, tj. ogłoszony przez NBP na 19 lutego br., wynosił 4,20 PLN/EUR (kurs przykładowy). Wartość przychodu w dniu jego otrzymania wyniosła zatem 8400 zł ($2000 \text{ euro} \times 4,20 \text{ PLN/EUR}$). W związku z otrzymaną zapłatą podatnik ustalił ujemną różnicę kursową, o której mowa w art. 24c ust. 3 pkt 1 updof, w kwocie 100 zł [$2000 \text{ euro} \times (4,25 \text{ PLN/EUR} - 4,20 \text{ PLN/EUR})$], którą wpisał „ze znakiem minus” w kolumnie 9 ewidencji przychodów jako „Kwotę przychodu opodatkowaną stawką 3%” pod datą 20 lutego br.

UWAGA

! U podatnika opłacającego ryczałt od przychodów ewidencjonowanych różnice kursowe wpływają na wysokość przychodów, przy czym dodatnie różnice kursowe zwiększają przychody, natomiast ujemne różnice kursowe powodują ich zmniejszenie. Powstałe różnice kursowe należy opodatkować według stawki ryczałtu właściwej dla rodzaju sprzedaży, której te różnice dotyczą.

Podatnik rozliczający podatek dochodowy w formie ryczałtu ma obowiązek podatkowego rozliczenia tylko tych różnic kursowych (dodatnich lub ujemnych), które są związane z uzyskanym przychodem. Różnice kursowe związane z wydatkiem nie wpływają na wysokość przychodu podlegającego opodatkowaniu ryczałtem ewidencjonowanym.

2.4. Wycena transakcji według ustawy o podatku od towarów i usług

Dla celów podatku VAT nie ustala się różnic kursowych. Niezbędne jest natomiast prawidłowe przeliczenie transakcji wyrażonej w walucie obcej na złote w celu uwzględnienia jej w ewidencji VAT i sporządzanej na jej podstawie deklaracji VAT. Przeliczenie to jest o tyle istotne, że skutkuje ustaleniem właściwej kwoty podatku należnego i naliczonego.

2.4.1. Przeliczanie transakcji wyrażonych w walucie obcej w celu ujęcia ich w ewidencji i deklaracji VAT

Na zasady przeliczania na złote transakcji wyrażonych w walutach obcych wskazuje art. 31a ustawy o VAT. W myśl tego przepisu, jeśli kwoty stosowane do określenia podstawy opodatkowania są określone w walucie obcej, przeliczenia na złote dokonuje się:

- według kursu średniego danej waluty obcej ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski (lub według ostatniego kursu wymiany opublikowanego przez Europejski Bank Centralny) na ostatni dzień roboczy poprzedzający dzień powstania obowiązku podatkowego (art. 31a ust. 1 ustawy o VAT),

- według kursu średniego danej waluty obcej ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski (lub według ostatniego kursu wymiany opublikowanego przez Europejski Bank Centralny) na ostatni dzień roboczy poprzedzający dzień wystawienia faktury – w przypadku gdy podatnik wystawia fakturę przed powstaniem obowiązku podatkowego (art. 31a ust. 2 ustawy o VAT).

Prawidłowe przeliczenie wartości transakcji wyrażonej w walucie obcej wymaga zatem odniesienia się do daty powstania obowiązku podatkowego lub daty wystawienia faktury, jeśli została wystawiona przed powstaniem tego obowiązku. Zasady powstawania obowiązku podatkowego określają przepisy art. 19a–21 ustawy o VAT.

PRZYKŁAD 44

Eksport towarów

Podatnik dokonał 10 stycznia eksportowej dostawy towarów. Faktura dokumentująca transakcję, wyrażona w walucie obcej, została wystawiona 16 stycznia.

Obowiązek podatkowy: powstał w dniu dokonania dostawy towarów (art. 19a ust. 1 ustawy o VAT), tj. 10 stycznia.

Podstawa opodatkowania: do przeliczenia wartości faktury na złote podatnik zastosował kurs średni NBP z 9 stycznia (art. 31a ust. 1 ustawy o VAT).

PRZYKŁAD 45

WDT

Podatnik dokonał 10 stycznia dostawy towarów w ramach WDT. Faktura dokumentująca transakcję, wyrażona w walucie obcej, została wystawiona 16 stycznia.

Obowiązek podatkowy: powstał w dniu wystawienia faktury (art. 20 ust. 1 ustawy o VAT), tj. 16 stycznia.

Podstawa opodatkowania: do przeliczenia wartości faktury na złote podatnik zastosował kurs średni NBP z 15 stycznia (art. 31a ust. 1 ustawy o VAT).

PRZYKŁAD 46

Sprzedaż usług podlegających opodatkowaniu poza terytorium kraju

Podatnik wykonał 19 stycznia usługę reklamową dla unijnego kontrahenta. Usługa została zafakturowana przed wykonaniem, tj. 16 stycznia (co jest zgodne z art. 106i ust. 7 pkt 1 ustawy o VAT). Zapłata nastąpiła po wykonaniu usługi.

Obowiązek podatkowy: powstał w dniu wykonania usługi (art. 19a ust. 1 ustawy o VAT), tj. 19 stycznia.

Podstawa opodatkowania: ponieważ faktura została wystawiona przed powstaniem obowiązku podatkowego, więc do przeliczenia jej wartości na złote podatnik zastosował kurs średni waluty ogłoszony przez NBP na dzień poprzedzający wystawienie faktury, czyli kurs średni NBP z 15 stycznia (art. 31a ust. 2 ustawy o VAT).

PRZYKŁAD 47

WNT

5 lutego podatnik nabył towary w ramach WNT. Unijny kontrahent wystawił fakturę 30 stycznia.

Obowiązek podatkowy: powstał w dniu wystawienia faktury przez unijnego kontrahenta, tj. 30 stycznia (art. 20 ust. 5 ustawy o VAT).

Podstawa opodatkowania: do przeliczenia wartości transakcji na złote należy zastosować kurs średni waluty ogłoszony przez NBP na 29 stycznia (art. 31a ust. 1 ustawy o VAT).

PRZYKŁAD 48

Import usług

Podatnik kupił od zagranicznego przedsiębiorcy usługę stanowiącą import usług. Faktura została wystawiona przez zagranicznego kontrahenta 20 stycznia, natomiast wykonanie usługi miało miejsce 26 stycznia. Zapłata za usługę nastąpiła po jej wykonaniu.

Obowiązek podatkowy: powstał w dniu wykonania usługi (art. 19a ust. 1 ustawy o VAT), tj. 26 stycznia.

Podstawa opodatkowania: mimo że faktura została wystawiona przed powstaniem obowiązku podatkowego, do przeliczenia transakcji wyrażonej w walucie obcej należy zastosować kurs średni waluty ogłoszony przez NBP w dniu poprzedzającym powstanie obowiązku podatkowego (art. 31a ust. 1 ustawy o VAT), czyli kurs średni NBP z 25 stycznia.

W imporcie usług kurs waluty jest ustalany wyłącznie na podstawie art. 31a ust. 1 ustawy o VAT. Nawet jeśli zagraniczny kontrahent wystawił fakturę przed powstaniem obowiązku podatkowego (czyli przed wykonaniem usługi lub zapłatą zaliczki), to do wyceny transakcji nie stosuje się regulacji określonej przez art. 31a ust. 2 ustawy o VAT, ponieważ w imporcie usług polski podatnik nie wystawia żadnej faktury; fakturę wystawia jedynie zagraniczny podatnik. Wobec tego, zdaniem organów podatkowych, przepis ten nie dotyczy faktur wystawianych przez zagranicznych kontrahentów (podatników), dla których nabywca rozlicza import usług (zob. interpretacje indywidualne Dyrektora IS w Warszawie z 6 października 2015 r., IPPP3/4512-576/15-4/RD, oraz z 8 stycznia 2016 r., IPPP1/4512-1159/15-2/AW). Oznacza to, że przeliczenia wartości importu usług na złote dokonuje się wyłącznie na podstawie art. 31a ust. 1 ustawy o VAT, tj. według kursu średniego waluty ogłoszonego przez NBP na dzień poprzedzający powstanie obowiązku podatkowego, który jest związany z wykonaniem usługi lub dokonaniem zapłaty zaliczki.

Identyczne stanowisko wynika z wyroku NSA z 1 marca 2017 r. (I FSK 1358/15), który nie podzielił stanowiska WSA w Poznaniu wynikającego z wyroku z 19 marca 2015 r. (I SA/Po 1150/14), w myśl którego w takim przypadku fakturę od zagranicznego usługodawcy należy wycenić na podstawie art. 31a ust. 2 ustawy o VAT, czyli według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego jej wystawienie. W rezultacie NSA orzekł, że wystawiona przez zagranicznego usługodawcę faktura nie jest fakturą, o której mowa w art. 31a ust. 2 ustawy o VAT. W wyroku tym czytamy, że:

NSA *W związku z tym, że faktura pochodzi od podmiotu, który nie jest podatnikiem z tytułu importu usług, to tym samym art. 31a ust. 2 u.p.t.u. nie ma zastosowania do przeliczania waluty obcej. Podatnikiem z tytułu importu jest skarżąca Spółka, która jednak nie wystawia faktury. (...)*

Skoro w przypadku importu usług obowiązek podatkowy nie powstaje w momencie wystawienia faktury (podatnik nie wystawia faktury), to spójne z tym rozwiązaniem jest wyłączenie art. 31a ust. 2 u.p.t.u., czyli niedopuszczalne jest przeliczanie kursu według danych z dnia poprzedzającego wystawienie faktury.

W ten sposób NSA w ww. wyroku potwierdził, że faktury wystawione przez zagranicznych usługodawców przed powstaniem obowiązku podatkowego, czyli przed wykonaniem usługi lub zapłatą zaliczki, są wyceniane wyłącznie na podstawie art. 31a ust. 1 ustawy o VAT, czyli według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego wykonanie usługi lub zapłatę zaliczki na poczet importu usługi.

W szczególny sposób ustalana jest podstawa opodatkowania z tytułu importu towarów. Z art. 31a ust. 3 ustawy o VAT wynika, że w przypadku importu towarów przeliczenia na złote dokonuje się zgodnie z przepisami celnymi. Z kolei zgodnie z art. 11 ustawy z 19 marca 2004 r. – Prawo celne (j.t. Dz.U. z 2018 r. poz. 167) do ustalania wartości celnej towaru stosuje się bieżące kursy średnie walut obcych ogłaszane przez NBP. Z in-

formacji zamieszczonej na stronie Ministerstwa Finansów w sprawie przeliczania walut obcych na złote w celu ustalania wartości celnej wynika, że:

MF Zgodnie z określonymi w przepisach unijnych zasadami stosowania kursów walut (jednolitymi dla wszystkich państw członkowskich) od dnia 1 maja 2016 r. w celu określenia wartości celnej stosuje się kurs wymiany opublikowany w przedostatnią środę każdego miesiąca i obowiązujący przez okres jednego miesiąca, począwszy od pierwszego dnia następnego miesiąca.

Reasumując:

- kursami wymiany walut, stosowanymi w celu ustalania wartości celnej towarów są bieżące kursy średnie wyliczane i ogłaszane przez NBP,
- kursy z przedostatniej środy poprzedniego miesiąca obowiązują przez cały następny miesiąc,
- kursy wymiany walut są niezmiennie w okresie miesiąca kalendarzowego.

Do przeliczenia podstawy opodatkowania przy imporcie towarów i – w rezultacie – ustalenia kwoty VAT podatnik powinien zatem przyjąć kurs waluty obcej, który został podany w dokumencie celnym. W tym przypadku nie występuje potrzeba odrębnego przeliczania na złote podstawy opodatkowania i kwoty podatku VAT z tytułu importu towarów, np. w oparciu o fakturę importową.

PRZYKŁAD 49

Import towarów

Podatnik dokonał importu towarów z Ukrainy. Odprawa celna nastąpiła w listopadzie 2017 r. Podatek należny od transakcji importer rozlicza na zasadach ogólnych, tj. poprzez wpłatę na rachunek bankowy urzędu celnego. Firma nie korzysta z procedury uproszczonej.

1. Zgodnie z fakturą wystawioną 9 listopada 2017 r. przez ukraińskiego dostawcę wartość towarów wyniosła 10 000 USD. Kurs średni waluty z 8 listopada 2017 r. wyniósł 3,6595 PLN/USD (tabela nr 216/A/NBP/2017).
2. Kurs celny wykorzystany do ustalenia wartości celnej, obowiązujący od 1 do 30 listopada 2017 r., wynosił 3,6006 PLN/USD.

Podatnik na początku grudnia 2017 r. otrzymał dokument celny (SAD), z którego wynika, że:

- wartość celna towaru wynosi 36 006 zł (10 000 USD × 3,6006 PLN/USD),
- wartość cła wynosi 2590 zł,
- podatek należny z tytułu importu towarów stanowi, po zaokrągleniu do 1 zł, kwotę 8877 zł [(36 006 zł + 2590 zł) × 23%].

U podatnika nie występuje potrzeba odrębnego przeliczania na złote podstawy opodatkowania z tytułu importu towarów, np. według kursu średniego z dnia poprzedzającego wystawienie faktury importowej. Jej przeliczenie (i w rezultacie ustalenie kwoty VAT) zostało dokonane na podstawie kursu celnego obowiązującego w listopadzie 2017 r., który wynosił 3,6006 PLN/USD.

Tabela 7. Kurs waluty obcej stosowany do przeliczenia na złote podstawy opodatkowania i kwoty VAT

Rodzaje transakcji	Kurs waluty obcej do przeliczenia podstawy opodatkowania i kwoty VAT
1	2
Podstawa opodatkowania z tytułu: – krajowej sprzedaży towarów i usług, – eksportu towarów, – świadczenia usług poza terytorium kraju.	Kurs średni waluty obcej ogłoszony przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień (art. 31a ust. 1 i 2 ustawy o VAT): ■ dokonania dostawy towarów lub wykonania usługi (powstania obowiązku podatkowego), gdy nastąpiły one przed wystawieniem faktury, ■ wystawienia faktury, gdy podatnik wystawił ją przed powstaniem obowiązku podatkowego, tj. dokonaniem dostawy towarów lub wykonaniem usługi, ■ otrzymania całości lub części zapłaty, gdy podatnik otrzymał zapłatę przed dokonaniem dostawy lub wykonaniem usługi.

1	2
Podstawa opodatkowania z tytułu: – WDT, – WNT.	Kurs średni waluty obcej ogłoszony przez NBP (art. 31a ust. 1 ustawy o VAT): ■ z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia faktury, jeśli faktura została wystawiona nie później niż 15 dnia miesiąca następującego po miesiącu dokonania dostawy, ■ z 14 dnia miesiąca następującego po miesiącu dokonania dostawy (gdy ten dzień nie jest dniem wolnym i NBP ogłosił w tym dniu kurs waluty), jeśli faktura została wystawiona później niż 15 dnia miesiąca następującego po miesiącu dokonania dostawy lub w ogóle nie wystawiono faktury.
Import usług	Kurs średni waluty obcej ogłoszony przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień powstania obowiązku podatkowego (art. 31a ust. 1 ustawy o VAT), tj. wykonania usługi lub dokonania zapłaty.
Import towarów	Zgodnie z przepisami celnymi (art. 31a ust. 3 ustawy o VAT).

2.4.2. VAT na fakturze wystawionej pomiędzy krajowymi kontrahentami rozliczającymi się w walucie obcej

Krajowi przedsiębiorcy mogą dokonywać rozliczeń w walucie obcej. Trzeba jednak pamiętać, że w przypadku gdy należność z tego tytułu została wyrażona w walucie obcej, należy mieć na uwadze postanowienia art. 106e ust. 11 ustawy o VAT. Przywołany przepis stanowi, że kwoty podatku VAT wykazuje się w złotych. Zatem niezależnie od tego, w jakiej walucie nastąpi rozliczenie między kontrahentami, kwota podatku VAT powinna zostać wykazana na fakturze w walucie polskiej.

Kwoty podatku wyrażone w walucie obcej wykazuje się w złotych z zastosowaniem zasad przyjętych do przeliczania kwot stosowanych do określenia podstawy opodatkowania, o których mowa w art. 31a ust. 1 i 2 ustawy o VAT. Kwoty wykazywane w fakturze zaokrągla się do pełnych groszy, przy czym końcówki poniżej 0,5 grosza pomija się, a końcówki od 0,5 grosza zaokrągla się do 1 grosza.

PRZYKŁAD 50

30 stycznia 2018 r. podatnik dokonał dostawy towarów na rzecz krajowego odbiorcy i tego samego dnia wystawił fakturę na kwotę brutto 3690 euro, w tym VAT 690 euro. Zgodnie z umową strony rozliczają się w walucie obcej (euro). Kwota VAT wykazana na fakturze została przeliczona na złote według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego powstanie obowiązku podatkowego (art. 31a ust. 1 ustawy o VAT), tj. z 29 stycznia 2018 r., który wynosił 4,34 PLN/EUR (kurs przykładowy). Kwota ta wyniosła 2994,60 zł (690 euro × 4,34 PLN/EUR).

Wzór 3. Faktura wystawiona w walucie obcej między krajowymi kontrahentami

Poznań, 30 stycznia 2018 r.	
Sprzedawca: Alfa Sp. z o.o. 99-999 Poznań, ul. Zimowa 1 NIP: 999-99-99-999	Nabywca: Beta S.A. 99-999 Lublin, ul. Wiosenna 1 NIP: 999-99-99-999

Faktura nr 123/2018								
Lp.	Nazwa towaru	Jednostka miary	Ilość towarów	Cena jedn. netto (euro)	Wartość netto (euro)	Podatek VAT		Wartość brutto (euro)
						Stawka	Kwota (euro)	
1.	Pług śnieżny	sztuka	50	60	3 000	23%	690	3 690
Podsumowanie:					3 000	x	690	3 690
					3 000	23%	690	3 690

Kwota VAT: 2994,60 zł

euro	690	4,34 zł/euro	XXX/A/NBP/2018 z 29 stycznia 2018 r.
waluta	kwota	kurs średni NBP	(tabela NBP)

Do zapłaty: 3690 euro

Sposób i termin zapłaty: przelew do 13 lutego 2018 r.

Nabywca, który otrzymał fakturę wystawioną przez krajowego kontrahenta w walucie obcej, nie dokonuje odrębnego przeliczenia kwoty podatku VAT, ponieważ na fakturze jest wykazana kwota tego podatku w złotych przeliczona już przez sprzedawcę. W przypadku gdy dokonany zakup daje nabywcy prawo do odliczenia podatku naliczonego z otrzymanej faktury, przeliczenia na złote wymaga jedynie wyrażona w walucie obcej wartość netto tego zakupu.

Wykazywanie na fakturze kwoty podatku VAT ma za zadanie zapewnić neutralność systemu podatku VAT. Podatek należny wykazany przez sprzedawcę w złotych na wystawionej fakturze stanowi jednocześnie – w tej samej kwocie – podatek naliczony u nabywcy odliczany na podstawie otrzymanej faktury zakupu (przy założeniu istnienia związku zakupu z działalnością opodatkowaną).

3. Ustalanie różnic kursowych od transakcji wyrażonych w walutach obcych – wybrane zagadnienia

Przedsiębiorcy spotykają się na co dzień z różnego rodzaju operacjami gospodarczymi, których skutki podatkowe w zakresie rozpoznawanych różnic kursowych nie zawsze są oczywiste. Sposób uwzględnienia tych różnic w rachunku podatkowym zależy przede wszystkim od metody rozliczenia przyjętej przez podatnika dla celów podatku dochodowego.

3.1. Przeliczanie transakcji i ustalanie różnic kursowych metodą podatkową

Istotą rozliczania różnic kursowych metodą podatkową jest uwzględnianie tych różnic dla celów podatku dochodowego w związku z uregulowaniem transakcji. Jednak otrzymanie zapłaty lub jej dokonanie to niejedyny warunek ujęcia różnic kursowych w rachunku podatkowym.

3.1.1. Rozliczanie różnic kursowych w przypadku wystawienia faktury korygującej sprzedaż

Zgodnie z art. 11a ust. 1 updog oraz art. 12 ust. 2 updog przychody w walutach obcych przelicza się na złote według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień uzyskania przychodu. Z kolei w myśl art. 14 ust. 1c updog oraz art. 12 ust. 3a updog za datę po-

wstania przychodu uważa się dzień wydania rzeczy, zbycia prawa majątkowego lub wykonania usługi albo częściowego wykonania usługi, nie później niż dzień:

- 1) wystawienia faktury albo
- 2) uregulowania należności.

Do przeliczenia na złote korekty przychodu podatkowego wyrażonego w walucie obcej należy zastosować ten sam kurs waluty, który był właściwy do wyceny uzyskanego pierwotnie przychodu (patrz: punkt 2.2.1. **Wycena przychodów wyrażonych w walutach obcych i ich korekta**). Do przeliczenia korekty przychodu z waluty obcej na złote należy zastosować kurs średni NBP z dnia poprzedzającego dzień uzyskania pierwotnego przychodu, a nie dzień wystawienia faktury korygującej, gdyż wystawienie takiej faktury nie prowadzi do powstania przychodu podatkowego, ale do skorygowania przychodu już uzyskanego.

Wystawienie faktury korygującej sprzedaż w walucie obcej nie zmienia sposobu rozliczenia różnic kursowych, które powstały w związku z otrzymaniem zapłaty określonej w fakturze pierwotnej. Skorygowanie przychodu należnego pozostaje bez wpływu na prawo zaliczenia ich do przychodów lub kosztów podatkowych (oraz odpowiednio przychodów lub kosztów bilansowych). Jeżeli wystawienie faktury korygującej sprzedaż skutkuje zwrotem części zapłaty, to powstaną kolejne różnice kursowe, które będą stanowić odpowiednio przychody lub koszty podatkowe i bilansowe.

PRZYKŁAD 51

- 10 stycznia spółka dokonała dostawy eksportowej na rzecz zagranicznego kontrahenta. W tym samym dniu wystawiono fakturę na kwotę 50 000 USD. Przychód ze sprzedaży towarów przeliczono na złote według kursu średniego waluty z dnia poprzedzającego jego powstanie, tj. według kursu NBP z 9 stycznia, który wynosił 3,60 PLN/USD (kurs przykładowy). Wartość przychodu wyniosła 180 000 zł ($50\,000\text{ USD} \times 3,60\text{ PLN/USD}$).
- 1. 30 stycznia spółka otrzymała zapłatę za dostarczony towar w kwocie 50 000 USD, która wpłynęła na rachunek walutowy. Otrzymałą zapłatę wyceniono po kursie średnim z dnia poprzedzającego wpływ, tj. według kursu średniego NBP z 29 stycznia, który wynosił 3,55 PLN/USD (kurs przykładowy). Wartość otrzymanej zapłaty wyniosła 177 500 zł ($50\,000\text{ USD} \times 3,55\text{ PLN/USD}$).
 - 2. W związku z otrzymaną zapłatą na rozrachunkach z odbiorcą powstała ujemna różnica kursowa w kwocie 2500 zł [$50\,000\text{ USD} \times (3,60\text{ PLN/USD} - 3,55\text{ PLN/USD})$].
 - 3. 15 lutego kontrahent w ramach reklamacji zwrócił spółce część towaru o wartości 10 000 USD, co potwierdziła wystawiona przez eksportera faktura korygująca. Do wyceny zmniejszenia przychodu przyjęto kurs, który został zastosowany do wyceny faktury pierwotnej, tj. kurs średni w wysokości 3,60 PLN/USD. W związku z tym wartość skorygowanego przychodu wyniosła 36 000 zł ($10\,000\text{ USD} \times 3,60\text{ PLN/USD}$).
 - 4. 20 lutego spółka przekazała na rachunek bankowy kontrahenta kwotę 10 000 USD. Rozchód waluty wyceniono według kursu średniego z dnia poprzedzającego dokonanie zapłaty, tj. według kursu średniego NBP z 19 lutego, który wynosił 3,50 PLN/USD (kurs przykładowy). Wartość zwróconej należności wyniosła 35 000 zł ($10\,000\text{ USD} \times 3,50\text{ PLN/USD}$).
 - 5. W związku z dokonaniem zwrotem zapłaty na rozrachunkach z odbiorcą powstała dodatnia różnica kursowa w kwocie 1000 zł [$10\,000\text{ USD} \times (3,60\text{ PLN/USD} - 3,50\text{ PLN/USD})$].

Tabela 8. Sposób ustalenia podatkowych różnic kursowych spowodowanych wystawieniem faktury korygującej sprzedaż

Wyszczególnienie	Ustalenie różnicy kursowej powstałej w związku z uzyskanym przychodem i otrzymaniem jego zapłaty	Ustalenie różnicy kursowej powstałej w związku z korektą przychodu i dokonaniem zwrotem zapłaty
1	2	3
Wycena uzyskanego przychodu/korekty przychodu	180 000 zł ($50\,000\text{ USD} \times 3,60\text{ PLN/USD}$)	36 000 zł ($10\,000\text{ USD} \times 3,60\text{ PLN/USD}$)

1	2	3
Wycena otrzymanego przychodu/dokonanego zwrotu zapłaty	177 500 zł (50 000 USD × 3,55 PLN/USD)	35 000 zł (10 000 USD × 3,50 PLN/USD)
Wartość różnicy kursowej	Ujemna różnica kursowa: 2500 zł	Dodatnia różnica kursowa: 1000 zł

3.1.2. Faktura wystawiona w złotych i zapłacona w walucie obcej a ustalanie podatkowej różnicy kursowej

- Zgodnie z art. 24c ust. 2 i 3 updog oraz art. 15a ust. 2 i 3 updog, jeśli wartość:
- przychodu należnego wyrażonego w walucie obcej po przeliczeniu na złote według kursu średniego ogłaszanego przez NBP jest niższa od wartości tego przychodu w dniu jego otrzymania, przeliczonej według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tego dnia – wówczas powstają dodatnie różnice kursowe,
 - przychodu należnego wyrażonego w walucie obcej po przeliczeniu na złote według kursu średniego ogłaszanego przez NBP jest wyższa od wartości tego przychodu w dniu jego otrzymania, przeliczonej według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tego dnia, wówczas powstają ujemne różnice kursowe.
- Jeśli nie jest możliwe przeliczenie otrzymanej zapłaty według faktycznie zastosowanego kursu waluty, to stosuje się kurs średni ogłaszany przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego ten dzień (art. 24c ust. 4 updog oraz art. 15a ust. 4 updog).

Dla powstania podatkowych różnic kursowych niezbędne jest zatem, aby przychód należny był wyrażony w walucie obcej oraz otrzymana zapłata również była wyrażona w walucie obcej. Jeśli natomiast choć jeden z dwóch ww. warunków nie został spełniony, wówczas nie powstają podatkowe różnice kursowe. Potwierdzeniem tego stanowiska są wyjaśnienia udzielone przez Dyrektora IS w Katowicach z 28 grudnia 2016 r. (2461-IBPB-1-3.4510.1053.2016.1.AB) oraz Dyrektora KIS z 30 czerwca 2017 r. (0115-KDIT2-3.4010.111.2017.1.JG). W ostatnim piśmie czytamy, że:

MF (...) z różnicami kursowymi w sensie podatkowym mamy do czynienia tylko wtedy, gdy równocześnie:
– dane zdarzenie gospodarcze wyrażone zostało w walucie obcej,
– realizacja tego zdarzenia nastąpiła w walucie obcej.

Innymi słowy nie są uznawane za różnice kursowe dla celów podatkowych różnice wynikające z kursów walut, jeśli np. zobowiązanie, czy należności wyrażone są w walucie obcej a sama zapłata (w jakiegokolwiek formie) następuje w złotych lub odwrotnie – zobowiązanie bądź należność wyrażone są w złotych, a zapłata dokonywana jest w walucie obcej.

Jeżeli zatem przychód należny został wyrażony w złotych, co dokumentuje wystawiona faktura, to mimo że otrzymana zapłata została wyrażona w walucie obcej (np. euro), na rozrachunkach z kontrahentem nie powstaną podatkowe różnice kursowe.

3.1.3. Ustalanie różnic kursowych w przypadku otrzymania zaliczki na poczet WDT

Zgodnie z art. 19a ust. 1 ustawy o VAT obowiązek podatkowy powstaje z chwilą dokonania dostawy towarów, z zastrzeżeniem art. 20 ustawy, który określa zasady powstawania tego obowiązku dla sprzedaży dokonanej w ramach WDT. Oznacza to, że dla transakcji dokonanej w ramach WDT obowiązują odrębne zasady powstania obowiązku podatkowego niż te wskazane w art. 19a ustawy o VAT. Tym samym jeżeli podatnik otrzyma zaliczkę na poczet WDT, to nie powoduje ona powstania obowiązku podatkowego, gdyż nie przewiduje tego art. 20 ustawy o VAT. Czynność ta nie powoduje również obowiązku wystawienia faktury zaliczkowej (art. 106b ust. 1 pkt 4 ustawy o VAT). Zasadniczo więc zaliczka otrzymana przez sprzedawcę na poczet WDT pozostaje bez wpływu na rozliczenie w podatku VAT. Nie należy jej wykazywać ani w ewidencji sprzedaży VAT, ani w sporządzanej na jej podstawie deklaracji VAT. Opodatkowaniu będzie podlegała dopiero dostawa towarów dokonana w ramach WDT, dla której obowiązek podatkowy powstanie z chwilą wystawienia faktury przez podatnika, nie później jednak niż 15 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym dokonano tej dostawy (art. 20 ust. 1 ustawy o VAT).

Pomimo że otrzymanie zaliczki na poczet WDT jest neutralne dla celów podatku VAT, to jej otrzymanie należy ująć w księgach rachunkowych. Natomiast po zrealizowaniu dostawy towarów należy także rozliczyć całą transakcję, w tym powstałe różnice kursowe, dla celów podatku dochodowego. Zarówno dla celów podatku dochodowego, jak i prawa bilansowego otrzymanie zaliczki na poczet przyszłej dostawy towarów nie skutkuje powstaniem przychodu. Dla celów podatkowych przychód z tytułu WDT powstaje zwykle w dniu wydania towarów (art. 14 ust. 1c updog oraz art. 12 ust. 3a updog).

PRZYKŁAD 52

Na rachunek walutowy jednostki 3 listopada 2017 r. wpłynęła zaliczka w kwocie 5000 euro na poczet przyszłej dostawy towarów w ramach WDT. Średni kurs euro z dnia poprzedzającego wpływ waluty wynosił 4,2336 PLN/EUR (tabela nr 212/A/NBP/2017 z 2 listopada 2017 r.). 10 listopada 2017 r. jednostka będąca producentem wyrobów dokonała ich dostawy w ramach WDT. Tego samego dnia wystawiono fakturę na kwotę 20 000 euro. Średni kurs euro z dnia poprzedzającego powstanie przychodu wynosił 4,2308 PLN/EUR (tabela nr 217/A/NBP/2017 z 9 listopada 2017 r.). 15 listopada 2017 r. na rachunek walutowy jednostki wpłynęła pozostała kwota należności, tj. 15 000 euro. Średni kurs euro z dnia poprzedzającego wpływ waluty wynosił 4,2332 PLN/EUR (tabela nr 220/A/NBP/2017 z 14 listopada 2017 r.).

Ewidencja zdarzeń związanych z ustaleniem różnic kursowych od transakcji stanowiącej WDT, na poczet której jednostka otrzymała zaliczkę w walucie obcej, może przebiegać następująco:

1. WB – wpływ zaliczki na rachunek walutowy ($5000 \text{ euro} \times 4,2336 \text{ PLN/EUR}$)

Wn „Rachunek walutowy”	21 168
Ma „Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami”	21 168
– w analityce: konto imienne kontrahenta	
2. Faktura sprzedaży – dostawa towarów w ramach WDT ($20\,000 \text{ euro} \times 4,2308 \text{ PLN/EUR}$)

Wn „Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami”	84 616
– w analityce: konto imienne kontrahenta	
Ma „Sprzedaż produktów”	84 616
3. PK – ustalenie dodatniej różnicy kursowej w części przypadającej na otrzymaną zaliczkę [$5000 \text{ euro} \times (4,2336 \text{ PLN/EUR} - 4,2308 \text{ PLN/EUR})$]

Wn „Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami”	14
– w analityce: konto imienne kontrahenta	
Ma „Przychody finansowe”	14
– w analityce: „Dodatnie różnice kursowe”	
4. WB – wpływ pozostałej kwoty należności ($15\,000 \text{ euro} \times 4,2332 \text{ PLN/EUR}$)

Wn „Rachunek walutowy”	63 498
Ma „Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami”	63 498
– w analityce: konto imienne kontrahenta	
5. PK – ustalenie dodatniej różnicy kursowej w części przypadającej na pozostałą część otrzymanej zapłaty [$15\,000 \text{ euro} \times (4,2332 \text{ PLN/EUR} - 4,2308 \text{ PLN/EUR})$]

Wn „Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami”	36
– w analityce: konto imienne kontrahenta	
Ma „Przychody finansowe”	36
– w analityce: „Dodatnie różnice kursowe”	

Rachunek walutowy		Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami (Konto imienne kontrahenta)		
1)	21 168	2)	84 616	21 168 (1)
4)	63 498	3)	14	63 498 (4)
		5)	36	
		Sk.)	0	

Sprzedaż produktów		Przychody finansowe (Dodatnie różnice kursowe)	
	84 616	14	(3)
	(2)	36	(5)

Chociaż zaliczka w momencie jej otrzymania nie jest ani przychodem podatkowym, ani przychodem bilansowym, jednak ustalone od niej różnice kursowe, co do zasady, stanowią przychody/koszty podatkowe i bilansowe. Różnice kursowe dotyczące otrzymanej zaliczki powstają w momencie powstania przychodu z tytułu dostawy towarów i dopiero wówczas można uwzględnić je w księgach rachunkowych i w rachunku podatkowym. Natomiast różnice kursowe dotyczące pozostałej części zapłaty, którą otrzymano po dostawie towarów, uwzględnia się w księgach rachunkowych i w rachunku podatkowym w momencie otrzymania tej części zapłaty.

3.1.4. Rozliczanie różnic kursowych od przychodów niepodatkowych i wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodów

Aby różnice kursowe ustalone metodą podatkową (tj. na podstawie art. 24c ust. 2 pkt 1 i 2 oraz ust. 3 pkt 1 i 2 updog, a także odpowiednio art. 15a ust. 2 pkt 1 i 2 oraz ust. 3 pkt 1 i 2 updog) zostały zaliczone do przychodów podatkowych jako dodatnie różnice kursowe lub do kosztów uzyskania przychodów jako ujemne różnice kursowe, muszą być związane z uzyskanym przychodem podatkowym lub poniesionym kosztem uzyskania przychodów. Jeśli dla przykładu wydatek, z którym są związane różnice kursowe, nie jest kosztem podatkowym, to różnice kursowe powstałe w związku z takim wydatkiem również nie będą kosztem podatkowym. Analogiczny sposób postępowania dotyczy różnic kursowych od przychodów niepodatkowych. Zasadniczo na gruncie ustaw o podatku dochodowym różnice kursowe „podzielają los” przychodu lub wydatku, którego dotyczą. Przykładem mogą być różnice kursowe powstające na podatku VAT w przypadku wystawienia lub otrzymania faktury w walucie obcej w transakcjach między podmiotami krajowymi. Skoro, co do zasady, podatek VAT jest neutralny dla celów podatku dochodowego w ten sposób, że nie jest ani przychodem podatkowym, ani kosztem uzyskania przychodów, to taki sam charakter mają różnice kursowe powstałe na kwotach VAT. W rezultacie różnice kursowe w części dotyczącej VAT naliczonego lub należnego nie stanowią kosztów lub przychodów uwzględnianych podatkowo. Potwierdzają to wydawane interpretacje podatkowe. Takie stanowisko wynika m.in. z interpretacji indywidualnej Dyrektora IS w Katowicach z 16 listopada 2015 r. (IBPB-1-3/4510-318/15/PC), który wskazał, że:

MF Ponieważ, postanowienia art. 15a ust. 2 pkt 1 i 2 oraz ust. 3 pkt 1 i 2 mają zastosowanie do ustalania różnic kursowych od przychodów należnych i otrzymanych w walutach obcych oraz kosztów poniesionych i zapłaconych w walutach obcych, nie znajdują zastosowania w odniesieniu do kwot podatku od towarów i usług w walucie obcej.

(...) z uwagi na to, że dla potrzeb podatku dochodowego przychodem i kosztem podatkowym są – co do zasady – kwoty netto, kwota podatku od towarów i usług nie ma wpływu na dochód podlegający opodatkowaniu. Dlatego też, w tym zakresie, nie rozpoznaje się podatkowych różnic kursowych, co potwierdza stanowisko Wnioskodawcy.

PRZYKŁAD 53

Spółka, która dla celów podatku dochodowego ustala różnice kursowe metodą podatkową, 10 listopada 2017 r. dokonała sprzedaży towarów na rzecz krajowego nabywcy i wystawiła z tego tytułu fakturę na kwotę 4920 euro (wartość netto + VAT = 4000 euro + 920 euro), przy czym kwota VAT na fakturze została podana w złotych. Wartość całej transakcji została przeliczona na złote według kursu średniego NBP z 9 listopada 2017 r., który wynosił 4,2308 PLN/EUR (tabela nr 217/A/NBP/2017). Zapłata za dostarczony towar wpłynęła na rachunek walutowy spółki 16 listopada 2017 r. Wyceniono ją według kursu średniego NBP z 15 listopada 2017 r., który wynosił 4,2487 PLN/EUR (tabela nr 221/A/NBP/2017).

Ewidencja zdarzeń związanych z powstałymi różnicami kursowymi przebiegała następująco:

1. Faktura – sprzedaż towarów

- a) wartość brutto (4920 euro × 4,2308 PLN/EUR)
Wn „Rozrachunki z krajowymi odbiorcami” 20 815,54
– w analityce: konto imienne kontrahenta
- b) wartość netto (4000 euro × 4,2308 PLN/EUR)
Ma „Sprzedaż towarów” 16 923,20
- c) podatek należny (920 euro × 4,2308 PLN/EUR)
Ma „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego” 3 892,34

2. WB – otrzymanie zapłaty za dostarczony towar (4920 euro × 4,2487 PLN/EUR)

- Wn** „Rachunek walutowy” 20 903,60
- Ma** „Rozrachunki z krajowymi odbiorcami” 20 903,60
– w analityce: konto imienne kontrahenta

3. PK – rozliczenie dodatniej różnicy kursowej

- a) w części dotyczącej kwoty netto transakcji [4000 euro × (4,2487 PLN/EUR – 4,2308 PLN/EUR)]
Wn „Rozrachunki z krajowymi odbiorcami” 71,60
– w analityce: konto imienne kontrahenta
Ma „Przychody finansowe” 71,60
– w analityce: „Dodatnie różnice kursowe – podatkowe”
- b) w części dotyczącej podatku VAT [920 euro × (4,2487 PLN/EUR – 4,2308 PLN/EUR)]
Wn „Rozrachunki z krajowymi odbiorcami” 16,46
– w analityce: konto imienne kontrahenta
Ma „Przychody finansowe” 16,46
– w analityce: „Dodatnie różnice kursowe – niepodatkowe”

Rachunek walutowy		Rozrachunki z krajowymi odbiorcami (Konto imienne kontrahenta)		
2)	20 903,60	1a)	20 815,54	20 903,60 (2)
		3a)	71,60	
		3b)	16,46	
		Sk.)	0	
Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego		Sprzedaż towarów		
	3 892,34 (1c)		16 923,20	(1b)
Przychody finansowe (Dodatnie różnice kursowe – podatkowe)		Przychody finansowe (Dodatnie różnice kursowe – niepodatkowe)		
	71,60 (3a)		16,46	(3b)

Podatkowe różnice kursowe mogą również powstać od własnych środków na rachunku walutowym, w przypadku gdy wystąpi różnica wartości waluty obcej w dacie jej wpływu i rozchodu (art. 24c ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 upodof oraz art. 15a ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 upodop). Powstałe w ten sposób różnice kursowe zwiększają odpowiednio przychody podatkowe jako dodatnie różnice kursowe lub koszty uzyskania przychodów jako ujemne różnice kursowe.

Jednak nie w każdym przypadku różnice kursowe od własnych środków pieniężnych będą uwzględniane w rachunku podatkowym. Przykładem transakcji, w której różnice kursowe ustalane metodą podatkową są neutralne dla celów podatku dochodowego, jest rozchód waluty z firmowego rachunku walutowego na cele prywatne przedsiębiorcy (właściciela firmy). Jeżeli rozchód waluty dotyczy celów prywatnych właściciela, to różnice kursowe od własnych środków pieniężnych nie są uwzględniane w przychodach i kosztach podatkowych. Tak samo uznał Dyrektor IS w Poznaniu, który w interpretacji indywidualnej z 21 kwietnia 2016 r. (ILPB1/4511-1-58/16-2/AK) wyjaśnił, że:

MF (...) wypłaty środków pieniężnych z firmowego konta walutowego na walutowe konto osobiste, nie wiążą się z powstaniem różnic kursowych, o których mowa w art. 24c ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, gdyż wypływ tych środków nie jest związany z prowadzoną przez Wnioskodawcę działalnością gospodarczą. Zatem należy stwierdzić, że w momencie wypłaty środków z walutowego konta firmowego na walutowy rachunek osobisty z przeznaczeniem na cele prywatne, niezwiązane z działalnością gospodarczą, nie należy naliczyć różnic kursowych.

PRZYKŁAD 54

Na firmowym rachunku walutowym znajdują się środki pieniężne w kwocie 3000 USD.

- 1. Ich wpływ został wyceniony według kursu średniego NBP, który wynosił 3,6126 PLN/USD (tabela nr 220/A/NBP/2017 z 14 listopada 2017 r.). Wartość posiadanych środków w walucie obcej po przeliczeniu na złote wyniosła 10 837,80 zł ($3000 \text{ USD} \times 3,6126 \text{ PLN/USD}$).
- 2. 18 listopada 2017 r. właściciel firmy wypłacił z rachunku walutowego na cele prywatne kwotę 1000 USD. Rozchód waluty wyceniono po kursie średnim NBP, który wynosił 3,5965 PLN/USD (tabela nr 223/A/NBP/2017 z 17 listopada 2017 r.).
- 3. Po dokonanej wypłacie na firmowym rachunku walutowym pozostało 2000 USD, co po przeliczeniu na złote według kursu średniego NBP 3,6126 PLN/USD odpowiada kwocie 7225,20 zł.

Dla podatnika stosującego podatkową metodę ustalania różnic kursowych różnica kursowa powstała na rachunku walutowym w związku z rozchodem waluty na cele prywatne nie wpływa na podstawę opodatkowania podatkiem dochodowym. W przypadku rozchodu waluty na cele prywatne właściciela jednostka ujmuje powstałe różnice kursowe na rozrachunkach z właścicielem.

Ewidencja zdarzeń związanych z rozchodem waluty na cele prywatne właściciela i powstałą różnicą kursową może przebiegać następująco:

- 1. WB – rozchód waluty na cele prywatne właściciela ($1000 \text{ USD} \times 3,5965 \text{ PLN/USD}$)
Wn „Pozostałe rozrachunki” 3 596,50
– w analityce: „Rozrachunki z właścicielem”
Ma „Rachunek walutowy” 3 596,50
- 2. PK – ujemna różnica kursowa od własnych środków pieniężnych [$1000 \text{ USD} \times (3,6126 \text{ PLN/USD} - 3,5965 \text{ PLN/USD})$]
Wn „Pozostałe rozrachunki” 16,10
– w analityce: „Rozrachunki z właścicielem”
Ma „Rachunek walutowy” 16,10

Rachunek walutowy				Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z właścicielem)		
Sp.)	10 837,80	3 596,50	(1	1)	3 596,50	
		16,10	(2	2)	16,10	
Sk.)	7 225,20					

3.1.5. Data rozliczenia różnic kursowych dotyczących przychodów lub kosztów z lat poprzednich

Różnice kursowe ustalane metodą podatkową na podstawie art. 24c updog oraz art. 15a updog powstają w związku z otrzymaną lub dokonaną zapłatą. Dlatego są określane mianem zrealizowanych różnic kurso-

wych (patrz: punkt 1.3. **Zrealizowane oraz niezrealizowane różnice kursowe [podatkowe i niepodatkowe]**). Dla celów podatku dochodowego należy je ujmować pod datą otrzymania lub dokonania zapłaty. Nie ma przy tym znaczenia, że dotyczą one transakcji sprzedaży lub zakupu, które nastąpiły w poprzednich latach podatkowych. Zrealizowane różnice kursowe ustalone metodą podatkową powstają w związku z dokonaną zapłatą, która wyznacza moment ich ujęcia w rachunku podatkowym, i to niezależnie od tego, czy podatnik prowadzi np. księgi rachunkowe czy podatkową księgę przychodów i rozchodów.

PRZYKŁAD 55

Przedsiębiorca prowadzi działalność gospodarczą opodatkowaną na zasadach ogólnych. Podatek liniowy rozlicza na podstawie podatkowej księgi przychodów i rozchodów (pkpir).

1. 15 grudnia 2017 r. dokonał on eksportowej dostawy towarów, którą udokumentował fakturą wystawioną tego samego dnia na kwotę 10 000 USD. Sprzedaż tę ujął w pkpir przeliczając na walutę polską po średnim kursie waluty ogłoszonym przez NBP na 14 grudnia 2017 r., który wynosił 3,65 PLN/USD (kurs przykładowy). Wartość przychodu w momencie jego powstania wyniosła 36 500 zł ($10\,000\text{ USD} \times 3,65\text{ PLN/USD}$).
2. Zapłata za dostarczone towary wpłynęła na rachunek walutowy podatnika 11 stycznia 2018 r. Kurs średni NBP z 10 stycznia 2018 r. wynosił 3,60 PLN/USD (kurs przykładowy). Wartość przychodu w momencie jego otrzymania wyniosła 36 000 zł ($10\,000\text{ USD} \times 3,60\text{ PLN/USD}$).
3. W związku z otrzymaną zapłatą powstała ujemna różnica kursowa w kwocie 500 zł [$10\,000\text{ USD} \times (3,65\text{ PLN/USD} - 3,60\text{ PLN/USD})$], którą podatnik wpisał w kolumnie 13 pkpir jako „Pozostałe wydatki” pod datą 11 stycznia 2018 r. W ten sposób, mimo że ujemna różnica kursowa dotyczy sprzedaży dokonanej w 2017 r., jako koszt podatkowy zostanie uwzględniona w 2018 r.

3.1.6. Rozliczanie różnic kursowych w przypadku przewalutowania kredytu lub pożyczki z waluty obcej na złote (i odwrotnie)

Przewalutowanie polega na zamianie waluty po ustalonym kursie, w jakiej kredyt lub pożyczka zostały przyznane, na inną walutę – w jakiej nastąpi spłata tego kredytu lub pożyczki. Przewalutowanie, np. z franków szwajcarskich na złote lub z euro na złote, skutkuje wyłącznie zmianą waluty, w której wyrażone jest zobowiązanie np. wobec banku lub pożyczkodawcy. Samo przewalutowanie kredytu lub pożyczki nie skutkuje powstaniem podatkowych różnic kursowych. Zgodnie z art. 24c ust. 2 pkt 5 i ust. 3 pkt 5 updof oraz art. 15a ust. 2 pkt 5 i ust. 3 pkt 5 updop podatnik, który rozlicza różnice kursowe metodą podatkową, ustala:

- dodatnie różnice kursowe, jeśli wartość kredytu lub pożyczki w walucie obcej w dniu otrzymania jest wyższa od wartości tego kredytu lub pożyczki w dniu spłaty, lub
 - ujemne różnice kursowe, jeśli wartość kredytu lub pożyczki w walucie obcej w dniu otrzymania jest niższa od wartości tego kredytu lub pożyczki w dniu spłaty
- po przeliczeniu według faktycznie zastosowanych kursów waluty z tych dni.

Oznacza to, że powstanie podatkowych różnic kursowych powoduje jedynie spłata kredytu lub pożyczki. Natomiast w przypadku ich przewalutowania z waluty obcej na walutę polską nie dochodzi do spłaty kredytu/pożyczki. Po przewalutowaniu podmiot, na którym ciąży zobowiązanie, nadal jest zobowiązany do zapłaty należności, a wierzyciel nadal może się domagać tej płatności. Stanowisko, w myśl którego przewalutowanie kredytu lub pożyczki z waluty obcej na złote nie skutkuje powstaniem różnic kursowych według metody podatkowej, podzielają również organy podatkowe, czego przykładem są interpretacje indywidualne Dyrektora IS w Warszawie z 29 stycznia 2015 r. (IPPB5/423-1062/14-2/IS) oraz Dyrektora KIS z 6 października 2017 r. (0114-KDIP2-2.4010.147.2017.1.AG).

Po przewalutowaniu kredytu lub pożyczki z waluty obcej na złote różnice kursowe nie powstaną także w przypadku spłaty poszczególnych rat kredytu/pożyczki. Po przewalutowaniu bowiem zobowiązanie nie jest już wyrażone w walucie obcej. Od tego momentu jest ono wyrażone w złotych. Wobec tego spłata rat kredytu lub pożyczki wyrażonych w złotych nie skutkuje powstaniem jakichkolwiek różnic kursowych. Potwierdzenie tego stanowiska można odnaleźć w interpretacji indywidualnej Dyrektora KIS z 21 marca 2017 r. (1462-IPPB6.4510.18.2017.2.S), który potwierdził, że:

MF (...) spłata zobowiązania z tytułu pożyczki, której kwota zostanie uprzednio przewalutowana z USD na PLN, nie spowoduje dla Wnioskodawcy powstania dla celów podatku dochodowego od osób prawnych jakichkolwiek przychodów lub kosztów (w szczególności ujemnych lub dodatnich różnic kursowych).

Inaczej jest natomiast w przypadku, gdy przewalutowanie kredytu lub pożyczki nastąpiło ze złotych na walutę obcą. W takiej sytuacji z chwilą dokonania tego przewalutowania dochodzi do przekształcenia zobowiązania, w wyniku którego uznaje się, że jest ono wyrażone w walucie obcej. Wobec tego po dokonaniu przewalutowania kredytu lub pożyczki ze złotych na walutę obcą dalsza spłata w walucie obcej powoduje powstawanie podatkowych różnic kursowych na zasadach określonych przez:

- art. 24c ust. 2 pkt 4 i ust. 3 pkt 4 upod oraz art. 15a ust. 2 pkt 4 i ust. 3 pkt 4 upod – w przypadku zwrotu kredytu lub pożyczki udzielonych w walucie obcej,
- art. 24c ust. 2 pkt 5 i ust. 3 pkt 5 upod oraz art. 15a ust. 2 pkt 5 i ust. 3 pkt 5 upod – w przypadku spłaty kredytu lub pożyczki otrzymanych w walucie obcej.

W ten sam sposób kwestię tę oceniają organy podatkowe, czego przykładem są interpretacje indywidualne Dyrektora IS w Katowicach z 21 stycznia 2016 r. (IBPB-1-3/4510-576/15/SK) oraz Dyrektora IS w Warszawie z 25 kwietnia 2016 r. (IPPB6/4510-107/16-2/AK) i z 16 grudnia 2016 r. (1462-IPPB6.4510.553.2016.1.AP).

W pierwszym piśmie organ podatkowy potwierdził, że o ile samo przewalutowanie kredytu ze złotych na walutę obcą nie skutkuje wystąpieniem podatkowych różnic kursowych, o tyle spłata kredytu przewalutowanego na walutę obcą już taki skutek powoduje. Z pisma wynika bowiem, że:

MF (...) samo przewalutowanie kredytu polegające na przeliczeniu kwoty kredytu z PLN na EUR po ustalonym przez strony kursie, nie stanowi spłaty dotychczasowego zobowiązania, a polega jedynie na zmianie waluty, w której wyrażone zostało zobowiązanie. Wobec powyższego, czynność ta jest neutralna podatkowo i nie wywołuje skutków podatkowych w postaci rozpoznania podatkowych różnic kursowych, bowiem nie dochodzi do spłaty kredytu w walucie obcej.

Odnosząc się natomiast do skutków podatkowych powstałych w związku ze spłatą zobowiązania zauważyć należy, że od dnia zawarcia umowy o przewalutowanie, zobowiązanie wobec kredytodawcy zostało ustalone w walucie obcej, a jego spłata również będzie dokonywana w walucie obcej, tym samym Spółka będzie zobowiązana do rozpoznawania różnic kursowych dla celów podatkowych.

3.1.7. Rozliczanie różnic kursowych przy zakupie środków trwałych

Środek trwały należy wprowadzić do ksiąg rachunkowych w wartości początkowej ustalonej według ceny nabycia. Cena ta obejmuje ogół kosztów poniesionych przez jednostkę za okres budowy, montażu, przystosowania i ulepszenia, do dnia przyjęcia środka trwałego do używania (art. 28 ust. 2 oraz ust. 8 uor). Podobną definicję ceny nabycia środka trwałego zawierają także przepisy ustaw o podatku dochodowym. Za wartość początkową środka trwałego, w przypadku jego zakupu, uważa się cenę nabycia, która obejmuje kwotę należną zbywcy, powiększoną o koszty związane z zakupem, naliczone do dnia przekazania środka trwałego do używania (art. 22g ust. 3 upod oraz art. 16g ust. 3 upod). Cenę nabycia koryguje się o różnice kursowe naliczone do dnia przekazania do używania środka trwałego (art. 22g ust. 5 upod oraz art. 16g ust. 5 upod).

U podatników ustalających różnice kursowe metodą podatkową na podstawie art. 24c upod oraz art. 15a upod przez różnice kursowe „naliczone do dnia przekazania środka trwałego do używania” rozumie się wyłącznie różnice kursowe zrealizowane, czyli powstałe na skutek zapłaty, do dnia przekazania środka trwałego do używania. Tak uważają zarówno organy podatkowe, jak i sądy administracyjne. Potwierdza to interpretacja indywidualna Dyrektora IS w Warszawie z 28 kwietnia 2016 r. (IPPB6/4510-92/16-4/AK), z której wynika, że:

MF (...) dla ustalenia wartości początkowej środka trwałego znaczenie mają różnice kursowe powstałe jedynie w związku z takimi zobowiązaniami, które zostaną faktycznie zapłacone lub w inny sposób uregulowane (zrealizowane) do momentu przekazania do używania poszczególnych środków trwałych (w przypadku wyboru przez podatnika tzw. metody podatkowej ustalania różnic kursowych).

Analogiczne wnioski wynikają również z wyroku NSA z 19 kwietnia 2013 r. (II FSK 1681/11), w którym czytamy, że:

NSA W ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego wyjaśnienia pojęcia „naliczone” nie należy dokonywać w oderwaniu od istoty instytucji „różnic kursowych” wprowadzonych przez ustawodawcę do podatku dochodowego, czyli między innymi zapisów art. 15a ust. 2 pkt 2 i ust. 3 pkt 2 u.p.d.p. (...)

Możliwość korekty wartości początkowej o różnice kursowe, będzie zatem istniała wówczas, gdy zapłata ceny nabycia środka trwałego wyrażonej w walucie obcej nastąpi przed przekazaniem tego środka do używania (...).

Różnice kursowe powstałe w wyniku zapłaty zobowiązania wobec kontrahenta z tytułu zakupu środka trwałego będą korygowały jego wartość początkową w ten sposób, że dodatnie różnice kursowe zmniejszają, natomiast ujemne różnice kursowe zwiększają jego wartość początkową. Różnice te zostaną uwzględnione w rachunku podatkowym poprzez odpisy amortyzacyjne od wartości początkowej środka trwałego.

PRZYKŁAD 56

Firma kupiła za granicą maszynę do produkcji opakowań. Wartość zobowiązania wobec kontrahenta zagranicznego jest wyrażona w walucie obcej. Firma uregulowała zobowiązanie niezwłocznie po otrzymaniu faktury, a kilka dni później przyjęła maszynę do używania jako środek trwały. Różnica kursowa powstała w związku z zapłatą zobowiązania wpływa na ustalenie wartości początkowej kupionej maszyny.

Natomiast różnice kursowe naliczone po przyjęciu środka trwałego do używania nie zwiększają jego wartości początkowej, lecz zwiększają odpowiednio przychody jako dodatnie różnice kursowe albo koszty uzyskania przychodów jako ujemne różnice kursowe. Jeżeli zatem do dnia przekazania środka trwałego do używania nie nastąpiła zapłata zobowiązania wyrażonego w walucie obcej, wobec czego nie powstały podatkowe różnice kursowe, to nie wpływają one na wartość początkową środka trwałego.

UWAGA

! Różnice kursowe zrealizowane do dnia przekazania środka trwałego do używania, bez względu na przyjętą przez podatnika metodę ich rozliczania, należy uwzględnić w wartości początkowej środka trwałego.

O ile nie budzi zastrzeżeń uwzględnianie w wartości początkowej środka trwałego różnic kursowych powstałych na rozrachunkach do dnia przekazania środka trwałego do używania, o tyle wątpliwości te powoduje powstanie różnic kursowych od własnych środków pieniężnych. Organy podatkowe przyjmują bowiem, że u podatnika, który stosuje podatkową metodę ustalania różnic kursowych, na wartość początkową środka trwałego wpływają również różnice kursowe od własnych środków pieniężnych powstałe w związku z rozchodem waluty obcej spowodowanym uregulowaniem zobowiązania wobec dostawcy środka trwałego. Takie stanowisko wynika m.in. z interpretacji indywidualnej Dyrektora IS w Katowicach z 19 grudnia 2016 r. (2461-IBPB-1-1.4510.350.2016.1.AP), który – odnosząc się do kwestii uwzględnienia w wartości początkowej środka trwałego różnic kursowych od własnych środków pieniężnych powstałych u podatnika stosującego podatkową metodę ustalania różnic kursowych – stwierdził, że:

MF *W ocenie tut. Organu w wartości początkowej środka trwałego powinny być również uwzględnione różnice kursowe od tzw. własnych środków pieniężnych, jeżeli wydatkowanie waluty ma – co istotne – bezpośredni związek z nabyciem lub wytworzeniem tego środka trwałego. Istnienie owego związku jest konieczne. Na wartość początkową środka trwałego mają bowiem wpływ nie jakiejkolwiek różnice kursowe, ale tylko te, które powstają bezpośrednio na operacjach związanych z zapłatą ceny za „faktury inwestycyjne”, dokonanych przed oddaniem nabytego lub wytworzonego środka trwałego do używania.*

Zdaniem autora stanowisko to nie jest do końca takie oczywiste i jednoznaczne. Z art. 22g ust. 1 pkt 1, ust. 3 i 5 updog oraz art. 16g ust. 1 pkt 1, ust. 3 i 5 updog wynika, że za wartość początkową środka trwałego uznaje się – w przypadku nabycia – cenę nabycia:

- rozumianą jako kwotę należną zbywcy, powiększoną o koszty związane z zakupem, naliczone do dnia przekazania środka trwałego do używania,
- korygowaną o różnice kursowe naliczone do dnia przekazania do używania środka trwałego.

Zestawienie tych przepisów prowadzi do wniosku, że w wartości początkowej środka trwałego należy uwzględniać różnice kursowe związane z zakupem, które powstały do dnia przekazania środka trwałego do używania. Nie ulega wątpliwości, że warunek ten jest spełniony w przypadku różnicy kursowej powstałej na rozrachunkach z dostawcą środka trwałego, tj. różnicy pomiędzy kursem średnim NBP zastosowanym do wyceny zakupu w momencie jego powstania i kursem zastosowanym do jego wyceny w momencie zapłaty. Obydwa kursy walut, które powodują powstanie różnicy kursowej, dotyczą zobowiązania z tytułu zakupu środka trwałego. Natomiast różnice kursowe od własnych środków pieniężnych to różni-

ce wynikające z posiadania środków pieniężnych na rachunku walutowym, w trakcie którego dochodzi do zmiany kursów walut i powstania z tego tytułu różnicy kursowej, jako różnicy kursowej pomiędzy wyceną wpływu waluty (np. z tytułu otrzymania zapłaty należności) i jego wypływu (z tytułu dokonania zapłaty za nabyty środek trwały). Choć różnica ta powstaje w związku z rozchodem waluty (zapłatą za środek trwały), to nie wystąpiłaby, gdyby nie wcześniejszy jej wpływ, np. z tytułu zapłaty za sprzedaż towaru lub usługi. Nie jest to zatem różnica kursowa związana wyłącznie z zakupem środka trwałego, ale różnica kursowa związana z wyceną operacji finansowej na rachunku walutowym, spowodowanej wpływem i wypływem waluty obcej, przeliczanej na złote według różnych kursów waluty. Z tego powodu charakter różnicy kursowej od własnych środków pieniężnych może budzić wątpliwości co do uznania jej za nakłady inwestycyjne na środek trwały wpływające na jego wartość początkową. Podobne wnioski wynikają z wyroku NSA z 19 kwietnia 2013 r. (II FSK 1681/11).

3.1.8. Kompensata należności i zobowiązań a podatkowe różnice kursowe

Kompensata (potrącenie) wzajemnych należności i zobowiązań to forma bezgotówkowego rozliczenia, które przysługuje stronom transakcji będącym dla siebie jednocześnie wierzycielami i dłużnikami. W polskim prawie cywilnym kwestię tę reguluje art. 498 Kodeksu cywilnego, z którego wynika, że gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej.

Kompensata wzajemnych należności i zobowiązań może dotyczyć również transakcji wyrażonych w walutach obcych. U podatników ustalających różnice kursowe metodą podatkową różnice te powstają w związku z dokonaną zapłatą. Z art. 24c ust. 7 upodof oraz art. 15a ust. 7 upodop wynika, że dla celów podatku dochodowego za dzień zapłaty uważa się dzień uregulowania zobowiązań w jakiejkolwiek formie, w tym w wyniku potrącenia wierzytelności. Oznacza to, że kompensata wzajemnych należności i zobowiązań wyrażonych w walucie obcej, na potrzeby ustalania różnic kursowych metodą podatkową, jest uznawana za dokonanie zapłaty, które powoduje powstanie podatkowej różnicy kursowej.

Istotą kompensaty jest brak przepływu gotówki pomiędzy dłużnikiem a wierzycielem, co wyklucza m.in. wycenę rozliczenia według kursu faktycznie zastosowanego. Z tego powodu kompensatę wzajemnych należności i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych należy przeliczyć na złote według kursu średniego NBP ogłoszonego na ostatni dzień roboczy poprzedzający dzień kompensaty. Rozwiązanie to ma swoją podstawę prawną w treści art. 24c ust. 4 upodof oraz art. 15a ust. 4 upodop, z których wynika, że przy obliczaniu różnic kursowych dotyczących należności i zobowiązań wyrażonych w walucie obcej uwzględnia się kursy faktycznie zastosowane w przypadku sprzedaży lub kupna walut obcych oraz otrzymania należności lub zapłaty zobowiązań. W pozostałych przypadkach, a także gdy do otrzymanych należności lub zapłaty zobowiązań nie jest możliwe uwzględnienie faktycznie zastosowanego kursu waluty w danym dniu, stosuje się kurs średni ogłaszany przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego ten dzień.

PRZYKŁAD 57

Spółka z o.o. posiada zobowiązanie wobec zagranicznego kontrahenta w kwocie 10 000 euro wycenione według kursu średniego NBP, który wynosił 4,2835 PLN/EUR (tabela nr 180/A/NBP/2017 z 18 września 2017 r.). Wartość zobowiązania po przeliczeniu na złote wynosi 42 835 zł ($10\,000 \text{ euro} \times 4,2835 \text{ PLN/EUR}$). Spółce przysługuje również od tego samego kontrahenta należność w kwocie 8000 euro wyceniona według kursu średniego NBP, który wynosił 4,2403 PLN/EUR (tabela nr 210/A/NBP/2017 z 30 października 2017 r.). Wartość należności po przeliczeniu na złote wynosi 33 922,40 zł ($8000 \text{ euro} \times 4,2403 \text{ PLN/EUR}$).

Strony uzgodniły, że 16 listopada 2017 r. dokonają kompensaty wzajemnych należności i zobowiązań do kwoty 8000 euro. Do rozliczenia kompensaty spółka zastosowała kurs średni waluty ogłoszony przez NBP na ostatni dzień roboczy poprzedzający dzień kompensaty, tj. kurs średni NBP z 15 listopada

2017 r., który wynosił 4,2487 PLN/EUR (tabela nr 221/A/NBP/2017). Wartość kompensaty wyniosła 33 989,60 zł (8000 euro × 4,2487 PLN/EUR).

Spółka ustala różnice kursowe metodą podatkową.

W związku z dokonaną kompensatą powstała:

- 1) na rozrachunkach z zagranicznym odbiorcą: dodatnia różnica kursowa w kwocie 67,20 zł [8000 euro × (4,2487 PLN/EUR – 4,2403 PLN/EUR)],
- 2) na rozrachunkach z zagranicznym dostawcą: dodatnia różnica kursowa w kwocie 278,40 zł [8000 euro × (4,2835 PLN/EUR – 4,2487 PLN/EUR)].

Dodatnie różnice kursowe stanowią przychód podatkowy.

Ewidencja zdarzeń związanych z kompensatą wzajemnych należności i zobowiązań przebiegała następująco:

1. PK – kompensata wzajemnych należności i zobowiązań
Wn „Rozrachunki z zagranicznymi dostawcami” 33 989,60
 – w analityce: konto imienne kontrahenta
Ma „Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami” 33 989,60
 – w analityce: konto imienne kontrahenta
2. PK – ustalenie dodatniej różnicy kursowej na rozrachunkach z odbiorcą
Wn „Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami” 67,20
 – w analityce: konto imienne kontrahenta
Ma „Przychody finansowe” 67,20
 – w analityce: „Dodatnie różnice kursowe”
3. PK – ustalenie dodatniej różnicy kursowej na rozrachunkach z dostawcą
Wn „Rozrachunki z zagranicznymi dostawcami” 278,40
 – w analityce: konto imienne kontrahenta
Ma „Przychody finansowe” 278,40
 – w analityce: „Dodatnie różnice kursowe”

Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami (Konto imienne kontrahenta)				Rozrachunki z zagranicznymi dostawcami (Konto imienne kontrahenta)			
Sp.)	33 922,40	33 989,60	(1	1)	33 989,60	42 835,00	(Sp.
2)	67,20			3)	278,40		
Sk.)	0					8 567,00	(Sk.

Przychody finansowe (Dodatnie różnice kursowe)		
	67,20	(2
	278,40	(3

Podatkowe różnice kursowe należy rozpoznać także wtedy, gdy tylko jedna z kompensowanych transakcji jest wyrażona w walucie obcej, natomiast druga – w walucie polskiej. Przepisy ustaw o podatku dochodowym nie wymagają, by w celu ustalenia podatkowych różnic kursowych obie kompensowane transakcje były zawarte w obcych walutach. Do takich okoliczności odniósł się Minister Finansów w interpretacji indywidualnej z 17 lutego 2015 r., DD10/033/212/RDX/14/RWPD-31501 (zmieniającej interpretację indywidualną Dyrektora IS w Katowicach), która dotyczyła powstania podatkowych różnic kursowych w związku z kompensatą zobowiązań w walucie polskiej z należnościami w walucie obcej. Minister potwierdził,

że w przypadku tego rodzaju kompensaty także powstanie podatkowa różnica kursowa, ustalona zgodnie z art. 15a updop, związana z należnością w walucie obcej, gdyż:

MF (...) przepisy updop nie wymagają „tożsamości walutowej” dla powstania różnic kursowych.

Organy podatkowe potwierdzają to stanowisko także w innych interpretacjach indywidualnych, czego przykładem są pisma Dyrektora IS w Poznaniu z 6 grudnia 2016 r. (3063-ILPB2.4510.142.2016.1.KS) oraz z 28 grudnia 2016 r. (3063-ILPB2.4510.159.2016.1.ŁM). W ostatnim piśmie czytamy, że:

MF (...) zapłata w drodze potrącenia zobowiązań Wnioskodawcy wyrażonych w EUR z jego należnością wobec spółki B wyrażoną w PLN spowoduje powstanie ujemnych podatkowych różnic kursowych zgodnie z art. 15a ust. 1, ust. 3 pkt 2, ust. 4 i ust. 7 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

3.1.9. Rozliczanie różnic kursowych związanych z dywidendą wypłacaną w walucie obcej oraz pożyczką w walucie obcej przeznaczoną na wypłatę dywidendy

Wartość dywidendy do podziału pomiędzy wspólników lub akcjonariuszy ustala się w złotych. Nie ma jednak przeszkód, aby dywidenda została wypłacona w walucie obcej. Nie do rzadkości należy sytuacja, w której spółka, wobec braku środków na wypłatę dywidendy, zaciąga w tym celu kredyt lub pożyczkę.

3.1.9.1. Rozliczanie różnic kursowych w związku z dywidendą wypłacaną w walucie obcej

Generalnie wydatki związane z realizacją uchwały o wypłacie dywidendy wspólnikom lub akcjonariuszom nie stanowią kosztów uzyskania przychodów, o których mowa w art. 15 ust. 1 updop. Ich poniesienie nie ma bowiem związku z osiąganymi przychodami ani z zabezpieczeniem i zachowaniem źródła przychodów. Jeżeli zatem spółka kapitałowa wypłaca dywidendę wyrażoną w walucie obcej, to różnice kursowe powstałe w związku z wypłatą tego zobowiązania, wynikające z zastosowania różnych kursów waluty do wyceny zobowiązania i jego zapłaty, nie wpływają na wysokość podstawy opodatkowania. Są to wyłącznie bilansowe różnice kursowe, a nie podatkowe. Z tego powodu w spółce stosującej podatkową metodę rozliczania różnic kursowych różnice powstałe na rozrachunkach z tytułu dywidendy w walucie obcej nie są przychodem ani kosztem podatkowym.

Inaczej jest natomiast w przypadku różnic kursowych od własnych środków pieniężnych. W przypadku dywidendy wypłacanej wspólnikowi z rachunku walutowego spółki występują podatkowe różnice kursowe, o których mowa w art. 15a ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 updop, wynikające z różnicy kursów walut pomiędzy wyceną wpływu środków na rachunek walutowy i ich rozchodu. Jeżeli więc w spółce wypłacającej dywidendę za pośrednictwem rachunku walutowego wystąpi różnica kursowa między wartością waluty w dacie jej wpływu i w dacie jej wypływu z rachunku, to o kwotę ustalonej różnicy należy odpowiednio zwiększyć przychody lub koszty podatkowe. W takim przypadku bez znaczenia pozostaje fakt, że rozchód waluty z rachunku walutowego spółki nastąpił w związku z wypłatą należnej wspólnikowi dywidendy.

Stanowisko to podzielają również organy podatkowe, czego przykładem jest interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z 20 września 2017 r. (0111-KDIB2-1.4010.170.2017.1.EN), który potwierdził, że powstała różnica kursowa od własnych środków pieniężnych jest niezależna od przyczyny wpływu środków pieniężnych na rachunek bankowy podatnika oraz wpływu środków pieniężnych z jego rachunku bankowego. W rezultacie w piśmie czytamy, że:

MF (...)
■ o ile samo rozliczenie zobowiązania do zapłaty dywidendy i zapłata dywidendy nie będzie wywoływało skutków podatkowych w postaci wykazywanych różnic kursowych związanych z tą transakcją,
■ tak już wpływ środków pieniężnych z rachunku bankowego jako zapłata za dywidendę będzie generować różnicę kursową podatkową związaną z wpływem/wypływem środków pieniężnych na/z rachunku bankowego Podatnika. Powstała różnica kursowa zwiększy KUP lub przychody podatkowe Spółki, jako różnica kursowa dodatnia lub ujemna naliczana od rachunku bankowego.

3.1.9.2. Rozliczanie różnic kursowych związanych z pożyczką (kredytem) przeznaczoną na wypłatę dywidendy

Co do zasady wydatki związane z pozyskaniem środków finansowych na wypłatę dywidendy dla wspólników nie stanowią kosztów uzyskania przychodów, o których mowa w art. 15 ust. 1 updop. W rezultacie prowi-

zje lub odsetki od pożyczek i kredytów przeznaczonych na finansowanie wypłaty dywidendy nie są uwzględniane w rachunku podatkowym. Stanowisko to znalazło swoją podstawę przede wszystkim w uchwale NSA z 12 grudnia 2011 r. podjętej w poszerzonym składzie siedmiu sędziów (II FPS 2/11), z której wynika, że:

NSA *Odsetki oraz inne wydatki związane z kredytem zaciągniętym przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością na wypłatę dywidendy należnej jej udziałowcom, zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654 ze zm.), nie są kosztem uzyskania przychodów tej spółki.*

Stanowisko to podzielają także organy podatkowe, czego przykładem mogą być interpretacje indywidualne Dyrektora IS w Warszawie z 17 grudnia 2014 r. (IPPB3/423-1054/14-2/GJ) oraz z 15 lipca 2016 r. (IPPB6/4510-277/16-4/SO). W ostatnim piśmie organ podatkowy wskazał, że:

MF *(...) Spółka nie jest uprawniona do zaliczenia wydatków na spłatę odsetek od kredytu zaciągniętego w celu pozyskania środków na wypłatę dywidendy do kosztów uzyskania przychodów.*

Inaczej jest w przypadku różnic kursowych od pożyczki (kredytu) w walucie obcej przeznaczonej na wypłatę dywidendy. W ostatnim czasie organy podatkowe twierdzą, że różnice kursowe powstałe na skutek spłaty pożyczki (kredytu) przeznaczonej na wypłatę dywidendy stanowią odpowiednio przychody podatkowe, jako dodatnie różnice kursowe, oraz koszty uzyskania przychodów, jako ujemne różnice kursowe. Potwierdzeniem tego stanowiska mogą być interpretacje indywidualne Dyrektora IS w Katowicach z 14 listopada 2016 r. (2461-IBPB-1-2.4510.827.2016.1.AK) oraz z 27 stycznia 2016 r. (IBPB-1-1/4510-205/15/AP). Z ostatniego pisma wynika, że:

MF *(...) różnice kursowe stanowiące różnicę pomiędzy wartością pożyczki udzielonej w walucie obcej w dniu jej otrzymania, a wartością tej pożyczki na dzień jej spłaty (nawet jeśli pożyczka ta przeznaczona jest na sfinansowanie wypłaty dywidendy i zaliczki na przyszłą dywidendę) zwiększają odpowiednio przychody podatkowe jako dodatnie różnice kursowe oraz koszty uzyskania przychodów jako ujemne różnice kursowe (...).*

Organ podatkowy w ww. piśmie potwierdził stanowisko podatnika, w myśl którego stany prawne związane z powstaniem różnic kursowych z tytułu udzielenia i spłaty pożyczki lub kredytu, określone przez art. 15a ust. 2 pkt 5 oraz 15a ust. 3 pkt 5 updop, ustawodawca zawarł w innych punktach niż te, które są związane z powstaniem różnic kursowych w związku z ponoszonymi przez podatników kosztami oraz otrzymywaniem należnych przychodów (art. 15a ust. 2 pkt 1 i 2 oraz ust. 3 pkt 1 i 2 updop). Wobec tego wskazane stany prawne powinny być rozpatrywane jako odrębne, samodzielne źródła różnic kursowych, a w konsekwencji – jako samodzielne źródła przychodów lub kosztów podatkowych, co powoduje, że powstanie różnic kursowych w przypadkach, o których mowa w art. 15a ust. 2 pkt 5 oraz art. 15a ust. 3 pkt 5 updop, nie jest uzależnione od dopuszczalności zaliczenia wydatków na spłatę kredytu (odsetek i pozostałych kosztów związanych z kredytem) do kosztów uzyskania przychodów.

3.1.10. Rozliczanie różnic kursowych od kontraktów typu forward

Kontrakty terminowe typu forward to jeden z instrumentów finansowych oferowanych na rynku finansowym, których zasady obrotu określają przepisy ustawy z 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 1768 ze zm.).

Kontrakty terminowe to umowy pomiędzy dwiema stronami, w których jedna zobowiązuje się do zakupu (przez przyjęcie tzw. pozycji długiej), a druga do sprzedaży (przyjęcie tzw. pozycji krótkiej) określonego instrumentu bazowego (podstawowego) w ustalonym terminie w przyszłości (dniu wygaśnięcia), po cenie określonej w chwili zawarcia umowy lub dokonania równoważnego rozliczenia pieniężnego. Do kontraktów terminowych należą m.in. kontrakty typu forward. Podmiot zobowiązany jego treścią nabywa aktywa (np. waluty) po z góry określonym kursie i w określonym dniu, co powoduje obowiązek rzeczywistego ich nabycia (kontrakty rzeczywiste) lub obowiązek rozliczenia ceny nabycia instrumentu bazowego (kontrakty nierzeczywiste). Z tego powodu kontrakty typu forward mogą mieć charakter rzeczywisty (wówczas są rozliczane poprzez faktyczną dostawę waluty po ustalonym kursie) lub charakter nierzeczywisty. W takim przypadku nie dochodzi do faktycznego przepływu środków pieniężnych, ponieważ są one rozliczane wynikiem na transakcjach (różnicą).

Najczęściej strony zawierają rzeczywiste kontrakty terminowe typu forward, które stanowią zobowiązanie stron do zawarcia w przyszłości transakcji wymiany walut po z góry określonym kursie, w określonych termi-

nach. Zobowiązanie do zawarcia transakcji jest bezwarunkowe, co oznacza, że strona kontraktu nie może odstąpić od zakupu waluty nawet w przypadku, gdy wcześniej ustalony kurs wymiany na moment transakcji jest dla tej strony niekorzystny w stosunku do kursu rynkowego z dnia wymiany.

W związku z rozliczeniem transakcji wymiany walut w ramach rzeczywistego kontraktu terminowego typu forward, podatnik ustalający różnice kursowe metodą podatkową rozlicza dodatnie lub ujemne różnice kursowe na zasadach przewidzianych dla różnic kursowych od własnych środków pieniężnych, tj. na podstawie art. 24c ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 upod. oraz art. 15a ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 upod. W przypadku rzeczywistego kontraktu forward dochodzi do nabycia waluty po z góry określonym kursie (kursie faktycznym) i jej wpływu na rachunek. Jest to kurs nabycia waluty uwzględniany przy określaniu różnic kursowych „od własnych środków”, ale dopiero w chwili wypływu tej waluty z rachunku.

Stanowisko to podzielają także organy podatkowe, czego przykładem są interpretacje indywidualne Dyrektora KIS z 9 sierpnia 2017 r. (0114-KDIP2-3.4010.189.2017.1.MS) oraz z 17 sierpnia 2017 r. (0114-KDIP2-2.4010.105.2017.1.AG0). Dla przykładu w ostatnim piśmie organ podatkowy uznał za prawidłowe stanowisko prezentowane przez podatnika twierdzącego, że:

MF (...) w ramach realizacji transakcji w ramach kontraktu rzeczywistego forward dochodzi do faktycznej wymiany walut według wyznaczonych umów kursów, a zatem występuje kurs waluty faktycznie zastosowany.

(...) Biorąc pod uwagę powyższe, zdaniem Spółki:

- gdy Spółka w ramach transakcji forward dokona sprzedaży waluty obcej za polskie złote, celem kalkulacji różnic kursowych powstających w chwili wypływu waluty tytułem transakcji forward, wartość środków na moment wypływu waluty należy ocenić z zastosowaniem kursu faktycznie zastosowanego przy transakcji forward (o ile zastosowania nie znajdzie art. 15a ust. 5 ustawy o CIT);
- w sytuacji, gdy Spółka w ramach realizacji transakcji forward dokona zakupu waluty obcej za polskie złote, celem kalkulacji różnic kursowych powstających w chwili wypływu waluty tytułem transakcji forward, wartość środków na moment wpływu waluty należy ocenić z zastosowaniem kursu faktycznie zastosowanego przy transakcji forward (o ile zastosowania nie znajdzie art. 15a ust. 5 ustawy o CIT).

3.1.11. Wycena wpływu i rozchodu środków z rachunku walutowego

Zasady ustalania różnic kursowych od własnych środków pieniężnych wynikają z art. 24c ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 upod. oraz art. 15a ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 upod. Zgodnie z tymi przepisami podatkowe różnice kursowe powstają, jeśli wartość otrzymanych lub nabytych środków lub wartości pieniężnych w walucie obcej w dniu ich wpływu jest:

- niższa od wartości tych środków lub wartości pieniężnych w dniu zapłaty albo innej formy wypływu tych środków lub wartości pieniężnych, według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tych dni – wówczas powstają dodatnie różnice kursowe,
- wyższa od wartości tych środków lub wartości pieniężnych w dniu zapłaty albo innej formy wypływu tych środków lub wartości pieniężnych, według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tych dni – wówczas powstają ujemne różnice kursowe.

Dodatnie różnice kursowe zwiększają przychody podatkowe, natomiast ujemne różnice kursowe – koszty uzyskania przychodów.

Z art. 24c ust. 4 upod. oraz art. 15a ust. 4 upod. wynika ponadto, że przy obliczaniu różnic kursowych uwzględnia się:

- kursy faktycznie zastosowane – w przypadku sprzedaży lub kupna walut obcych oraz otrzymania należności lub zapłaty zobowiązań,
- kurs średni ogłaszany przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego ten dzień – w pozostałych przypadkach, a także gdy do otrzymanych należności lub zapłaty zobowiązań nie jest możliwe uwzględnienie faktycznie zastosowanego kursu waluty w danym dniu.

Kurs waluty faktycznie zastosowany to rzeczywiście zastosowany przez bank lub kantor kurs waluty w przypadku jej zakupu lub sprzedaży (patrz: punkt 1.1.2. **Kurs faktycznie zastosowany**). Z kursem faktycznie zastosowanym mamy do czynienia np. w sytuacji zakupu waluty w kantorze i jej wpłaty do kasy walutowej lub na rachunek walutowy. Jeżeli natomiast nie dochodzi do faktycznej wymiany waluty na skutek jej zakupu lub sprzedaży, należy zastosować kurs średni waluty ogłoszony przez NBP z dnia poprzedzającego dzień do-

konania transakcji. Tak będzie wtedy, gdy wpływ lub rozchód waluty z rachunku walutowego firmy nie wiąże się z faktyczną wymianą tej waluty. Przykładem może być otrzymanie zapłaty należności, która wpłynęła na firmowy rachunek walutowy, a następnie ze środków tych nastąpiło uregulowanie zobowiązania w walucie obcej. W takim przypadku, gdy wpływowi i rozchodowi waluty obcej nie towarzyszy jej wymiana, do wyceny należy zastosować kurs średni NBP z dnia poprzedzającego odpowiednio wpływ i rozchód waluty obcej. Tym samym:

- wpływ waluty obcej na rachunek walutowy należy wyceniać według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego ten wpływ,
- rozchód waluty obcej z rachunku walutowego należy wyceniać według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego ten rozchód.

Stosując podatkową metodę ustalania różnic kursowych, do rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego nie można stosować kursu historycznego, tj. kursu, po jakim został wyceniony wpływ waluty na ten rachunek. Wprawdzie zastosowanie kursu historycznego pozwala na uniknięcie rozliczania różnic kursowych od własnych środków pieniężnych (wpływ i rozchód waluty obcej zostaje wyceniony według tego samego kursu), ale przy rozliczaniu różnic kursowych metodą podatkową jest to nieprawidłowy sposób postępowania, co potwierdzają także organy podatkowe.

UWAGA

! Podatnicy ustalający różnice kursowe metodą podatkową nie mogą wyceniać rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego według kursu historycznego, tj. kursu, po jakim został wyceniony wpływ waluty obcej na rachunek walutowy.

3.1.12. Środki przekazane z rachunku walutowego do kasy walutowej – czy ustalać różnice kursowe

Przekazanie waluty obcej z rachunku walutowego do kasy walutowej jest wyłącznie przesunięciem środków pieniężnych wewnątrz firmy, które nie stanowi ani zapłaty, ani żadnej innej formy wypływu, o której mowa w przepisach art. 24c ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 updof oraz art. 15a ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 updog. Takie przesunięcie waluty wewnątrz firmy nie powoduje zmiany jej ilości i wartości. W rezultacie przekazanie waluty obcej pomiędzy rachunkiem walutowym a kasą walutową nie skutkuje odrębną jej wyceną i – tym samym – nie powoduje powstania podatkowych różnic kursowych ani od własnych środków pieniężnych, ani z innego tytułu. Potwierdził to również Minister Finansów w interpretacji indywidualnej z 4 sierpnia 2014 r., DD10/033/276/ZDA/13/RD-4671 (zmieniającej interpretację indywidualną Dyrektora IS w Bydgoszczy), w której wyjaśnił, że:

MF (...) odnosząc się do wpływu waluty do kasy walutowej z rachunku bankowego należy zauważyć, że warunkiem powstania różnic kursowych na podstawie art. 15 ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 updog jest dokonanie zapłaty albo innej formy wypływu środków lub wartości pieniężnych.

W przedstawionym stanie faktycznym nie dochodzi do zapłaty, bowiem przekazanie środków z rachunku walutowego do kasy walutowej nie ma na celu zaspokojenia wierzyciela.

Transakcje te nie stanowią również innej formy wypływu środków pieniężnych w rozumieniu art. 15a ust. 2 i ust. 3 updog, gdyż środki pieniężne pozostają w posiadaniu tego samego podmiotu i są jedynie przemieszczane w ramach przedsiębiorstwa Wnioskodawcy. W konsekwencji, w przedstawionym stanie faktycznym nie powstają różnice kursowe z tytułu wpływu środków pieniężnych z rachunku walutowego do kasy walutowej.

Rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego, w celu zasilenia kasy walutowej, nie należy w takim przypadku wyceniać według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego ten rozchód. Rozchód waluty obcej z rachunku walutowego do kasy walutowej powinien zostać wyceniony po takim samym kursie, jaki został zastosowany do jej wpływu na rachunek walutowy.

UWAGA

! Przesunięcie środków walutowych z rachunku walutowego do kasy walutowej (i odwrotnie) nie skutkuje powstaniem podatkowych różnic kursowych. Ten sam skutek, w postaci braku różnic kursowych, wystąpi także dla celów prawa bilansowego.

PRZYKŁAD 58

18 stycznia na rachunek walutowy spółki wpłynęła zapłata za wykonaną usługę w kwocie 10 000 euro. Jej wpływ wyceniono po kursie średnim NBP z 17 stycznia, który wynosił 4,30 PLN/EUR (kurs przykładowy). Załóżmy, że były to jedyne środki na tym rachunku. 24 stycznia z rachunku walutowego pobrano środki w kwocie 4000 euro i wpłacono je do kasy walutowej. Rozchód waluty z rachunku walutowego i jej wpływ do kasy walutowej wyceniono według tego samego kursu średniego NBP, który został zastosowany do wpływu waluty na rachunek walutowy, tj. po kursie 4,30 PLN/EUR. W związku z przekazaniem środków z rachunku walutowego do kasy walutowej nie wystąpiły ani podatkowe, ani bilansowe różnice kursowe.

3.1.13. Ustalanie różnic kursowych w związku z zagraniczną podróżą służbową pracownika

Według art. 11a ust. 2 upod oraz art. 15 ust. 1 upod koszty poniesione w walutach obcych przelicza się na złote według kursu średniego NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztów.

Zgodnie z dotychczas ugruntowanym stanowiskiem za dzień poniesienia kosztów z tytułu podróży służbowych przyjmowało się dzień rozliczenia delegacji. Skutkowało to rozliczeniem wydatków poniesionych podczas zagranicznej podróży służbowej według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego rozliczenie. Takie wnioski wynikają przykładowo z interpretacji indywidualnej Dyrektora IS w Poznaniu z 18 maja 2016 r. (ILPB4/4510-1-119/16-4/ŁM), który potwierdził, że:

MF (...) Spółka w celu zaliczenia do swoich kosztów uzyskania przychodów wydatków związanych z delegacjami pracowników powinna zastosować kurs średni NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień ich poniesienia. W przypadku delegacji służbowych za dzień poniesienia kosztu należy przyjąć dzień rozliczenia delegacji przez pracownika – przekazania kompletu dokumentów do działu rozliczającego podróż służbowe (...).

Na analogiczne rozwiązanie wskazał również Dyrektor IS w Warszawie, który w piśmie z 11 września 2014 r. (IPPB5/423-560/14-2/IS) stwierdził, że:

MF (...) w celu zaliczenia w koszty uzyskania przychodów wydatków związanych z delegacją zagraniczną, stosuje się średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień rozliczenia delegacji. Za dzień rozliczenia podróży służbowej należy rozumieć datę złożenia przez pracownika rozliczenia kosztów podróży.

Jednak w ostatnim czasie organy podatkowe częściowo zmieniły zdanie i twierdzą, że wydatki w walucie obcej udokumentowane fakturami (rachunkami) należy przeliczać na złote według kursu średniego NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia faktury (rachunku). Natomiast wydatki, które nie zostały udokumentowane fakturami (rachunkami), w tym przysługujące pracownikowi diety i ryczałty, należy przeliczyć na złote według kursu średniego NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień rozliczenia delegacji pracownika. Zmiana tego stanowiska wynika ze zmiany interpretacji art. 22 ust. 5d upod oraz art. 15 ust. 4e upod. Z przepisów tych wynika, że za dzień poniesienia kosztu uzyskania przychodu uważa się:

- dzień, na który ujęto koszt w księgach rachunkowych (zaksięgowano) na podstawie otrzymanej faktury (rachunku) – w przypadku podróży służbowej będzie to dzień wystawienia faktury lub rachunku, potwierdzających poniesienie kosztu, albo
- dzień, na który ujęto koszt na podstawie innego dowodu w razie braku faktury (rachunku) – w przypadku podróży służbowej będzie to dzień złożenia przez pracownika dokumentu rozliczenia podróży służbowej m.in. z tytułu diet i ryczałtów.

Do przeliczenia na złote wydatków związanych z zagraniczną podróżą służbową należy zastosować kurs średni NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego wyznaczony w powyższy sposób dzień poniesienia kosztów. Potwierdzeniem tego stanowiska jest interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z 21 kwietnia 2017 r. (2461-IBPB-1-2.4510.86.2017.1.MM), który wyjaśnił, że:

MF Z powyższych przepisów [art. 15 ust. 1 zdanie drugie upod – przyp. red.] wynika zatem, że Wnioskodawca koszty delegacji pracowników, w sytuacji gdy dysponuje on fakturami lub rachunkami wystawionymi na Wnioskodawcę dokumentującymi wydatki poniesione przez pracownika podczas zagranicznej

podróży służbowej, powinien wykazać przeliczając ww. koszty na złote według średniego kursu NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztu, tj. z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia faktur lub rachunków potwierdzających poniesienie kosztu.

(...) w przypadku wydatków nieudokumentowanych fakturami lub rachunkami należy zastosować średni kurs NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień złożenia przez pracownika dokumentu rozliczenia podróży służbowej.

Analogiczne stanowisko wynika z interpretacji indywidualnych Dyrektora IS w Katowicach z 15 lutego 2017 r. (2461-IBPB-1-3.4510.1006.2016.2.SK) oraz z 1 lutego 2016 r. (IBPB-2-2/4510-89/15/NG).

PRZYKŁAD 59

Pracownik spółki otrzymał polecenie wyjazdu służbowego do Niemiec. Spółka 30 stycznia wypłaciła mu z kasy walutowej zaliczkę na poczet tej podróży w kwocie 540 euro. Rozchód zaliczki z kasy walutowej wyceniono według kursu średniego NBP z 29 stycznia, który wynosił 4,40 PLN/EUR (kurs przykładowy). Wartość rozchodu po przeliczeniu na złote wyniosła 2376 zł ($540 \text{ euro} \times 4,40 \text{ PLN/EUR}$).

Pracownik 7 lutego przedłożył rozliczenie kosztów zagranicznej podróży służbowej, na które składały się:

- diety w wysokości 147 euro ($3 \text{ doby} \times 49 \text{ euro}$),
- faktura za nocleg wystawiona 2 lutego na kwotę 400 euro.

Spółka przeliczyła ww. wydatki na złote według kursu średniego NBP:

- z dnia poprzedzającego rozliczenie delegacji, tj. z 6 lutego, który wynosił 4,50 PLN/EUR (kurs przykładowy), co w przypadku diet dało kwotę 661,50 zł ($147 \text{ euro} \times 4,50 \text{ PLN/EUR}$),
- z dnia poprzedzającego wystawienie faktury za nocleg, tj. z 1 lutego, który wynosił 4,55 PLN/EUR (kurs przykładowy), co dało kwotę 1820 zł ($400 \text{ euro} \times 4,55 \text{ PLN/EUR}$).

W związku z rozliczeniem delegacji spółka 8 lutego wypłaciła pracownikowi z kasy walutowej kwotę 7 euro (suma wydatków – zaliczka = 547 euro – 540 euro). Do przeliczenia rozchodu z kasy walutowej zastosowano kurs średni NBP z dnia poprzedzającego rozchód waluty, tj. kurs średni waluty z 7 lutego, który wynosił 4,60 PLN/EUR (kurs przykładowy). Wartość rozchodu po przeliczeniu na złote wyniosła 32,20 zł ($7 \text{ euro} \times 4,60 \text{ PLN/EUR}$). Przykład pomija kwestię ustalenia różnic kursowych od własnych środków pieniężnych.

Na rozrachunkach z pracownikiem powstała:

- podatkowa dodatnia różnica kursowa dotycząca diet w kwocie 14,70 zł [$147 \text{ euro} \times (4,50 \text{ PLN/EUR} - 4,40 \text{ PLN/EUR})$],
- podatkowa dodatnia różnica kursowa dotycząca faktury za nocleg w kwocie 58,95 zł [$393 \text{ euro} \times (4,55 \text{ PLN/EUR} - 4,40 \text{ PLN/EUR})$],
- podatkowa ujemna różnica kursowa dotycząca zwrotu zaliczki w kwocie 0,35 zł [$7 \text{ euro} \times (4,60 \text{ PLN/EUR} - 4,55 \text{ PLN/EUR})$].

3.2. Przeliczanie transakcji i ustalanie różnic kursowych metodą bilansową

Podatnicy, którzy wybrali bilansową metodę ustalania różnic kursowych, w sposób konsekwentny zaliczają odpowiednio do przychodów lub kosztów podatkowych ujęte w księgach rachunkowych różnice kursowe z (art. 9b ust. 2 updop):

- transakcji walutowych,
- wyceny aktywów oraz pasywów, a także
- wyceny pozabilansowej pozycji w walutach obcych.

W takiej sytuacji rozwiązania wynikające z rachunkowości określają skutek w podatku dochodowym związany z różnicami kursowymi.

3.2.1. Różnice kursowe od wydatków wyłączonych z kosztów uzyskania przychodów i ich wpływ na przychody i koszty podatkowe

O ile w przypadku metody podatkowej różnice kursowe powstałe od wydatków niepodatkowych „podzielają” ich los w ten sposób, że nie stanowią przychodów lub kosztów podatkowych (patrz: punkt 3.1.4. **Rozliczanie różnic kursowych od przychodów niepodatkowych i wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodów**), o tyle w przypadku stosowania bilansowej metody ustalania różnic kursowych dodatnie lub ujemne różnice naliczone od wydatków niepodatkowych są uwzględniane w rachunku podatkowym.

Jeśli różnice kursowe dotyczą wydatków, które co prawda nie są uznawane za koszt uzyskania przychodów na podstawie art. 23 updog lub art. 16 updog, ale zostały wyliczone zgodnie z przepisami o rachunkowości, to u podatnika ustalającego różnice kursowe metodą bilansową będą one stanowiły odpowiednio przychód lub koszt podatkowy. Wynika to z faktu, że wszystkie różnice kursowe, ujęte „wynikowo” na dany moment w księgach rachunkowych zgodnie z przepisami o rachunkowości, stanowią jednocześnie przychody lub koszty podatkowe, bez potrzeby dodatkowej weryfikacji, czy dana różnica kursowa dotyczy np. wydatku o charakterze podatkowym czy niepodatkowym. Żaden przepis ustaw o podatku dochodowym nie wskazuje na obowiązek wyłączenia tego rodzaju różnic kursowych z przychodów lub kosztów. Przepisy określone przez art. 14b ust. 3 updog oraz art. 9b ust. 2 updog stanowią bowiem samodzielną podstawę zaliczania do przychodów podatkowych lub kosztów podatkowych różnic kursowych ustalonych na podstawie przepisów o rachunkowości. Oznacza to, że nie ma potrzeby weryfikowania ustalonych w ten sposób różnic kursowych pod kątem innych przepisów updog oraz updog, w szczególności pod kątem art. 14, art. 22 ust. 1, art. 23 updog oraz art. 12, art. 15 ust. 1, art. 16 ust. 1 updog.

Stanowisko to potwierdzają także organy podatkowe, czego przykładem może być interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z 20 lipca 2017 r. (0111-KDIB1-2.4010.142.2017.1.AW), w której organ podatkowy potwierdził, że:

MF (...) nawet jeżeli dany przychód/koszt Spółki w walucie obcej, od którego ustalana jest różnica kursowa na gruncie przepisów o rachunkowości, jest „niepodatkowy”, np. (i) jest wymieniony w art. 12 ust. 4 lub 16 UPDOP, (ii) jest to wydatek, który nie został poniesiony przez Spółkę w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów, to różnice kursowe z tytułu transakcji związanych z wystąpieniem takich niepodatkowych kategorii przychodów/kosztów będą różnicami podatkowymi, gdyż żaden przepis UPDOP nie nakazuje wyłączać takich różnic kursowych odpowiednio z przychodów/kosztów podatkowych.

Analogiczne stanowisko wynika z interpretacji indywidualnych Dyrektora IS w Katowicach z 25 marca 2016 r. (IBPB-1-3/4510-178/16/IZ) oraz z 17 października 2016 r. (2461-IBPB-1-2.4510.795.2016.1.BD).

UWAGA

! Jeśli różnice kursowe dotyczą wydatków, które trwale lub przejściowo nie są uznawane za koszty uzyskania przychodów, to u podatnika stosującego metodę bilansową różnice kursowe od tych wydatków będą stanowiły odpowiednio koszty lub przychody podatkowe.

PRZYKŁAD 60

Spółka otrzymała od krajowego dostawcy fakturę w euro, przy czym kwota VAT została wyrażona w złotych. Zapłata całego zobowiązania nastąpiła w euro. Zapłacony w euro podatek VAT nie jest kosztem podatkowym. Natomiast dodatnie lub ujemne różnice kursowe, także w części dotyczącej VAT, stanowią odpowiednio przychody podatkowe lub koszty podatkowe.

PRZYKŁAD 61

Spółka poniosła w walucie obcej wydatek stanowiący koszty reprezentacji, wyłączony z kosztów uzyskania przychodów. Dodatnie lub ujemne różnice kursowe dotyczące poniesionego wydatku reprezentacyjnego stanowią odpowiednio przychody podatkowe lub koszty podatkowe.

3.2.2. Prezentacja różnic kursowych „per saldo” a podatek dochodowy

W księgach rachunkowych różnice kursowe są ujmowane „obrotami”, tzn. na oddzielnych kontach, w ten sposób, że dodatnie różnice kursowe są księgowane na koncie „Przychody finansowe”, natomiast ujemne różnice kursowe – na koncie „Koszty finansowe”. Z kolei w rachunku zysków i strat sporządzanym zarówno w wariantie kalkulacyjnym, jak i w wariantie porównawczym prezentacja różnic kursowych ma charakter wynikowy. Różnice te są prezentowane jako „per saldo”, tj. jako nadwyżka dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi lub jako nadwyżka ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi, co wynika z art. 42 ust. 3 uor. Zgodnie z tym przepisem wynik operacji finansowych stanowi różnicę między przychodami finansowymi, w szczególności z tytułu:

- dywidend (udziałów w zyskach),
- odsetek,
- zysków ze zbycia oraz aktualizacji wartości inwestycji innych niż wymienione w art. 28 ust. 1 pkt 1a uor,
- nadwyżki dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi, a kosztami finansowymi, w szczególności z tytułu:
 - odsetek,
 - strat ze zbycia oraz aktualizacji wartości inwestycji innych niż wymienione w art. 28 ust. 1 pkt 1a uor,
 - nadwyżki ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi.

Oznacza to, że jeśli dodatnie różnice kursowe zarachowane na koncie „Przychody finansowe” przewyższą ujemne różnice kursowe zarachowane na koncie „Koszty finansowe”, powstałą nadwyżkę dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi wykazuje się w rachunku zysków i strat sporządzonym według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości odpowiednio w pozycji J.V (wariant kalkulacyjny) lub G.V (wariant porównawczy) – jako „Inne przychody finansowe”.

Jeśli natomiast ujemne różnice kursowe przewyższają dodatnie różnice kursowe, nadwyżkę tę wykazuje się w rachunku zysków i strat sporządzonym według załącznika nr 1 do ustawy o rachunkowości, odpowiednio w pozycji K.IV (wariant kalkulacyjny) lub H.IV (wariant porównawczy) – jako „Inne koszty finansowe”.

W związku z tym, że rozwiązania wynikające z przepisów o rachunkowości odnoszą skutek w podatku dochodowym związany z różnicami kursowymi, to podatnicy stosujący bilansową metodę ustalania różnic kursowych mogą także dla celów podatkowych rozliczać te różnice w sposób „wynikowy”, tj. po dokonaniu kompensaty ogółu uprzednio ustalonych dodatnich i ujemnych różnic kursowych właściwych dla danego okresu. Ujmowanie w rachunku podatkowym różnic kursowych „per saldo” akceptują także organy podatkowe. Potwierdzeniem tego stanowiska mogą być interpretacje indywidualne Dyrektora KIS z 4 października 2017 r. (0111-KDIB1-1.4010.91.2017.1.BK), z 25 sierpnia 2017 r. (0112-KDIL3-3.4010.18.2017.1.DS), z 9 sierpnia 2017 r. (0111-KDIB1-2.4010.163.2017.1.BD) oraz z 13 marca 2017 r. (2461-IBPB-1-3.4510.1105.2016.1.AB). Przykładowo w tym ostatnim piśmie organ podatkowy potwierdził, że:

MF (...) wykorzystanie wskazanej metody rachunkowej obliguje Spółkę do stosowania w zakresie zasad określania różnic kursowych dla celów podatkowych wyłącznie przepisów UoR, a zatem pozwala na ujmowanie różnic kursowych dla celów podatkowych poprzez wykazanie jedynie nadwyżki dodatnich lub ujemnych różnic kursowych danego okresu, ujętej w księgach rachunkowych.

PRZYKŁAD 62

W spółce z o.o. na 31 grudnia 2017 r. na koncie 750 „Przychody finansowe” zarachowano dodatnie różnice kursowe o wartości 23 450 zł. Natomiast na koncie 755 „Koszty finansowe” zarachowano ujemne różnice kursowe o wartości 36 500 zł.

Spółka sporządza kalkulacyjny rachunek zysków i strat.

1. W pozycji K.IV „Inne koszty finansowe” rachunku zysków i strat sporządzanym za 2017 r. spółka prezentowała nadwyżkę ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi w kwocie 13 050 zł (36 500 zł – 23 450 zł).
2. Jednocześnie w deklaracji CIT-8 składanej za 2017 r. nadwyżkę ujemnych różnic kursowych w kwocie 13 050 zł spółka zaliczyła do kosztów uzyskania przychodów.

Do wykazywania w rachunku podatkowym różnic kursowych „per saldo”, tj. poprzez ujęcie w przychodach podatkowych nadwyżki dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi lub w kosztach podatkowych

nadwyżki ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi, są uprawnieni wyłącznie podatnicy ustalający te różnice metodą bilansową. Natomiast podatnicy, którzy ustalają różnice kursowe metodą podatkową na podstawie art. 24c updof oraz art. 15a updop, nie mogą ujmować różnic kursowych w postaci salda różnic dodatnich i ujemnych, ponieważ przepisy ustaw o podatku dochodowym nie dają im możliwości wynikowego ujmowania tych różnic. Wobec tego podatnicy ci mają obowiązek wykazywania sumy podatkowych dodatnich różnic kursowych w przychodach, a sumy podatkowych ujemnych różnic kursowych w kosztach podatkowych. Potwierdził to także Dyrektor IS w Katowicach, który w interpretacji indywidualnej z 27 lutego 2017 r. (2461-IBPB-1-2.4510.14.2017.1.MS) wykluczył możliwość wynikowego ujmowania różnic kursowych przez podatnika stosującego podatkową metodę ustalania różnic kursowych, co uzasadnił następująco:

MF (...) różnice kursowe są odrębnymi pozycjami w rachunku podatkowym. Wynika to z literalnego brzmienia art. 15a ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, bowiem mowa w nim jest o „różnicach kursowych”, które jeżeli są dodatnie to zwiększają przychody podatkowe, a jeżeli są ujemne to odpowiednio zwiększają koszty podatkowe. (...)

W żadnym momencie regulacja ta nie wskazuje, że możliwe jest wykazanie jedynie różnicy pomiędzy sumą dodatnich lub ujemnych różnic kursowych danego okresu rozliczeniowego.

Podsumowując, różnice kursowe winny być rozliczane – w myśl art. 15a ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych – odrębnie dla każdej operacji gospodarczej określonej w art. 15a ust. 2 i 3 tej ustawy.

3.2.3. Zasady ustalania i rozliczania różnic kursowych z wyceny bilansowej

Zasady bilansowej wyceny składników aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych określa art. 30 ust. 1 uor. Przepis ten stanowi, że nie rzadziej niż na dzień bilansowy wycenia się wyrażone w walutach obcych:

- 1) składniki aktywów (z wyłączeniem udziałów w jednostkach podporządkowanych wycenianych metodą praw własności) i pasywów – po obowiązującym na ten dzień średnim kursie ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski, z zastrzeżeniem pkt 2,
- 2) gotówkę znajdującą się w jednostkach prowadzących kupno i sprzedaż walut obcych – po kursie, po jakim nastąpił jej zakup, jednak w wysokości nie wyższej od średniego kursu ogłoszonego na dzień wyceny dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski.

W 2017 r. w jednostkach, w których rok obrotowy pokrywał się z rokiem kalendarzowym, do wyceny na dzień bilansowy należy stosować kursy średnie ogłoszone przez Narodowy Bank Polski na 29 grudnia 2017 r. (31 grudnia 2017 r. przypadał w niedzielę), wynikające z tabeli nr 251/A/NBP/2017 (patrz tabela: punkt 1.1.1. Kurs średni NBP).

Z art. 30 ust. 4 uor wynika, że zasadniczo różnice kursowe dotyczące aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych, powstałe na dzień ich wyceny, zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych. Mówi się wówczas o różnicach kursowych powstałych w sposób wynikowy. W uzasadnionych przypadkach różnice kursowe mogą być również zaliczone do kosztu wytworzenia produktów lub ceny nabycia towarów, a także ceny nabycia lub kosztu wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie lub wartości niematerialnych i prawnych (patrz: punkt 1.4. Różnice kursowe bilansowe oraz wynikowe). W takich przypadkach mówi się o różnicach kursowych bilansowych.

Różnice kursowe mogą być zatem ustalone:

- wynikowo – wówczas, zaliczone do przychodów lub kosztów finansowych, poprzez ujęcie w rachunku zysków i strat wpływają na wynik finansowy jednostki, lub
- bilansowo – wówczas nie są one zaliczane do przychodów lub kosztów finansowych, ponieważ zwiększają koszt wytworzenia produktów, ceny nabycia towarów lub ceny nabycia lub koszt wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie lub wartości niematerialnych i prawnych.

UWAGA

! Dla celów podatku dochodowego za różnice kursowe, o których mowa w art. 14b ust. 3 updof oraz art. 9b ust. 2 updop, należy przyjmować wyłącznie te różnice, które na podstawie przepisów o rachunkowości powstają w sposób wynikowy, tj. poprzez zaliczenie ich do przychodów finansowych lub kosztów finansowych wpływają na wynik finansowy jednostki.

Przy stosowaniu dla celów podatku dochodowego metody bilansowej ustalania różnic kursowych podział różnic kursowych na wynikowe i bilansowe ma takie znaczenie, że w rachunku podatkowym uwzględniane są wyłącznie te różnice, które na podstawie przepisów o rachunkowości powstają w sposób wynikowy, tzn. poprzez zaliczenie ich do przychodów lub kosztów finansowych wpływają na wynik finansowy jednostki. Natomiast różnice kursowe bilansowe, czyli te, które jako element ceny nabycia lub kosztu wytworzenia zwiększają wartość składnika aktywów lub pasywów, nie są uwzględniane jako przychód lub koszt podatkowy. Potwierdzenie tego stanowiska można odnaleźć w interpretacji indywidualnej Dyrektora IS w Warszawie z 27 lutego 2017 r. (1462-IPPB6.4510.620.2016.1.AM). W piśmie tym organ podatkowy odniósł się do różnic kursowych ustalonych zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości (MSR) nr 39, które w związku z wyceną aktywów finansowych (akcji podmiotu zagranicznego) zostały odniesione na kapitały własne jednostki. W tych okolicznościach organ podatkowy potwierdził, że:

MF (...) wynik podatkowy w metodzie rachunkowej mogą korygować tylko różnice kursowe, które zostały wykazane dla celów bilansowych przez rachunek zysków i strat (różnice kursowe muszą być ujmowane na kontach wynikowych). W takim ujęciu, różnice kursowe wynikające z wyceny bilansowej odnoszone na bilans (np. na kapitał własny) nie wpłyną na podstawę opodatkowania podatkiem dochodowym. (...) różnice kursowe powstałe w związku z wyceną aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, ujmowane w kapitałach własnych Wnioskodawcy (tj. nie wpływające na rachunek wyników Wnioskodawcy) nie stanowią różnic kursowych w rozumieniu art. 9b ust. 2 ustawy o CIT i w związku z tym nie powinny być ujmowane dla celów podatkowych odpowiednio jako przychód lub koszt.

PRZYKŁAD 63

Wycena bilansowa należności wyrażonych w walucie obcej

Jednostka posiada dwie należności z tytułu dostaw towarów, powstałe w trakcie 2017 r., które na dzień bilansowy (31 grudnia 2017 r.) nie zostały uregulowane przez dłużników.

Tabela 9. Wycena należności na dzień bilansowy

AKTYWA	Nominalna wartość należności	Wycena w trakcie roku obrotowego		Wycena na dzień bilansowy 31.12.2017 r.	
		Kurs średni NBP z dnia poprzedzającego wystawienie faktury	Wartość należności w złotych	Kurs średni NBP na dzień bilansowy	Wartość należności w złotych
Należność od odbiorcy X	50 000 USD	3,5909 PLN/USD	179 545	3,4813 PLN/USD	174 065
		tabela nr 224/A/ NBP/2017 z 20.11.2017 r.		tabela nr 251/A/ NBP/2017 z 29.12.2017 r.	
Należność od odbiorcy Y	20 000 euro	4,2078 PLN/EUR	84 156	4,1709 PLN/EUR	83 418
		tabela nr 233/A/ NBP/2017 z 01.12.2017 r.		tabela nr 251/A/ NBP/2017 z 29.12.2017 r.	

W wyniku bilansowej wyceny należności wyrażonych w walucie obcej powstały następujące różnice kursowe (tabela 10):

Tabela 10. Różnice kursowe		
AKTYWA	Sposób ustalenia różnicy kursowej	Przychody/koszty finansowe
Należność od odbiorcy X	Wartość należności z dnia jej zarachowania: 179 545 zł Wartość należności na dzień bilansowy: 174 065 zł Ujemna różnica kursowa: 5480 zł	Koszty finansowe
Należność od odbiorcy Y	Wartość należności z dnia jej zarachowania: 84 156 zł Wartość należności na dzień bilansowy: 83 418 zł Ujemna różnica kursowa: 738 zł	Koszty finansowe

Zapisy w księgach rachunkowych 2017 r.:

1. PK – ujemna różnica kursowa związana z bilansową wyceną należności X

Wn „Koszty finansowe”5 480

– w analityce: „Ujemne różnice kursowe”

Ma „Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami”5 480

– w analityce: konto imienne kontrahenta X

2. PK – ujemna różnica kursowa związana z bilansową wyceną należności Y

Wn „Koszty finansowe”738

– w analityce: „Ujemne różnice kursowe”

Ma „Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami”738

– w analityce: konto imienne kontrahenta Y

Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami (Konto imienne kontrahenta X)			
Sp.)	179 545	5 480	(1
Sk.)	174 065		

Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami (Konto imienne kontrahenta Y)			
Sp.)	84 156	738	(2
Sk.)	83 418		

Koszty finansowe (Ujemne różnice kursowe)		
1)	5 480	
2)	738	

Ustalone ujemne różnice kursowe powstałe w związku z bilansową wyceną należności wyrażonych w walutach obcych:

- stanowią koszt podatkowy – w przypadku podatników ustalających różnice kursowe metodą bilansową,
- są neutralne dla celów podatku dochodowego – w przypadku podatników ustalających różnice kursowe metodą podatkową.

PRZYKŁAD 64

Wycena bilansowa zobowiązania wyrażonego w walucie obcej

W księgach rachunkowych jednostki ujęto pożyczkę otrzymaną na potrzeby związane z bieżącym prowadzeniem działalności. Wartość nominalną pożyczki, która wynosiła 30 000 euro, przeliczono na złote według kursu średniego NBP z dnia poprzedzającego jej wpływ, tj. według kursu średniego NBP

z 5 grudnia 2017 r., który wynosił 4,2024 PLN/EUR (tabela nr 235/A/NBP/2017). Zgodnie z zawartą umową pożyczka ma zostać spłacona w trzech równych ratach w terminach do: 30 kwietnia 2018 r., 31 sierpnia 2018 r. i 31 grudnia 2018 r.

Tabela 11. Wycena pożyczki na dzień bilansowy

PASYWA	Nominalna wartość pożyczki	Wycena w trakcie roku obrotowego		Wycena na dzień bilansowy 31.12.2017 r.		Dodatnia różnica kursowa
		Kurs średni NBP z dnia poprzedzającego wpływ pożyczki	Wartość pożyczki w złotych	Kurs średni NBP na dzień bilansowy	Wartość pożyczki w złotych	
Zobowiązanie z tytułu otrzymanej pożyczki	30 000 euro	4,2024 PLN/EUR tabela nr 235/A/NBP/2017 z 05.12.2017 r.	126 072	4,1709 PLN/EUR tabela nr 251/A/NBP/2017 z 29.12.2017 r.	125 127	945

Zapisy w księgach rachunkowych 2017 r.:

1. PK – dodatnia różnica kursowa związana z bilansową wyceną pożyczki

Wn „Pozostałe rozrachunki” 945

– w analityce: „Otrzymane pożyczki”

Ma „Przychody finansowe” 945

– w analityce: „Dodatnie różnice kursowe”

Pozostałe rozrachunki (Otrzymane pożyczki)				Przychody finansowe (Dodatnie różnice kursowe)			
1)	945	126 072	(Sp.		945	(1	
		125 127	(Sk.				

Ustalona dodatnia różnica kursowa powstała w związku z bilansową wyceną zobowiązania z tytułu otrzymanej pożyczki w walucie obcej:

- stanowi przychód podatkowy – w przypadku podatników ustalających różnice kursowe metodą bilansową,
- jest neutralna dla celów podatku dochodowego – w przypadku podatników ustalających różnice kursowe metodą podatkową.

PRZYKŁAD 65

Wycena bilansowa środków pieniężnych na rachunku walutowym

Jednostka na 31 grudnia 2017 r. posiadała na rachunku walutowym 10 000 funtów brytyjskich (GBP). Ich wpływ wyceniono następująco:

- 4000 GBP według kursu średniego NBP z 5 grudnia 2017 r., który wynosił 4,7600 PLN/GBP (tabela nr 235/A/NBP/2017); wartość wpływu po przeliczeniu na złote wyniosła 19 040 zł (4000 GBP × 4,7600 PLN/GBP),
- 6000 GBP według kursu średniego NBP z 8 grudnia 2017 r., który wynosił 4,8261 PLN/GBP (tabela nr 238/A/NBP/2017); wartość wpływu po przeliczeniu na złote wyniosła 28 956,60 zł (6000 GBP × 4,8261 PLN/GBP).

Łączna wartość środków pieniężnych na rachunku walutowym po przeliczeniu na złote wyniosła 47 996,60 zł (19 040 zł + 28 956,60 zł).

Tabela 12. Wycena na dzień bilansowy

AKTYWA	Wartość środków pieniężnych na rachunku walutowym	Wycena w trakcie roku obrotowego		Wycena na dzień bilansowy 31.12.2017 r.		Ujemna różnica kursowa
		Kurs średni NBP z dnia poprzedzającego wpływ waluty	Wartość środków pieniężnych w złotych	Kurs średni NBP na dzień bilansowy	Wartość środków pieniężnych w złotych	
Środki pieniężne na rachunku walutowym	10 000 GBP	4000 GBP × × 4,7600 PLN/GBP	47 996,60	10 000 GBP × × 4,7001 PLN/GBP	47 001	995,60 zł
		tabela nr 235/A/ NBP/2017 z 5.12.2017 r.		tabela nr 251/A/ NBP/2017 z 29.12.2017 r.		
		6000 GBP × × 4,8261 PLN/GBP				
		tabela nr 238/A/ NBP/2017 z 8.12.2017 r.				

Zapisy w księgach rachunkowych 2017 r.:

1. PK – ujemna różnica kursowa związana z bilansową wyceną środków pieniężnych na rachunku walutowym

Wn „Koszty finansowe”995,60

– w analityce: „Ujemne różnice kursowe”

Ma „Rachunek walutowy”995,60

Rachunek walutowy			Koszty finansowe (Ujemne różnice kursowe)		
Sp.)	47 996,60	995,60	(1	1)	995,60
Sk.)	47 001,00				

Ustalona ujemna różnica kursowa powstała w związku z bilansową wyceną środków pieniężnych na rachunku walutowym:

- stanowi koszt podatkowy – w przypadku podatników ustalających różnice kursowe metodą bilansową,
- jest neutralna dla celów podatku dochodowego – w przypadku podatników ustalających różnice kursowe metodą podatkową.

3.2.4. Rozliczanie różnic kursowych z wyceny bilansowej w następnym roku obrotowym

Na skutek bilansowej wyceny aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych powstają różnice kursowe. Zgodnie z art. 30 ust. 4 uor zalicza się je odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych, a w uzasadnionych przypadkach – do kosztu wytworzenia produktów lub ceny nabycia towarów, a także ceny nabycia lub kosztu wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie lub wartości niematerialnych i prawnych.

Jeżeli podatnik dla celów podatku dochodowego ustala różnice kursowe metodą bilansową, to różnice kursowe z wyceny bilansowej stanowią u niego odpowiednio przychód lub koszt podatkowy. Różnice kursowe naliczone na dzień bilansowy trzeba rozliczyć w księgach rachunkowych kolejnego roku. Przepisy o rachun-

kowości nie określają terminu ani sposobu ich rozliczenia. W praktyce funkcjonują trzy takie sposoby. Zatem rozliczenia tego można dokonać poprzez:

- 1) storno różnic kursowych naliczonych na 31 grudnia dokonane pod datą 1 stycznia roku następnego,
- 2) storno różnic kursowych naliczonych na 31 grudnia dokonane pod datą faktycznego rozliczenia rozrachunków, np. otrzymania zapłaty, uregulowania zobowiązania, dokonania kompensaty należności i zobowiązań itd. (nie stornuje się różnic kursowych od nieuregulowanych rozrachunków),
- 3) ujęcie w księgach rachunkowych zrealizowanej różnicy kursowej powstałej z zastosowania kursu z wyceny bilansowej oraz kursu z dnia zapłaty.

Wybraną przez jednostkę metodę rozliczenia różnic kursowych naliczonych na dzień bilansowy należy stosować w sposób ciągły i powinna ona wynikać z przyjętych zasad (polityki) rachunkowości.

Przyjęcie przez podatnika dla celów podatkowych bilansowej metody ustalania i rozliczania różnic kursowych skutkuje tym, że wybór jednej z ww. metod rozliczania różnic bilansowych wpływa także na wysokość przychodów i kosztów podatkowych w roku podatkowym następującym po roku, w którym nastąpiła bilansowa wycena składników aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych. Skutki podatkowego rozliczenia zależą więc od przyjętego sposobu rozliczania różnic kursowych ustalonych na dzień bilansowy.

Spśród trzech ww. metod rozliczania naliczonych na dzień bilansowy różnic kursowych w księgach rachunkowych kolejnego roku obrotowego wybór dwóch pierwszych dedykowany jest głównie podatnikom ustalającym różnice kursowe metodą podatkową. Wybór pierwszej metody polega bowiem na stornie (wyksięgowaniu) pod datą 1 stycznia roku następnego różnic kursowych naliczonych na dzień bilansowy oraz ujęciu w księgach rachunkowych tego roku różnic kursowych zrealizowanych w związku z otrzymaną lub dokonaną zapłatą, co jest charakterystyczne dla podatkowej metody ustalania różnic kursowych.

Druga metoda rozliczania różnic kursowych z wyceny bilansowej polega na tym, że w dniu faktycznej regulacji (zapłaty) należności lub zobowiązania wyksięguje się różnice kursowe ustalone na dzień bilansowy oraz równocześnie ustala i wprowadza do ksiąg rachunkowych różnice kursowe rzeczywiście zrealizowane, ustalone za okres od momentu powstania należności lub zobowiązania do dnia ich zapłaty. Z tego powodu rozwiązanie to także jest dedykowane przede wszystkim tym podatnikom, którzy ustalają różnice kursowe metodą podatkową.

Mimo że wybór pierwszej i drugiej metody rozliczania bilansowych różnic kursowych w księgach kolejnego roku obrotowego sprowadza się do ujmowania w trakcie tego kolejnego roku zrealizowanych różnic kursowych, nie wyklucza to stosowania tych metod także przez podatników ustalających różnice kursowe metodą bilansową.

Przy trzeciej metodzie rozliczania różnic kursowych z wyceny bilansowej nie dokonuje się storna różnic kursowych z wyceny bilansowej. Istotą tej metody jest doprowadzenie stanu rozrachunku do prawidłowego salda poprzez doksięgowanie, pod datą uregulowania rozrachunku, odpowiednio dodatnich lub ujemnych różnic kursowych. Ta metoda jest polecana tym podatnikom, którzy rozliczają różnice kursowe na podstawie przepisów o rachunkowości.

PRZYKŁAD 66

W księgach rachunkowych spółki w 2017 r. istniało zobowiązanie wobec zagranicznego kontrahenta, którego wartość wyrażona w walucie obcej wynosiła 10 000 euro. Zobowiązanie uregulowano 13 lutego 2018 r.

Wartość tego zobowiązania:

- na dzień powstania wyniosła 42 115 zł ($10\,000 \text{ euro} \times 4,2115 \text{ PLN/EUR}$; tabela nr 237/A/NBP/2017 z 7 grudnia 2017 r.),
- na dzień bilansowy nie została uregulowana i po przeliczeniu na złote wyniosła 41 709 zł ($10\,000 \text{ euro} \times 4,1709 \text{ PLN/EUR}$; tabela nr 251/A/NBP/2017 z 29 grudnia 2017 r.),
- na dzień dokonania zapłaty wyniosła 42 500 zł ($10\,000 \text{ euro} \times 4,25 \text{ PLN/EUR}$; kurs przykładowy).

Do rozliczania bilansowych różnic kursowych spółka przyjęła metodę ewidencjonowania tylko zrealizowanych różnic kursowych ustalonych między kursem z wyceny bilansowej a kursem z dnia zapłaty.

Spółka dla celów podatku dochodowego rozlicza różnice kursowe metodą bilansową.

Tabela 13. Wycena zobowiązania i ustalenie różnic kursowych

Wartość zobowiązania w walucie obcej	Wartość zobowiązania na dzień powstania	Wartość zobowiązania na dzień bilansowy	Ujemna różnica kursowa między kursem średnim z dnia poprzedzającego powstanie zobowiązania i kursem średnim z dnia bilansowego	Wartość zobowiązania na dzień dokonania zapłaty	Różnica kursowa między kursem średnim z dnia bilansowego i kursem średnim z dnia poprzedzającego dzień zapłaty
	Kurs średni z 7 grudnia 2017 r. 4,2115 PLN/EUR	Kurs średni z 29 grudnia 2017 r. 4,1709 PLN/EUR	10 000 euro × (4,2115 PLN/EUR – 4,1709 PLN/EUR) dodatnia różnica kursowa	Kurs średni z 12 lutego 2018 r. 4,25 PLN/EUR	10 000 euro × (4,1709 PLN/EUR – 4,25 PLN/EUR) ujemna różnica kursowa
10 000 euro	42 115,00 zł	41 709,00 zł	406,00 zł	42 500,00 zł	791,00 zł

Ewidencja zdarzeń związanych z rozliczeniem różnicy kursowej w księgach kolejnego roku obrotowego, w którym uregulowano zapłatę, może przebiegać następująco:

1. WB – zapłata zobowiązania wobec kontrahenta

Wn „Rozrachunki z zagranicznymi dostawcami”

– w analityce: konto imienne dostawcy

Ma „Rachunek walutowy”

42 500

2. PK – ujemna różnica kursowa na rozrachunkach z dostawcą

Wn „Koszty finansowe”

– w analityce: „Ujemne różnice kursowe”

Ma „Rozrachunki z zagranicznymi dostawcami”

– w analityce: konto imienne dostawcy

791

Rozrachunki z zagranicznymi dostawcami

(Konto imienne dostawcy)

Sp.)	50 000	42 500	(1	1)	42 500	41 709	(Sp.
						791	(2
						0	(Sk.

Koszty finansowe

(Ujemne różnice kursowe)

2)	791
----	-----

Spółka rozlicza różnice kursowe metodą rachunkową. Do ustalenia podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym w roku zapłaty zobowiązania powinna więc uwzględnić w kosztach ujemną różnicę kursową w kwocie 791 zł. Dodatnią różnicę kursową z wyceny bilansowej w kwocie 406 zł spółka uwzględniła w przychodach podatkowych 2017 r.

3.2.5. Różnice kursowe uwzględniane dla celów podatkowych w pierwszym roku stosowania metody bilansowej

Zgodnie z art. 14b ust. 6 updog oraz art. 9b ust. 5 updog w przypadku wyboru bilansowej metody ustalania różnic kursowych podatnicy na pierwszy dzień roku podatkowego, w którym została wybrana ta meto-

72 PORADNIK GAZETY PRAWNEJ nr 2 (900)

[Kup książkę](#)

INFORLEX

da, zaliczają odpowiednio do przychodów lub kosztów uzyskania przychodów naliczone różnice kursowe ustalone na podstawie przepisów o rachunkowości na ostatni dzień poprzedniego roku podatkowego. Jeśli zatem podatnik dotychczas dla celów podatku dochodowego rozliczał różnice kursowe metodą podatkową, a od 1 stycznia 2018 r. rozlicza je metodą bilansową, to dla celów podatku dochodowego uwzględni on te wszystkie niezrealizowane różnice kursowe z lat ubiegłych, które zostały ustalone w sposób narastający na ostatni dzień poprzedniego roku podatkowego. Oznacza to, że na pierwszy dzień roku podatkowego, od którego podatnik stosuje metodę bilansową rozliczania różnic kursowych, tj. na 1 stycznia 2018 r., do przychodów lub kosztów podatkowych zalicza on nie tylko te wszystkie niezrealizowane różnice kursowe, które zostały naliczone i wykazane w rachunku zysków i strat za 2017 r., ale także te dotąd niezrealizowane różnice kursowe, które powstały w latach poprzednich, czyli przed 2017 r. W ten sposób w wyniku przejścia z podatkowej metody rozliczania różnic kursowych na metodę bilansową wszystkie niezrealizowane dotąd różnice kursowe, ustalone narastająco na 31 grudnia 2017 r., zostaną uwzględnione w rachunku podatkowym 2018 r.

Stanowisko to znajduje swoje odzwierciedlenie m.in. w interpretacji indywidualnej Dyrektora IS w Warszawie z 16 września 2016 r. (IPPB6/4510-438/16-2/AP), który potwierdził, że przy przejściu z metody podatkowej rozliczania różnic kursowych na metodę bilansową:

MF (...) zaliczeniu do przychodów lub kosztów uzyskania przychodów podlegać będą wszystkie niezrealizowane różnice kursowe ujęte w sprawozdaniu finansowym w aktywach i pasywach, w tym także te, które naliczone zostały w okresie poprzedzającym poprzedni rok podatkowy, a nie zostały zrealizowane do końca tego poprzedniego roku podatkowego. Przyjęcie powyższego stanowiska pozwoli bowiem na ujęcie w rozliczeniu podatkowym wszystkich niezrealizowanych różnic kursowych do końca poprzedniego roku podatkowego (także tych dotyczących okresów, przed poprzednim rokiem podatkowym, niezrealizowanych do końca tego roku).

Podobne wnioski wynikają także z prawomocnego wyroku WSA w Warszawie z 21 maja 2013 r. (III SA/Wa 705/13), który zakwestionował stanowisko prezentowane przez Ministra Finansów twierdzącego, że zaliczeniu do przychodów lub kosztów podatkowych podlegają wyłącznie różnice naliczone w wycenie dokonanej na ostatni dzień roku podatkowego poprzedzającego rok, od którego podatnik dla celów podatku dochodowego przyjął bilansową metodę ustalania różnic kursowych. WSA w Warszawie uznał, że taka wykładnia art. 9b ust. 5 upod. prowadzi do nieuzasadnionego wniosku, iż:

WSA (...) w przypadku przejścia z ustalenia różnic kursowych metodą podatkową na metodę księgową, część różnic kursowych nie zostałaby w ogóle przez Spółkę uwzględniona w kosztach uzyskania przychodów.

3.2.6. Wycena na dzień bilansowy należności wyrażonych w walucie obcej, objętych odpisem aktualizującym, oraz ustalanie różnic kursowych

Jedną z podstawowych zasad rachunkowości jest zasada ostrożnej wyceny (art. 7 ust. 1 uor). Nakazuje ona wyceniać aktywa ostrożnie, a jednocześnie obiektywnie. Oznacza to konieczność uwzględniania przy wycenie bilansowej aktywów (należności, zapasów, środków trwałych) także zmniejszeń ich wartości użytkowej lub wartości handlowej.

W przypadku należności zastosowanie zasady ostrożności sprowadza się do ustalenia ich realnej wartości, w wysokości możliwej do uzyskania, która w przyszłości (w tak ustalonej wysokości), spowoduje wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych.

Zastosowanie tej zasady powoduje, że od należności obarczonych ryzykiem niewypłacalności dokonuje się odpisów aktualizujących ich wartość. Utworzone w ten sposób odpisy aktualizujące zmniejszają wynik finansowy jednostki. Zasady dokonywania odpisów aktualizujących wartość należności, z uwagi na stopień prawdopodobieństwa ich zapłaty, określa art. 35b ust. 1 uor.

Odpisy aktualizujące wartość należności zalicza się odpowiednio do pozostałych kosztów operacyjnych lub do kosztów finansowych – zależnie od rodzaju należności, której dotyczy odpis. Odpisy takie mogą być zaksięgowane następująco:

Wn „Pozostałe koszty operacyjne” lub konto „Koszty finansowe”,

Ma „Odpisy aktualizujące wartość należności”.

Jeżeli należność jest wyrażona w walucie obcej, to w trakcie roku jest ona zwykle wyceniana po średnim kursie ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego dzień wystawienia faktury (art. 30 ust. 2 pkt 2 uor). Jeżeli należność powstała w trakcie roku obrotowego nie została uregulowana do dnia bilansowego, wówczas na dzień bilansowy wycenia się ją ponownie. Przeliczenia należy dokonać po średnim kursie ogłoszonym dla danej waluty przez NBP obowiązującym na ten dzień (art. 30 ust. 1 pkt 1 uor). W ten sposób powstają bilansowe różnice kursowe wynikające z tego, że wartość transakcji po przeliczeniu na złote w momencie przeprowadzenia jest inna niż wartość tej transakcji wyliczona na dzień bilansowy.

Jeśli wycena bilansowa dotyczy należności objętej odpisem aktualizującym, to wraz z wyceną należności w walucie obcej po obowiązującym na dzień bilansowy kursie średnim NBP dokonuje się także odpowiedniego przeliczenia wartości dokonanego odpisu aktualizującego.

PRZYKŁAD 67

Jednostka wykonała na rzecz duńskiego kontrahenta usługę o wartości 100 000 koron duńskich (DKK). Należność w dniu jej powstania wyceniono według kursu średniego NBP, który wynosił 0,5741 PLN/DKK (tabela nr 154/A/NBP/2017 z 10 sierpnia 2017 r.). Wartość należności po przeliczeniu na złote wyniosła 57 410 zł ($100\,000\text{ DKK} \times 0,5741\text{ PLN/DKK}$).

W księgach rachunkowych 2017 r. jednostka dokonała odpisu aktualizującego całą wartość należności. W związku z tym, że do dnia bilansowego należność nie została uregulowana, jednostka dokonała bilansowej wyceny aktywa według kursu średniego NBP, który wynosił 0,5602 PLN/DKK (tabela nr 251/A/NBP/2017 z 29 grudnia 2017 r.). Wartość należności na dzień bilansowy wyniosła 56 020 zł ($100\,000\text{ DKK} \times 0,5602\text{ PLN/DKK}$).

Ewidencja zdarzeń związanych z bilansową wyceną należności w walucie obcej objętej odpisem aktualizującym oraz ustaleniem różnicy kursowej może przebiegać następująco:

1. PK – odpis aktualizujący wartość należności

Wn „Pozostałe koszty operacyjne” 57 410

Ma „Odpisy aktualizujące wartość należności” 57 410

2. PK – wycena bilansowa należności objętej odpisem aktualizującym; zmniejszenie wartości należności oraz odpisu aktualizującego jej wartość odpowiada ujemnej różnicy kursowej wynikającej ze spadku kursu [$100\,000\text{ DKK} \times (0,5741\text{ PLN/DKK} - 0,5602\text{ PLN/DKK})$]

Wn „Odpisy aktualizujące wartość należności” 1 390

Ma „Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami”

– w analityce: konto imienne kontrahenta 1 390

Rozrachunki z zagranicznymi odbiorcami (Konto imienne kontrahenta)			Odpisy aktualizujące wartość należności		
Sp.)	57 410	1 390 (2	2)	1 390	57 410 (1
Sk.)	56 020				56 020 (Sk.

Pozostałe koszty operacyjne

1) 57 410

Taki sposób ujęcia zmniejszenia wartości należności i odpisu aktualizującego jej wartość (jak podany w przykładzie 67), spowodowany spadkiem kursu waluty na dzień bilansowy, skutkuje brakiem różnic kursowych w ujęciu wynikowym. W rezultacie brak różnic kursowych na kontach wynikowych skutkuje brakiem różnic kursowych wykazywanych dla celów podatku dochodowego.

3.2.7. Bilansowa metoda rozliczania różnic kursowych a wycena rozchodu waluty z rachunku walutowego według kursu historycznego

Dla celów bilansowych rozchód waluty obcej z rachunku walutowego można wyceniać według kursu historycznego, czyli według kursu, po którym wyceniono walutę w momencie jej wpływu na rachunek. Możliwość ta wynika z art. 35 ust. 8 uor, przy czym dla określenia kolejności rozchodu waluty stosuje się jedną z metod wskazanych w art. 34 ust. 4 pkt 1–3 uor, tj. metodę FIFO, LIFO lub kursów przeciętnych (średnioważonych).

Wybór tego rozwiązania, polegającego na wycenie rozchodu według kursu historycznego, po którym został wyceniony wpływ waluty na rachunek walutowy, powoduje, że na rachunku tym nie powstają różnice kursowe od własnych środków pieniężnych. Ten sposób wyceny może być jednak stosowany tylko przez tych podatników, którzy ustalają różnice kursowe na podstawie przepisów o rachunkowości. W przypadku podjęcia takiej decyzji przez kierownika jednostki, wybór wyceny rozchodu waluty według kursu historycznego powinien wynikać z przyjętych przez jednostkę zasad (polityki) rachunkowości.

UWAGA

Wycena rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego według kursu historycznego może być stosowana tylko przez podatników ustalających różnice kursowe na podstawie przepisów o rachunkowości.

Wybór rozwiązania polegającego na wycenie rozchodu waluty według kursu historycznego jest atrakcyjny ze względu na zmniejszony nakład pracy związany z ustalaniem różnic kursowych. Nie może ono być jednak stosowane przez wszystkich podatników prowadzących księgi rachunkowe. Należy przypomnieć, że podatnicy, którzy rozliczają różnice kursowe metodą podatkową, o której mowa w art. 24c updof oraz art. 15a updop, do wyceny rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego nie mogą stosować kursu historycznego (patrz: punkt 3.1.11. **Wycena wpływu i rozchodu środków z rachunku walutowego**), gdyż w przypadku metody podatkowej stosowanie tego kursu jest nieuzasadnione przepisami podatkowymi i – w rezultacie – kwestionowane przez organy podatkowe.

3.2.8. Rozliczanie różnic kursowych powstałych w związku z wniesieniem wkładu pieniężnego w walucie obcej na poczet kapitału zakładowego

Zasadą jest, że kapitał zakładowy musi być wyrażony w złotych. Nie wyklucza to jednak rozwiązania polegającego na tym, że wspólnik zobowiązany do wniesienia wkładu pieniężnego, określonego w walucie polskiej, przekazuje go w walucie obcej, np. w euro, dolarach amerykańskich. W takim przypadku umowa spółki lub uchwała wspólników powinny wskazywać na kurs waluty obcej użyty do przeliczenia na walutę obcą wkładu pieniężnego należnego w złotych. Wniesiony przez wspólnika wkład pieniężny w walucie obcej, po przeliczeniu na złote, musi odpowiadać co najmniej uchwalonej wartości wkładu pieniężnego. Wycena wkładu pieniężnego wniesionego przez wspólnika w walucie obcej dokonywana jest na zasadach ogólnych określonych przez art. 30 ust. 2 uor.

Zgodnie z treścią art. 36 ust. 2 uor kapitał zakładowy spółek kapitałowych wykazuje się w wysokości określonej w umowie lub statucie i wpisanej w rejestrze sądowym. Oznacza to, że w księgach rachunkowych spółki kapitałowej utworzenia lub podwyższenia kapitału zakładowego dokonuje się dopiero pod datą zarejestrowania jego wysokości w rejestrze sądowym (KRS). Kapitał zakładowy, ujmowany w ewidencji bilansowej na koncie zespołu 8, musi być zgodny z wysokością kapitału wpisanego do KRS na podstawie postanowień umowy spółki.

Podobne uregulowania wynikają z art. 262 § 4 ustawy z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 1577), który stanowi, że podwyższenie kapitału zakładowego następuje dopiero z chwilą wpisania do rejestru (KRS). O dacie podwyższenia kapitału zakładowego nie decyduje więc ani data podjęcia uchwały wspólników w tej sprawie, ani data złożenia przez zarząd wniosku o wpis do sądu rejestrowego, ale dopiero data wpisu dokonana przez ten sąd.

PRZYKŁAD 68

Kapitał zakładowy spółki z o.o. wynosi 400 000 zł i dzieli się na 200 udziałów po 2000 zł każdy. 9 listopada 2017 r. zgromadzenie wspólników podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego do kwoty

600 000 zł, przy czym udziały o wartości 200 000 zł (100 udziałów × 2000 zł) w podwyższonym kapitale zakładowym w całości obejmie nowy wspólnik X, będący osobą fizyczną. Ustalono, że wspólnik X przekaże wkład pieniężny w walucie obcej. W związku z tym z uchwały zgromadzenia wspólników wynika, że:

- wspólnik X obejmie 100 udziałów w zamian za wkład pieniężny w wysokości 47 144,24 euro,
- wartość wkładu została przeliczona według kursu średniego euro ogłoszonego przez NBP na dzień poprzedzający podjęcie uchwały, który wynosił 4,2423 PLN/EUR (tabela nr 216/A/NBP/2017 z 8 listopada 2017 r.),
- nadpłata wynikająca z różnicy między uchwaloną wartością wkładu pieniężnego (200 000 zł) a wartością faktycznie wniesioną przez wspólnika (47 144,24 euro × 4,2423 PLN/EUR = 200 000,01 zł) pozostaje do dyspozycji spółki.

1. Wniesienie przez wspólnika wkładu pieniężnego w kwocie 47 144,24 euro (wpływ na rachunek walutowy spółki) nastąpiło 14 listopada 2017 r. Kurs średni ogłoszony przez NBP w dniu poprzedzającym wpływ środków na rachunek walutowy wynosił 4,2352 PLN/EUR (tabela nr 219/A/NBP/2017 z 13 listopada 2017 r.).
2. Sąd rejestrowy (KRS) dokonał wpisu podwyższenia kapitału zakładowego 20 grudnia 2017 r.

Ewidencja zdarzeń związanych z wniesieniem wkładu pieniężnego w walucie obcej i rozliczeniem różnicy kursowej może przebiegać następująco:

1. WB – otrzymanie wpłaty dokonanej przez wspólnika na pokrycie udziałów objętych przez niego w podwyższonym kapitale zakładowym; pod datą 14 listopada 2017 r. (47 144,24 euro × 4,2352 PLN/EUR)
Wn „Rachunek walutowy” 199 665,29
Ma „Pozostałe rozrachunki” 199 665,29
– w analityce: „Rozrachunki z udziałowcami”
2. PK – podwyższenie kapitału zakładowego na podstawie postanowienia sądu rejestrowego; pod datą wpisu dokonanego przez KRS, tj. 20 grudnia 2017 r. (47 144,24 zł × 4,2423 PLN/EUR)
Wn „Pozostałe rozrachunki” 200 000,00
– w analityce: „Rozrachunki z udziałowcami”
Ma „Kapitał zakładowy” 200 000,00
3. PK – rozliczenie nadpłaty powstałej w wyniku przeliczenia wartości wkładu na walutę obcą, pozostawionej przez wspólnika do dyspozycji spółki
(wartość wkładu wniesionego w walucie obcej po przeliczeniu na złote – wartość wkładu uchwalonego w walucie polskiej: 200 000,01 zł – 200 000 zł)
Wn „Pozostałe rozrachunki” 0,01
– w analityce: „Rozrachunki z udziałowcami”
Ma „Przychody finansowe” 0,01
4. PK – ujemna różnica kursowa [47 144,24 euro × (4,2423 PLN/EUR – 4,2352 PLN/EUR)]
Wn „Koszty finansowe” 334,72
– w analityce: „Ujemne różnice kursowe”
Ma „Pozostałe rozrachunki” 334,72
– w analityce: „Rozrachunki z udziałowcami”

Rachunek walutowy		Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z udziałowcami)		
1)	199 665,29	2)	200 000,00	199 665,29 (1
		3)	0,01	334,72 (4
				0 (Sk.

Przychody finansowe		Koszty finansowe (Ujemne różnice kursowe)	
	0,01 (3	4)	334,72

Kapitał zakładowy	
	200 000,00 (2)

Wniesienie wkładu pieniężnego przez wspólnika w postaci gotówki przekazanej na rachunek bankowy (lub do kasy) spółki nie powoduje u tego wspólnika powstania przychodu podatkowego. W spółce kapitałowej, która otrzymuje od swojego wspólnika wkład pieniężny przeznaczony na utworzenie lub powiększenie kapitału zakładowego, nie występuje przychód podatkowy. Z obowiązujących przepisów wynika bowiem, że do przychodów nie zalicza się przychodów otrzymanych na utworzenie lub powiększenie kapitału zakładowego (art. 12 ust. 4 pkt 4 updop).

Jeśli podatnik ustala różnice kursowe metodą bilansową, czyli na podstawie przepisów o rachunkowości, to ujemna różnica kursowa podlega uwzględnieniu w rachunku podatkowym.

4. Korzyści i zagrożenia związane z wyborem metody rozliczania różnic kursowych

Dla celów podatku dochodowego wybór metody rozliczania różnic kursowych jest przywilejem podmiotów prowadzących księgi rachunkowe. Podejmując decyzję o wyborze jednej z nich, należy uwzględnić zarówno specyfikę prowadzonej działalności gospodarczej, jak i uwarunkowania rynkowe. Przykładowo, nad wyborem bilansowej metody rozliczania różnic kursowych mogą zastanowić się przedsiębiorcy o znacznym udziale obrotów z zagranicą, a także ci, którzy spłacają kredyty zaciągnięte w walutach obcych. Jeżeli zobowiązania (np. z tytułu kredytu) zostały zaciągnięte po niższym kursie, a w kolejnych latach są spłacane po wyższym, to wybór metody bilansowej pozwoli na szybsze – w porównaniu z metodą podatkową – rozliczenie ujemnych różnic kursowych. W okresie osłabienia złotego wybór tej metody pozwala skutecznie zmniejszać podatek dochodowy.

Decyzja o wyborze skutecznej podatkowo metody ustalania i rozliczania różnic kursowych nie należy do najłatwiejszych, tym bardziej że trudno zakładać kierunek wahań kursów walut dla okresu 3-letniego, tj. minimalnego okresu stosowania metody bilansowej ustalania różnic kursowych. Jednak nie sposób jej uniknąć. Kalkulując opłacalność metody, należy wziąć pod uwagę, że dobra metoda to taka metoda, dla której bilans korzyści i zagrożeń jest dodatni.

Tabela 14. Korzyści i zagrożenia związane z wyborem metody rozliczania różnic kursowych

Metoda podatkowa	Metoda bilansowa
1	2
Korzyści: ■ stosunkowo prosta metoda; różnice kursowe powstają wyłącznie na skutek otrzymania bądź dokonania zapłaty, np. spłaty kredytu w walucie obcej, otrzymania należności w walucie obcej, ■ różnice kursowe z bilansowej wyceny składników aktywów i pasywów lub z wyceny pozabilansowych pozycji pozwalają zaprezentować w sprawozdaniu finansowym dobry wynik finansowy (w postaci nadwyżki dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi), bez konieczności płacenia podatku dochodowego od tej nadwyżki.	Korzyści: ■ pozwala uwzględnić rzeczywistą wartość transakcji w walutach obcych, co przekłada się na wysokość podatku dochodowego, ■ uproszczenie obowiązków ewidencyjnych – nie ma potrzeby ewidencjonowania różnic kursowych z podziałem na podatkowe i bilansowe; wszystkie różnice kursowe ujęte w księgach rachunkowych wynikowo, powstałe zgodnie z przepisami o rachunkowości, mają charakter podatkowy, ■ pozwala uwzględnić w rachunku podatkowym te różnice kursowe, które są uznawane za niepodatkowe

	przy metodzie podatkowej, jak np. różnice kursowe od podatku VAT czy od wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodów.
Zagrożenia: ■ nie odzwierciedla realnej wartości transakcji w walutach obcych, (przykład: podatek dochodowy od przychodu ustalonego według kursu średniego NBP, w przypadku braku zapłaty należności, nie może zostać skorygowany o wycenę uwzględniającą spadek kursu waluty), ■ zwiększony nakład pracy spowodowany koniecznością odrębnego ewidencjonowania różnic kursowych podatkowych i bilansowych.	Zagrożenia: ■ konieczność poddania badaniu sprawozdań finansowych za okres stosowania metody, ■ brak możliwości zmiany decyzji w trakcie pierwszych 3 lat od momentu przyjęcia tej metody.

5. Odpowiedzi na pytania Czytelników

Przedsiębiorca, który zawiera transakcje krajowe lub zagraniczne wyrażone w walutach obcych, prędzej czy później musi spotkać się z tematem „różnic kursowych”. Poniżej zamieszczamy odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania związane z operacjami, które podlegają rozliczeniu w walucie obcej.

5.1. Jak rozliczyć w pkpir fakturę w walucie obcej

Prowadzę firmę transportową – transport międzynarodowy, spedycja. Otrzymuję od moich polskich kontrahentów faktury za usługi transportowe, w których kwota netto jest określona w walucie euro. Czasami dostaję fakturę w euro przeliczoną na złote po kursie podanym przez kontrahenta. Jak takie faktury ująć w pkpir?

Aby zaliczyć do kosztów fakturę za transport, w której kwota netto została określona w euro, należy tę kwotę przeliczyć po średnim kursie NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia tej faktury. Faktury wystawione w złotych ujmujemy w kosztach bez przeliczenia, mimo że podstawą wyliczenia wartości faktury jest wskazana przez kontrahenta waluta obca.

W przypadku otrzymania przez podatnika od jego polskich kontrahentów faktur, w których pojawiają się kwoty w walutach obcych, mogą mieć miejsce dwie sytuacje:

- w pierwszej zapłata za usługę ustalona jest w walucie obcej. W takiej sytuacji faktura również jest wystawiana w walucie obcej, ale kwota VAT musi być podana w złotych – przeliczenia VAT dokonuje sprzedawca z zastosowaniem zasad przeliczania na złote przyjętych dla przeliczania kwot stosowanych do określenia podstawy opodatkowania VAT (art. 106e ust. 11 ustawy VAT);
- w drugiej zapłata za usługę jest ustalona w złotych, jednak w oparciu o kwotę w walucie obcej oraz jej kurs przyjęty przez strony. W takim przypadku faktura powinna być wystawiona w złotych.

W pierwszej ze wskazanych sytuacji podatnik w celu rozliczenia kosztów uzyskania przychodów powinien przeliczyć kwotę netto z otrzymanej faktury po średnim kursie NBP danej waluty z dnia poprzedzającego dzień poniesienia kosztu (art. 11a ust. 2 updof). W przypadku kosztów pośrednich, do których zalicza się usługi transportowe, u podatników prowadzących pkpir za dzień poniesienia kosztu przyjmuje się dzień wystawienia faktury bądź innego dowodu księgowego (art. 22 ust. 6b updof). Podatnik powinien więc przeliczyć fakturę dla celów podatku dochodowego po średnim kursie NBP z dnia poprzedzającego dzień wystawienia faktury.

PRZYKŁAD 69

Podatnik otrzymał od kontrahenta fakturę za usługę transportową. Wartość netto wynosiła 1000 euro. Data wystawienia faktury to 5 października 2017 r. Po przeliczeniu według średniego kursu NBP z 4 października 2017 r. (tabela A nr 192/A/NBP/2017 – 4,3025 PLN/EUR) dało to kwotę 4302,50 zł. Taką kwotę podatnik zaliczył do kosztów na podstawie faktury poprzez zapis w kolumnie 13 pkipir.

Tabela 15. Zapis w pkipir

Lp.	Data zdarzenia gospodarczego	Nr dowodu księgowego	Opis zdarzenia gospodarczego	Pozostałe wydatki		Razem wydatki (12 + 13)	
				zł	gr	zł	gr
1	2	3	6	13	14		
345	05.10.2017	F 323/2017	Usługa transportowa	4 302	50	4 302	50

W drugim ze wskazanych przypadków przyjmujemy, że faktura wystawiona jest w złotych, a waluta obca jest tylko podstawą do wyliczenia wynagrodzenia w złotych po kursie przyjętym przez strony. Ustalenie tego kursu pozostaje już gestii stron.

PRZYKŁAD 70

Podatnik otrzymał od kontrahenta fakturę za usługę transportową. Podstawą do wyliczenia kwoty netto była wartość 1000 euro. Strony ustaliły, że faktura zostanie przeliczona po średnim kursie NBP z dnia wystawienia faktury. Data wystawienia faktury to 3 listopada 2017 r. Po przeliczeniu według średniego kursu NBP z 3 listopada 2017 r. (tabela A nr 213/A/NBP/2017 – 4,2406 PLN/EUR) dało to kwotę 4240,60 zł. Taką wartość znalazła się na wystawionej fakturze jako kwota netto. Taką też kwotę podatnik zaliczył do kosztów na podstawie faktury przez zapis w kolumnie 13 pkipir.

Tabela 16. Zapis w pkipir

Lp.	Data zdarzenia gospodarczego	Nr dowodu księgowego	Opis zdarzenia gospodarczego	Pozostałe wydatki		Razem wydatki (12 + 13)	
				zł	gr	zł	gr
1	2	3	6	13	14		
376	03.11.2017	F 2/11/2017	Usługa transportowa	4 240	60	4 240	60

5.2. W jaki sposób rozliczyć zapłatę za fakturę w walucie obcej środkami zakupionymi w kantorze

W celu uregulowania zobowiązania wobec kontrahenta niemieckiego (faktura w euro) właściciel dokonał zakupu waluty obcej w kantorze. W tym celu pobrał z kasy zaliczkę. Zakupioną walutę właściciel przekazał bezpośrednio kontrahentowi. Jak rozliczyć w księgach rachunkowych taką transakcję i jakich kursów użyć, gdy nie posiada się kasy walutowej?

Powstanie zobowiązania w walucie obcej wobec kontrahenta należy wycenić według średniego kursu ogłoszonego przez NBP z dnia poprzedzającego dzień powstania zobowiązania (tj. z dnia poprzedzającego dzień

wystawienia faktury). Uregulowanie zobowiązania będzie natomiast przeliczone na złote według kursu faktycznego zastosowanego (kursu sprzedaży walut przez kantor). Bezpośrednie uregulowanie zobowiązania walutą obcą zakupioną w kantorze może zostać rozliczone w księgach rachunkowych bezpośrednio na koncie rozrachunków z właścicielem.

Fakt, że jednostka nie posiada kasy walutowej, nie powoduje, że nie może realizować obrotów zagranicznymi środkami płatniczymi. W takim przypadku zwykle konto „Kasa” służy do ewidencji transakcji gotówkowych zarówno w złotych, jak i w walutach obcych (poprzez stworzenie kont analitycznych „Kasa złotych” i „Kasa walutowa”). Oczywiście w przypadku częstego występowania tego typu transakcji wskazane jest utworzenie odrębnego konta księgi głównej „Kasa walutowa”, na którym będą obowiązywać takie same zasady ewidencji jak na koncie „Kasa”.

W rozpatrywanym przypadku mamy do czynienia z transakcją zakupu waluty obcej przez właściciela w celu uregulowania zobowiązania za zakupione towary, przy czym zakupione zagraniczne środki płatnicze nie trafiają do kasy jednostki (następuje bezpośrednie uregulowanie nimi zobowiązania). W takim przypadku zdarzenia gospodarcze z tym związane mogą być zaewidencjonowane następująco:

1. Pobranie przez właściciela zaliczki z kasy złotówkowej na poczet zakupu waluty obcej w kantorze
Wn „Pozostałe rozrachunki”
– w analityce: „Rozrachunki z właścicielem”
Ma „Kasa”
2. Rozliczenie pobranej zaliczki przez właściciela
 - a) do wysokości uregulowanego zobowiązania w walucie obcej
Wn „Rozrachunki z dostawcami”
Ma „Pozostałe rozrachunki”
– w analityce: „Rozrachunki z właścicielem”
 - b) w wysokości różnicy między wyższą pobraną zaliczką a kwotą wydatkowaną na zakup waluty obcej w kantorze
Wn „Kasa”
Ma „Pozostałe rozrachunki”
– w analityce: „Rozrachunki z właścicielem”
- lub
- c) w wysokości różnicy między niższą pobraną zaliczką a kwotą wydatkowaną na zakup waluty obcej w kantorze
Wn „Pozostałe rozrachunki”
– w analityce: „Rozrachunki z właścicielem”
Ma „Kasa”

Należy przy tym przypomnieć, że od 1 stycznia 2017 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, zgodnie z którą limit płatności gotówkowych uległ obniżeniu z 15 000 euro do 15 000 zł (por. art. 22 ustawy o swobodzie działalności). W związku z tym dokonanie płatności w wysokości przekraczającej 15 000 zł (transakcje w walutach obcych przelicza się na złote według kursu średniego walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień dokonania transakcji) należy wykonać za pośrednictwem rachunku płatniczego przedsiębiorcy.

Kurs zastosowany w przypadku zapłaty zobowiązania walutą obcą zakupioną w kantorze

Ustawa o rachunkowości (art. 30 ust. 2 uor) wskazuje, że wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmują się w księgach rachunkowych na dzień ich przeprowadzenia – jeżeli odrębne przepisy dotyczące środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej i innych krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz środków niepodlegających zwrotowi, pochodzących ze źródeł zagranicznych, nie stanowią inaczej – odpowiednio po kursie:

- 1) faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji – w przypadku sprzedaży lub kupna walut oraz zapłaty należności lub zobowiązań;
- 2) średnim ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa w pkt 1, a także w przypadku pozostałych operacji.

W rozpatrywanym przypadku powstanie zobowiązania wobec kontrahenta zagranicznego powinno zostać zatem przeliczone w księgach rachunkowych według średniego kursu ogłoszonego przez NBP z dnia

poprzedzającego dzień wystawienia faktury (por. zacytowany art. 30 ust. 2 pkt 2 uor). Uregulowanie przez właściciela zobowiązania będzie natomiast przeliczone według kursu sprzedaży walut przez kantor (tj. według kursu faktycznie zastosowanego wskazanego w zacytowanym art. 30 ust. 2 pkt 1 uor). Kurs ten będzie się (zwykle) różnił od kursu, po którym zostało zaewidencjonowane zobowiązanie wobec kontrahenta. Dlatego też:

- jeżeli kurs przyjęty do wyceny zobowiązania jest wyższy od kursu faktycznego na dzień zapłaty, wówczas na rozrachunkach powstaje dodatnia różnica kursowa, którą należy ująć w księgach rachunkowych jako przychód finansowy

Wn „Rozrachunki z dostawcami”

Ma „Przychody finansowe”

- jeżeli kurs przyjęty do wyceny zobowiązania jest niższy od kursu faktycznego na dzień zapłaty, wówczas na rozrachunkach powstaje ujemna różnica kursowa obciążająca koszty finansowe

Wn „Koszty finansowe”

Ma „Rozrachunki z dostawcami”

PRZYKŁAD 71

Jednostka dokonała w lutym 2018 r. zakupu towarów od kontrahenta niemieckiego, który dostarczył je wraz z fakturą wystawioną 13 lutego 2018 r. w kwocie 1000 euro. Zobowiązanie z tego tytułu zostało w momencie dostawy towarów uregulowane bezpośrednio gotówką zakupioną przez właściciela w kantorze. W celu zakupu waluty obcej właściciel pobrał z kasy jednostki kwotę 5000 zł.

Założenia:

kurs średni NBP z dnia poprzedzającego powstanie zobowiązania wyrażonego w walucie obcej, tj. z 12 lutego 2018 r., wynosił 4,1852 PLN/EUR (wszystkie kursy w przykładzie są kursami przykładowymi), kurs kantorowy, po którym właściciel dokonał zakupu waluty obcej, to 4,2002 PLN/EUR.

Ewidencja w księgach rachunkowych:

1. Faktura – zakup towarów u kontrahenta zagranicznego (1000 euro × 4,1852 PLN/EUR)

Wn „Rozliczenie zakupu”	4 185,20
Ma „Rozrachunki z dostawcami”	4 185,20
– w analityce: „Rozrachunki z kontrahentem niemieckim”	
2. PZ – przyjęcie towarów do magazynu

Wn „Towary”	4 185,20
Ma „Rozliczenie zakupu”	4 185,20
3. Dowód wewnętrzny na potrzeby rozliczenia VAT – ustalenie kwoty VAT od wewnątrzwspólnotowego nabycia towarów $[(1000 \text{ euro} \times 4,1852 \text{ PLN/EUR}) \times 23\%]$

Wn „Rozrachunki z tytułu VAT naliczonego”	962,60
Ma „Rozrachunki z tytułu VAT należnego”	962,60
4. KW – pobranie przez właściciela zaliczki w celu uregulowania zobowiązania wobec kontrahenta niemieckiego

Wn „Pozostałe rozrachunki”	5 000,00
– w analityce: „Rozrachunki z właścicielem”	
Ma „Kasa”	5 000,00
5. PK – zapłata za dostarczony przez kontrahenta towar (1000 euro × 4,2002 PLN/EUR)

Wn „Rozrachunki z dostawcami”	4 200,20
– w analityce: „Rozrachunki z kontrahentem niemieckim”	
Ma „Pozostałe rozrachunki”	4 200,20
– w analityce: „Rozrachunki z właścicielem”	
6. KP – zwrot przez właściciela kwoty niewydatkowanej na zakup waluty w kantorze (5000 zł – 4200,20 zł)

Wn „Kasa”	799,80
Ma „Pozostałe rozrachunki”	799,80
– w analityce: „Rozrachunki z właścicielem”	

7. PK – ustalenie różnicy kursowej na zobowiązaniu wobec kontrahenta [1000 euro × (4,1852 PLN/EUR – 4,2002 PLN/EUR)]
Wn „Koszty finansowe” 15,00
Ma „Rozrachunki z dostawcami” 15,00
– w analityce: „Rozrachunki z kontrahentem niemieckim”

Rozrachunki z dostawcami (Rozrachunki z kontrahentem niemieckim)		Rozliczenie zakupu		Towary	
5)	4 200,20	4 185,20 (1)	1) 4 185,20	4 185,20 (2)	2) 4 185,20
		15,00 (7)			
	4 200,20	4 200,20			

Rozrachunki z tytułu VAT należnego		Rozrachunki z tytułu VAT naliczonego		Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z właścicielem)	
	962,60 (3)	3) 962,60		4) 5 000,00	4 200,20 (5)
					799,80 (6)
				5 000,00	5 000,00

Kasa		Koszty finansowe	
Sp.) xxx	5 000,00 (4)	7) 15,00	
6) 799,80			

5.3. Jak rozliczyć w księgach rachunkowych wypłatę dywidendy udziałowcowi będącemu zagraniczną osobą fizyczną

Jednostka w ramach podziału wyniku finansowego podjęła uchwałę o wypłacie dywidendy w kwocie 500 000 zł pięciu wspólnikom, w tym dwóm wspólnikom, którzy są zagranicznymi osobami fizycznymi (obywatele Niemiec). Kwotę dywidendy jednostka zamierza wypłacić udziałowcom w euro (spółka nie posiada rachunku walutowego). Jak należy rozliczyć w księgach rachunkowych wypłatę takiej dywidendy?

Podziałowi między wspólników podlega kwota zysku wyrażona w polskich złotych. W przypadku gdy udziałowcami są osoby będące zagranicznymi osobami fizycznymi, wartość dywidendy do podziału również ustala się w polskich złotych. W przepisach nie ma zapisów zabraniających dokonania wypłaty dywidendy w walucie obcej. W takim przypadku musi nastąpić odpowiednie przeliczenie zobowiązania z tytułu dywidendy. Wypłacając dywidendę zagranicznej osobie fizycznej, należy uwzględnić umowy o zapobieganiu podwójnemu opodatkowaniu.

Wynik spółki będący przedmiotem podziału stanowi kwota zysku netto wyrażona w polskich złotych, a więc wynik brutto pomniejszony o należny podatek dochodowy. Wartość dywidendy do podziału między wspólników ustala się również w polskich złotych. W przypadku gdy udziałowcami są zagraniczne osoby fizyczne, może istnieć potrzeba wypłaty dywidendy w walucie obcej. Wówczas należy dokonać odpowiedniego przeliczenia tego złotówkowego zobowiązania z tytułu dywidendy na walutę obcą.

Kurs do przeliczenia dywidendy

Dla celów bilansowych przeliczenia takiego dokonuje się na dzień podjęcia uchwały o wypłacie dywidendy z jednoczesnym wskazaniem tego kursu w uchwale lub w momencie faktycznej wypłaty. Z uwagi na to, że kurs z dnia powstania zobowiązania w walucie obcej może się różnić od kursu z dnia jego wypłaty, mogą powstać różnice kursowe na rozrachunkach. Będą to tylko różnice bilansowe i jednostka nie będzie mogła ich uwzględnić w rachunku podatkowym. Wynika to z faktu, że wypłata dywidendy jest jedynie realizacją prawa wspólnika do udziału w zyskach spółki wynikającego z art. 191 Kodeksu spółek handlowych i poniesienie tego wydatku nie przyczynia się do osiągania przychodów, jak również nie służy zabezpieczeniu ani zachowaniu źródła przychodów. Dlatego też w przypadku wypłaty dywidendy w walucie obcej podatkowe różnice kursowe na rozrachunkach nie powstaną.

Należy jednak zauważyć, że różnice kursowe powstaną na rachunku walutowym, w sytuacji gdy jednostka posiada rachunek walutowy i z niego dokonuje wypłaty dywidendy. Wynika to z faktu, że różnice kursowe od własnych środków stanowią samoistne źródło przychodu lub kosztu jako efekt wzrostu lub spadku wartości posiadanych przez jednostkę środków finansowych w walutach obcych.

Wypłata dywidendy zagranicznej osobie fizycznej a umowy o zapobieganiu podwójnemu opodatkowaniu

Generalną zasadą jest (art. 3 ust. 2a updof), że osoby fizyczne niemające na terytorium Polski miejsca zamieszkania podlegają obowiązkowi podatkowemu tylko od dochodów (przychodów) osiąganych w Polsce (tzw. ograniczony obowiązek podatkowy). Dlatego też dywidendy wypłacane przez polskie podmioty gospodarcze osobom fizycznym niebędącym polskimi rezydentami podlegają z tego tytułu opodatkowaniu 19% zryczałtowanym podatkiem dochodowym. W przypadku gdy wypłata dywidendy ma miejsce na rzecz zagranicznej osoby fizycznej pochodzącej z kraju, z którym Polska zawarła umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania – wówczas wysokość tego podatku, jaki można pobrać w państwie źródła, jest jednak ograniczona. Poszczególne umowy przewidują różne stawki podatku, tj. 5%, 10% albo 15%. Należy przy tym podkreślić, że pobranie przez płatnika podatku wynikającego z właściwej umowy lub niepobranie podatku zgodnie z taką umową jest możliwe pod warunkiem udokumentowania dla celów podatkowych miejsca zamieszkania podatnika uzyskanym od niego certyfikatem rezydencji. Spółka wypłacająca dywidendę, działając jako płatnik, zobowiązana jest przekazać kwotę pobranego zryczałtowanego podatku dochodowego w terminie do 20. dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym podatek został pobrany, na rachunek urzędu skarbowego właściwego według siedziby bądź miejsca prowadzenia działalności, gdy spółka nie posiada siedziby.

W rozpatrywanym przypadku mamy do czynienia z wypłatą dywidendy na rzecz zagranicznej osoby fizycznej, która zamieszkuje w Niemczech. Z art. 10 umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i od majątku wynika, że dywidendy wypłacane przez spółkę mającą siedzibę w umawiającym się państwie (w tym przypadku w Polsce) osobie mającej miejsce zamieszkania lub siedzibę w drugim umawiającym się państwie (w tym przypadku w Niemczech) mogą być opodatkowane w tym drugim państwie (w Niemczech). Jednakże dywidendy takie mogą być opodatkowane w umawiającym się państwie, w którym spółka wypłacająca dywidendy ma swoją siedzibę (w Polsce), i zgodnie z prawem tego państwa, ale jeżeli osoba uprawniona do dywidend ma miejsce zamieszkania lub siedzibę w drugim umawiającym się państwie (w Niemczech), to podatek tak wymierzony nie może przekroczyć:

- 5% kwoty dywidend brutto, jeżeli osobą uprawnioną jest spółka (inna niż spółka osobowa), której bezpośredni udział w kapitale spółki wypłacającej dywidendy wynosi co najmniej 10%,
- 15% kwoty dywidend brutto we wszystkich pozostałych przypadkach.

PRZYKŁAD 72

Zgromadzenie wspólników podjęło uchwałę o wypłacie dywidendy w wysokości 500 000 zł pięciu wspólnikom, z których dwaj są obywatelami Niemiec. Każdemu ze wspólników przysługuje kwota dywidendy w wysokości 100 000 zł.

Dywidenda przysługująca wspólnikom – obywatelom Niemiec – została przeliczona na euro po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego dzień powzięcia uchwały. Tego dnia średni kurs NBP wyniósł 4,20 PLN/EUR (wszystkie kursy są kursami przykładowymi). Uchwała określiła kwotę dywidendy zagranicznych osób fizycznych w wysokości 23 809,53 euro (100 000 zł : 4,20 PLN/EUR = 23 809,53 euro).

Od dywidendy osób fizycznych będących krajowymi osobami fizycznymi potrącono zryczałtowany podatek dochodowy 19%, a zagranicznym osobom fizycznym 15%.

W uchwale wskazano, że dywidenda w walucie obcej zostanie wypłacona po pomniejszeniu o potrącony podatek dochodowy.

Zatem kwota przeznaczona do wypłaty poszczególnym:

- krajowym osobom fizycznym wyniesie: 100 000 zł – 19 000 zł (tj. $100\,000\text{ zł} \times 19\% = 19\,000\text{ zł}$) = 81 000 zł,
- zagranicznym osobom fizycznym wyniesie: 23 809,53 euro – 3571,43 euro (tj. $100\,000\text{ zł} \times 15\% : 4,20\text{ PLN/EUR} = 3571,43\text{ euro}$) = 20 238,10 euro.

Założmy, że wypłaty dokonano trzy dni później, wykorzystując środki pieniężne na rachunku bankowym prowadzonym w złotych, gdyż spółka nie posiada rachunku walutowego. Kurs sprzedaży euro wyniósł w dniu dokonania przelewu 4,15 PLN/EUR.

Ewidencja w księgach rachunkowych:

- Kwota dywidendy należna wspólnikom
Wn „Rozliczenie wyniku finansowego” 500 000,00
Ma „Pozostałe rozrachunki” 500 000,00
– w analityce: „Rozrachunki ze wspólnikami”
- Zryczałtowany podatek dochodowy od dywidendy potrącony w dniu jej wypłaty
(19 000 zł × 3 krajowych wspólników) + (15 000 zł × 2 zagranicznych wspólników) = 57 000 zł + 30 000 zł = 87 000 zł
Wn „Pozostałe rozrachunki” 87 000,00
– w analityce: „Rozrachunki ze wspólnikami”
Ma „Rozrachunki publicznoprawne” 87 000,00
- Wypłata dywidendy z bieżącego rachunku bankowego 3 krajowym osobom fizycznym
81 000 zł × 3 = 243 000 zł
Wn „Pozostałe rozrachunki” 243 000,00
– w analityce: „Rozrachunki ze wspólnikami”
Ma „Bieżący rachunek bankowy” 243 000,00
- Wypłata dywidendy z rachunku PLN 2 zagranicznym osobom fizycznym
20 238,10 euro × 4,15 PLN/EUR (kurs sprzedaży banku) × 2 = 167 976,23 zł
Wn „Pozostałe rozrachunki” 167 976,23
– w analityce: „Rozrachunki ze wspólnikami”
Ma „Bieżący rachunek bankowy” 167 976,23
- Rozliczenie różnicy kursowej powstałej na rozrachunkach z zagranicznymi osobami fizycznymi
20 238,10 euro × (4,20 PLN/EUR – 4,15 PLN/EUR) × 2 = 2 023,77 zł
Wn „Pozostałe rozrachunki” 2 023,77
– w analityce: „Rozrachunki ze wspólnikami”
Ma „Przychody finansowe” 2 023,77
– w analityce: „Dodatnie różnice kursowe – niepodatkowe”

Rozrachunki publicznoprawne		Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki ze wspólnikami)		Rozliczenie wyniku finansowego	
	87 000,00 (2)	2) 87 000,00	500 000,00 (1)	1) 500 000,00	500 000,00 (Sp.)
		3) 243 000,00			
		4) 167 976,23			
		5) 2 023,77			
		500 000,00	500 000,00		

Przychody finansowe (Dodatknie różnice kursowe –niepodatkowe)		Bieżący rachunek bankowy	
	2 023,77 (5)	Sp.)	xxx
			243 000,00 (3)
			167 976,23 (4)

5.4. Jak ustalać różnice kursowe w przypadku odsetek od pożyczki udzielonej w walucie obcej

Spółka z o.o. udzieliła pożyczki podmiotowi zagranicznemu w walucie obcej, w związku z czym co miesiąc otrzymuje na rachunek walutowy odsetki od tego kredytu. Odsetki są wyceniane po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego dzień wpływu środków. Środki z tego rachunku walutowego spółka niekiedy przelewa na swój rachunek złotówkowy. W jaki sposób w takim przypadku ustalać różnice kursowe dla celów podatkowych?

W przedstawionej sytuacji różnice kursowe należy ustalać, porównując kurs średni ogłaszany przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wpływu odsetek na rachunek walutowy (skoro bowiem odsetki te wpływają na rachunek walutowy, nie jest możliwe uwzględnienie faktycznie zastosowanego kursu) oraz kurs faktycznie zastosowany przez bank przy dokonywaniu przelewów z rachunku walutowego spółki na rachunek złotówkowy.

Obowiązkiem podatników pdop jest ustalanie różnic kursowych (art. 9b updop). Zasady, na jakich ustalane są u takich podatników różnice kursowe, określają przepisy art. 15a updop. Te przepisy nie dotyczą tylko podatników, którzy wybrali określanie różnic kursowych na podstawie przepisów o rachunkowości. Z treści pytania nie wynika jednak, aby taki przypadek miał w przedstawionym stanie faktycznym miejsce.

Różnice kursowe powstają między innymi w stosunku do otrzymanych lub nabytych środków lub wartości pieniężnych w walucie obcej, przy czym jeżeli wartość otrzymanych lub nabytych środków lub wartości pieniężnych w walucie obcej w dniu ich wpływu jest:

- niższa od wartości tych środków lub wartości pieniężnych w dniu zapłaty lub innej formy wypływu tych środków lub wartości pieniężnych, według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tych dni – powstają dodatnie różnice kursowe (art. 15a ust. 2 pkt 3 updop),
- wyższa od wartości tych środków lub wartości pieniężnych w dniu zapłaty lub innej formy wypływu tych środków lub wartości pieniężnych, według faktycznie zastosowanego kursu waluty z tych dni – powstają ujemne różnice kursowe (art. 15a ust. 3 pkt 3 updop).

Przy obliczaniu różnic kursowych uwzględnia się, co do zasady, kurs faktycznie zastosowany w przypadku kupna lub sprzedaży walut obcych oraz otrzymania należności lub zapłaty zobowiązań. Nie jest to jednak zasada bezwzględnie obowiązująca, gdyż, między innymi, jeżeli do otrzymanych należności lub zapłaty zobowiązań nie jest możliwe uwzględnienie faktycznie zastosowanego kursu waluty w danym dniu, stosuje się kurs średni ogłaszany przez Narodowy Bank Polski (NBP) z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego ten dzień (art. 15a ust. 4 updop). W konsekwencji w przedstawionej sytuacji różnice kursowe w spółce z o.o. należy obliczać, porównując:

- 1) kurs średni ogłaszany przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wpływu odsetek na rachunek walutowy (skoro bowiem odsetki te wpływają na rachunek walutowy, nie jest możliwe uwzględnienie faktycznie zastosowanego kursu) z
- 2) kursem faktycznie zastosowanym przez bank przy dokonywaniu przelewów z rachunku walutowego spółki na rachunek złotówkowy.

Na marginesie przypomnieć należy, że – jak stanowi art. 15a ust. 8 updop – podatnicy wyznaczają kolejność wyceny środków lub wartości pieniężnych w walucie obcej, o których mowa w art. 15a ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3 updop, według przyjętej metody stosowanej w rachunkowości, której nie mogą zmieniać w trakcie roku podatkowego. Te metody to:

- 1) wycena według cen przeciętnych – tj. ustalonych w wysokości średniej ważonej cen (kosztów) danego składnika aktywów,

- 2) metoda FIFO („pierwsze weszło, pierwsze wyszło”) – rozchód składnika aktywów wycenia się kolejno po cenach (kosztach) tych składników aktywów, które jednostka najwcześniej nabyła (wytworzyła),
- 3) metoda LIFO („ostatnie weszło, pierwsze wyszło”) – rozchód składników aktywów wycenia się kolejno po cenach (kosztach) tych składników aktywów, które jednostka najpóźniej nabyła (wytworzyła).

PRZYKŁAD 73

23 lutego 2018 r. spółka z o.o. otrzymała odsetki od pożyczki udzielonej w walucie obcej w kwocie 736 euro. Odsetki te spółka przeliczyła na złote według kursu 4,2346 PLN/EUR (przykładowy kurs średni na 22 lutego 2018 r.), a więc rozpoznała przychód w kwocie 3116,67 zł.

16 marca 2018 r. spółka z o.o. przelała z rachunku walutowego na rachunek złotowy kwotę 500 euro po kursie bankowym 4,0462 zł. W myśl stosowanej przez spółkę metody FIFO przelana kwota pochodziła ze środków otrzymanych w ramach wskazanych odsetek. W związku z tym spółka z o.o. powinna rozpoznać ujemną różnicę kursową w wysokości 94,20 zł (bo $500 \times 4,2346 \text{ zł} = 2117,30 \text{ zł}$, $500 \times 4,0462 \text{ zł} = 2023,10 \text{ zł}$, zaś $2117,30 \text{ zł} - 2023,10 \text{ zł} = 94,20 \text{ zł}$).

Wystąpienie ujemnej różnicy kursowej daje spółce możliwość zaliczenia jej do kosztów podatkowych.

5.5. Jak rozliczyć wewnątrzwspólnotowe nabycie środka trwałego w walucie obcej poprzedzone zaliczką przekazaną unijnemu dostawcy

Firma dokonuje wewnątrzwspólnotowego nabycia środka trwałego, wpłacając uprzednio w tym celu zaliczkę w walucie obcej. Jak prawidłowo wyceniać podatkowo i rachunkowo zarówno wpłaconą zaliczkę, jak i pozostałą kwotę wpłaconą po zrealizowaniu dostawy środka trwałego oraz w jaki sposób powstające różnice kursowe korygują jego wartość początkową?

Zagadnienie to będzie miało swoje skutki w:

- podatku dochodowym,
- VAT,
- księgach rachunkowych.

Zakup środka trwałego poprzedzony zaliczką – skutki w podatku dochodowym

Dla celów podatku dochodowego zakup środka trwałego dokonany w ramach WNT rozlicza się tak samo jak zakup krajowy, z tą różnicą, że jego wartość należy przeliczyć na złote po odpowiednim kursie waluty obcej. W takim przypadku zarówno faktura stwierdzająca zakup środka trwałego, jak i zapłata (w tym przekazana zaliczka) są wyrażone w walucie obcej.

W tym celu fakturę dokumentującą WNT należy przeliczyć na złote według kursu średniego ogłaszanego przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztu (art. 11a ust. 2 updof lub art. 15 ust. 1 updof). Dniem poniesienia kosztu wyrażonego w walucie obcej, w sytuacji gdy koszt jest udokumentowany fakturą lub rachunkiem, jest dzień wystawienia faktury lub rachunku. Oznacza to, że jeżeli faktura stwierdzająca zakup towaru (środka trwałego) w ramach WNT jest wystawiona w walucie obcej, to do jej przeliczenia na złote należy zastosować kurs średni waluty ogłoszony przez NBP na ostatni dzień roboczy poprzedzający dzień wystawienia faktury przez zagranicznego dostawcę.

Zaliczka wpłacona na poczet przyszłego nabycia wewnątrzwspólnotowego na moment jej przekazania nie stanowi kosztów uzyskania przychodów. Kosztem tym nie jest także wartość nabytego środka trwałego (wartość początkowa). Dopiero odpisy amortyzacyjne od prawidłowo ustalonej wartości początkowej środka trwałego zmniejszają podstawę obliczenia podatku. Choć zaliczka przekazana na poczet nabycia środka trwałego nie jest wprost kosztem podatkowym, to musi ona zostać prawidłowo wyceniona, ponieważ powstałe w tej części różnice kursowe będą najpierw wpływały na wartość początkową środka trwałego, a następnie na wysokość odpisów amortyzacyjnych zaliczanych do kosztów podatkowych.

W przypadku zobowiązań wyrażonych w walutach obcych, regulowanych za pomocą rachunku walutowego, różnice kursowe ustalane tzw. metodą podatkową należy rozliczyć jako różnice pomiędzy:

- 1) kwotą kosztu przeliczoną po średnim kursie NBP z dnia poprzedzającego dzień poniesienia kosztu oraz

2) kwotą kosztu przeliczoną po średnim kursie NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień faktycznej zapłaty zobowiązania w walucie obcej (rozchód środków z rachunku walutowego).

Tak wynika z art. 24c ust. 2–4 i ust. 7 updof oraz art. 15a ust. 2–4 i ust. 7 updof. Powyższe oznacza, że zarówno przekazaną zaliczkę, jak i pozostałą kwotę zobowiązania uregulowaną po dokonaniu zakupu przelicza się na złote według kursu średniego NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego zapłatę. Różnice kursowe powstałe w ten sposób na rozrachunkach, które zostały naliczone do dnia oddania środka trwałego do używania, korygują jego wartość początkową.

Wartość początkową środka trwałego korygują także różnice kursowe od własnych środków pieniężnych, naliczone do dnia przekazania środka trwałego do używania (por. interpretację indywidualną Dyrektora IS w Poznaniu z 14 grudnia 2015 r., ILPB4/4510-1-485/15-4/DS). Różnice kursowe od własnych środków pieniężnych powstają wtedy, gdy kurs waluty z dnia wpływu tych środków na rachunek walutowy jest inny niż kurs waluty z dnia rozchodu środków pieniężnych z rachunku walutowego. Podatnik, który posiada rachunek walutowy, wycenia środki pieniężne posiadane na tym rachunku:

- według faktycznie zastosowanego w danym dniu kursu waluty do wyceny wpływu lub rozchodu waluty (np. wtedy, gdy podatnik nabywa lub sprzedaje walutę w banku bądź kantorze) lub
- według kursu średniego waluty ogłoszonego przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wpływu lub rozchodu waluty – jeżeli nie jest możliwe uwzględnienie kursu faktycznie zastosowanego w danym dniu (np. do wyceny wpływu należności lub zapłaty zobowiązania).

Przy czym przy wycenie rozchodu środków pieniężnych z rachunku walutowego podatnik – na podstawie art. 24c ust. 8 updof oraz art. 15a ust. 8 updof – wyznacza kolejność wyceny środków lub wartości pieniężnych w walucie obcej według przyjętej metody stosowanej w rachunkowości, której nie może zmieniać w trakcie roku podatkowego. Może to być metoda FIFO (pierwsze weszło – pierwsze wyszło), LIFO (ostatnie weszło – pierwsze wyszło) lub kursów średnioważonych.

UWAGA

! **Wartość początkową środka trwałego korygują (na podstawie art. 22g ust. 5 updof oraz art. 16g ust. 5 updof):**

- **różnice kursowe na rozrachunkach**

oraz

- **różnice kursowe od własnych środków pieniężnych**

– jeżeli zostały naliczone do dnia przekazania środka trwałego do używania.

Zakup środka trwałego poprzedzony zaliczką – skutki w VAT

Uregulowanie całości lub części zapłaty przed dokonaniem transakcji wewnątrzwspólnotowej nie skutkuje powstaniem obowiązku podatkowego w odniesieniu do dokonanej płatności zaliczkowej. W wewnątrzwspólnotowym nabyciu towarów powstanie obowiązku podatkowego jest związane z dokonaną dostawą towarów i jej udokumentowaniem. Z art. 20 ust. 5 ustawy o VAT wynika bowiem, że dla transakcji stanowiącej WNT obowiązek podatkowy powstaje:

- z chwilą wystawienia faktury przez podatnika podatku od wartości dodanej lub
- 15. dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym dokonano dostawy towaru będącego przedmiotem wewnątrzwspólnotowego nabycia

– w zależności od tego, które z tych zdarzeń wystąpi wcześniej.

Oznacza to, że przy WNT VAT należy rozliczyć dopiero po dokonaniu dostawy środka trwałego, od całej jej wartości, w dacie wystawienia faktury przez unijnego dostawcę – w przypadku gdy faktura ta została wystawiona przed 15. dniem miesiąca następującego po miesiącu dokonania dostawy towarów w ramach WNT. Jeśli natomiast faktura stwierdzająca dostawę została wystawiona po tej dacie lub nie została wystawiona w ogóle, to obowiązek rozliczenia VAT od całej wartości dostawy powstaje w 15. dniu miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpiła dostawa towarów.

Na sposób wyceny transakcji dla celów VAT wskazuje art. 31a ust. 1 ustawy o VAT, w myśl którego kwoty stosowane do określenia podstawy opodatkowania, wyrażone w walucie obcej, przelicza się na złote według kursu średniego danej waluty ogłoszonego przez NBP na ostatni dzień roboczy poprzedzający powstanie obowiązku podatkowego.

Skoro przekazanie zaliczki na poczet WNT nie powoduje powstania obowiązku podatkowego w odniesieniu do przekazanej kwoty, a obowiązek podatkowy powstaje w stosunku do całej wartości transakcji po jej doko-

naniu, to podatek naliczony także nie jest odliczany w związku z przekazaną zaliczką, ale dopiero po dokonaniu nabycia towarów powodującego powstanie obowiązku podatkowego w podatku należnym.

Kwotę podatku należnego, która „przekształciła się” w kwotę podatku naliczonego, najwcześniej można odliczyć w deklaracji podatkowej składanej za miesiąc lub kwartał, w którym powstał obowiązek podatkowy w WNT (zwykle jego powstanie jest związane z wystawieniem faktury przez zagranicznego dostawcę), pod warunkiem że podatnik:

- otrzymał fakturę potwierdzającą dostawę towarów, stanowiącą u niego WNT, w terminie 3 miesięcy od upływu miesiąca, w którym w odniesieniu do nabytych towarów powstał obowiązek podatkowy, oraz
- uwzględnił podatek należny w deklaracji podatkowej składanej za okres, w którym powstał obowiązek podatkowy dla transakcji stanowiącej WNT, nie później niż w terminie 3 miesięcy od upływu miesiąca, w którym w odniesieniu do nabytych towarów powstał obowiązek podatkowy.

Tak wynika z art. 86 ust. 10 i ust. 10b pkt 2 ustawy o VAT. Jeżeli podatnik nie odliczył podatku naliczonego w tym terminie, to może to jeszcze zrobić w deklaracji podatkowej składanej za jeden z dwóch kolejnych okresów rozliczeniowych (art. 86 ust. 11 ustawy o VAT).

PRZYKŁAD 74

Podatnik zamówił towar (środek trwały) od niemieckiego dostawcy. Towar nie wymaga montażu. Jego wartość wynosi 50 000 euro. Strony uzgodniły, że dostawa towarów będzie poprzedzona przekazaniem zaliczki.

1. 20 lutego nabywca przekazał unijnemu dostawcy zaliczkę w kwocie 20 000 euro.
2. 9 marca nastąpiła dostawa środka trwałego w ramach WNT, co udokumentowała faktura wystawiona przez niemieckiego dostawcę w dniu 2 marca.
3. 30 marca nabywca dokonał zapłaty pozostałej kwoty zobowiązania, tj. 30 000 euro.

Obowiązek podatkowy, w odniesieniu do całej wartości dostawy w kwocie 50 000 euro, powstał w dniu wystawienia faktury przez zagranicznego dostawcę, tj. 2 marca. Dla celów VAT do przeliczenia podstawy opodatkowania na złote należy zastosować kurs średni waluty ogłoszony przez NBP w dniu 1 marca.

Zakup środka trwałego poprzedzonego zaliczką – ujęcie w księgach rachunkowych

Na zasady wyceny operacji gospodarczych wyrażonych w walutach obcych wskazuje art. 30 ust. 2 uor. Zgodnie z tym przepisem operacje te ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich przeprowadzenia odpowiednio po kursie:

- 1) faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji – w przypadku sprzedaży lub kupna walut oraz zapłaty należności lub zobowiązań,
- 2) średnim ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa w pkt 1, a także w przypadku pozostałych operacji.

Na podstawie art. 30 ust. 2 pkt 2 uor rozchód środków pieniężnych z tytułu zapłaty zaliczki na poczet nabycia środka trwałego wycenia się według średniego kursu waluty ogłoszonego przez NBP z dnia poprzedzającego ten rozchód, czyli tak samo jak dla celów podatku dochodowego. W takim przypadku powstaną różnice kursowe od własnych środków pieniężnych.

Dla celów bilansowych wycena rozchodu zaliczki może być również dokonana po kursie historycznym, czyli według metod określonych w art. 34 ust. 4 uor, tj.:

- metody cen przeciętnych,
- metody FIFO (pierwsze przyszło – pierwsze wyszło),
- metody LIFO (ostatnie przyszło – pierwsze wyszło).

Przy zastosowaniu wyceny rozchodu zaliczki według kursu historycznego nie powstaną różnice kursowe od własnych środków pieniężnych, ponieważ rozchód waluty nastąpi według kursu, który zastosowano do wyceny waluty w dniu jej wpływu na rachunek walutowy. Jednak zdaniem organów podatkowych taki sposób wyceny nie może być stosowany dla celów podatku dochodowego, ponieważ jeśli jednostka ustala różnice kursowe tzw. metodą podatkową, mogą być one ustalane wyłącznie na podstawie art. 24c ust. 2–4 upodof oraz art. 15a ust. 2–4 updop (patrz: **Zakup środka trwałego poprzedzony zaliczką – skutki w podatku docho-**

dowym), co wyklucza zastosowanie kursu historycznego, po którym wyceniony został wpływ waluty na rachunek walutowy.

Z kolei fakturę stwierdzającą dostawę środka trwałego w ramach WNT wycenia się według średniego kursu waluty ogłoszonego przez NBP na dzień poprzedzający wystawienie faktury przez unijnego dostawcę.

PRZYKŁAD 75

Jednostka zamówiła u belgijskiego kontrahenta maszynę do produkcji opakowań. Maszyna nie wymaga montażu. Wartość zamówionego towaru wyniosła 60 000 euro. Strony uzgodniły, że przed dostawą towaru nabywca przekaże dostawcy zaliczkę w wysokości 20 000 euro.

- 1. Zaliczka została przekazana 6 lutego. Do rozchodu waluty z rachunku bankowego zastosowano kurs średni ogłoszony przez NBP w dniu 5 lutego, który wynosił 4,00 PLN/EUR (kurs przykładowy).
- 2. Zapłaty zaliczki dokonano z rachunku walutowego, na którym znajdowały się środki pieniężne, w kwocie 30 000 euro zakupione w banku po kursie 4,20 PLN/EUR.
- 3. Nabycie maszyny do produkcji opakowań nastąpiło 1 marca, co udokumentowała faktura wystawiona przez belgijskiego kontrahenta 23 lutego. Kurs średni waluty ogłoszony przez NBP na 22 lutego wynosił 4,10 PLN/EUR (kurs przykładowy).
Maszyna będzie wykorzystywana wyłącznie do czynności opodatkowanych VAT.
- 4. Maszynę do produkcji opakowań oddano do używania 8 marca.
- 5. Pozostałą część zobowiązania w kwocie 40 000 euro jednostka uregulowała 15 marca. Zapłata została wyceniona po kursie średnim NBP z 14 marca, który wynosił 3,90 PLN/EUR (kurs przykładowy).
Na rachunku walutowym znajdują się środki pieniężne wycenione po kursie średnim NBP, który wynosił 4,00 PLN/EUR.

Ewidencja zdarzeń związanych z nabyciem środka trwałego w walucie obcej, na poczet którego przekazano zaliczkę, może przebiegać następująco:

Zapisy w księgach rachunkowych lutego:

- 1. WB – zapłata zaliczki na poczet nabycia środka trwałego (20 000 euro × 4,00 PLN/EUR)
Wn „Pozostałe rozrachunki” 80 000
Ma „Rachunek walutowy” 80 000
- 2. PK – ujemna różnica kursowa od własnych środków pieniężnych [20 000 euro × (4,20 PLN/EUR – 4,00 PLN/EUR)]
Wn „Rozliczenie zakupu” 4 000
Ma „Rachunek walutowy” 4 000
- 3. PK – podatek VAT należny i podatek naliczony, który podlega odliczeniu (60 000 euro × 4,10 PLN/EUR × 23%)
Wn „Rozliczenie podatku VAT naliczonego” 56 580
Ma „Rozliczenie podatku VAT należnego” 56 580

Rachunek walutowy			Pozostałe rozrachunki		Rozliczenie zakupu	
Sp.)	xxx	80 000 (1)	1)	80 000	2)	4 000
		4 000 (2)				
Rozliczenie podatku VAT należnego			Rozliczenie podatku VAT naliczonego			
		56 580 (3)	3)	56 580		

Zapisy w księgach rachunkowych marca:

1. Faktura zakupu – nabycie środka trwałego ($60\,000 \text{ euro} \times 4,10 \text{ PLN/EUR}$)	
Wn „Rozliczenie zakupu”	246 000
Ma „Pozostałe rozrachunki”	246 000
2. PK – rozliczenie zakupu środka trwałego ($246\,000 \text{ zł} + 4\,000 \text{ zł}$)	
Wn „Środki trwałe w budowie”	250 000
Ma „Rozliczenie zakupu”	250 000
3. PK – dodatnia różnica kursowa powstała na rozrachunkach w związku z przekazaną zaliczką [$20\,000 \text{ euro} \times (4,10 \text{ PLN/EUR} - 4,00 \text{ PLN/EUR})$]	
Wn „Pozostałe rozrachunki”	2 000
Ma „Środki trwałe w budowie”	2 000
4. OT – przyjęcie środka trwałego do używania	
Wn „Środki trwałe”	248 000
Ma „Środki trwałe w budowie”	248 000
5. WB – zapłata pozostałej części zobowiązania ($40\,000 \text{ euro} \times 3,90 \text{ PLN/EUR}$)	
Wn „Pozostałe rozrachunki”	156 000
Ma „Rachunek walutowy”	156 000
6. PK – dodatnia różnica kursowa powstała na rozrachunkach w związku z zapłatą pozostałej części zobowiązania [$40\,000 \text{ euro} \times (4,10 \text{ PLN/EUR} - 3,90 \text{ PLN/EUR})$]	
Wn „Pozostałe rozrachunki”	8 000
Ma „Przychody finansowe”	8 000
7. PK – ujemna różnica kursowa od własnych środków pieniężnych [$40\,000 \text{ euro} \times (4,00 \text{ PLN/EUR} - 3,90 \text{ PLN/EUR})$]	
Wn „Koszty finansowe”	4 000
Ma „Rachunek walutowy”	4 000

Pozostałe rozrachunki			Rozliczenie zakupu			Środki trwałe w budowie		
Sp.)	80 000	246 000 (1	Sp.)	4 000	250 000 (2	2)	250 000	2 000 (3
3)	2 000		1)	246 000				248 000 (4
5)	156 000							
6)	8 000							
246 000		246 000	250 000		250 000	250 000		250 000
Środki trwałe			Rachunek walutowy			Przychody finansowe		
4)	248 000		Sp.)	xxx	156 000 (5			8 000 (6
					4 000 (7			
			Koszty finansowe					
			7)	4 000				

5.6. Jak prawidłowo wycenić i zaksięgować otrzymaną fakturę w walucie obcej wystawioną przez polskiego kontrahenta

Spółka rozlicza się ze swoim polskim kontrahentem w walucie obcej. Jak rozliczyć w księgach rachunkowych otrzymaną od niego fakturę i jakie są skutki podatkowe takiej transakcji?

Coraz częściej zdarza się, że przedmiotem zobowiązania między polskimi kontrahentami jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej. W przypadku takich transakcji sposób księgowego regulowania zobowiązań jest ściśle związany ze skutkami podatkowymi w tym zakresie.

Krajowi przedsiębiorcy mogą dokonywać rozliczeń w walucie obcej. Taka możliwość wynika z art. 358 § 1 ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.). Przepis ten stanowi, że jeżeli przedmiotem zobowiązania podlegającego wykonaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej, dłużnik może spełnić świadczenie w walucie polskiej, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe będące źródłem zobowiązania lub czynność prawna zastrzega spełnienie świadczenia wyłącznie w walucie obcej. Oznacza to, że jeśli z zawartej między stronami umowy wynika, że zobowiązanie wyrażone w walucie obcej ma zostać uregulowane w walucie obcej, to nabywca (dłużnik) ma obowiązek zastosować się do tego umownego postanowienia. W przypadku braku postanowień umownych w tej kwestii nabywca (dłużnik) może uregulować zobowiązanie wyrażone w walucie obcej w złotych lub w walucie obcej.

W przypadku transakcji wyrażonych w walutach obcych pomiędzy krajowymi przedsiębiorcami sposób księgowego regulowania zobowiązań jest ściśle powiązany ze skutkami podatkowymi w tym zakresie. Należy bowiem zauważyć, że wartość netto tych transakcji jest wyrażana i regulowana w walucie obcej (a więc należy odpowiednio przeliczyć ją na złote polskie i ustalić różnice kursowe), natomiast kwota VAT jest wyrażana i regulowana w złotych. Polski system prawny nie sprzeciwia się regulowaniu danego zobowiązania w dwóch różnych walutach.

Przeliczenie kosztu wynikającego z otrzymanej faktury i powstałe w związku z zapłatą różnice kursowe – podatek dochodowy

Zasady przeliczania kosztów wyrażonych w walutach obcych określają przepisy art. 11a ust. 2 upod. oraz art. 15 ust. 1 upod. Z przepisów tych wynika, że koszty poniesione w walutach obcych przelicza się na złote według kursu średniego ogłaszanego przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztu. Aby zatem koszty uzyskania przychodów wyrażone w walucie obcej wykazać w prawidłowej wysokości po przeliczeniu na złote, należy w pierwszej kolejności określić dzień poniesienia kosztu, a następnie zastosować właściwy kurs średni ogłaszany przez NBP. Zgodnie z art. 22 ust. 5d upod. oraz art. 15 ust. 4e upod. zasadniczo za dzień poniesienia kosztu uzyskania przychodów uważa się dzień, na który ujęto koszt w księgach rachunkowych (zaksięgowano) na podstawie otrzymanej faktury. Oznacza to, że kursem właściwym do przeliczenia faktury w walucie obcej wystawionej przez krajowego kontrahenta jest kurs średni waluty ogłoszony przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia faktury. Potwierdzają to również organy podatkowe, czego przykładem może być interpretacja indywidualna Dyrektora IS w Warszawie z 15 maja 2015 r. (IPPB5/4510-149/15-2/IS), w której czytamy, że:

MF *Jeżeli koszt dokumentowany jest fakturą, to data faktury jest właśnie datą poniesienia kosztu, do której należy odnosić się przy przeliczaniu na złote kosztów poniesionych w walucie obcej. Skoro dniem poniesienia kosztu będzie dzień wystawienia faktury, to w myśl art. 15 ust. 1 ustawy podatkowej do przeliczenia kosztu wyrażonego w walucie obcej na złote należy zastosować kurs średni ogłaszany przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień poniesienia kosztu, tj. poprzedzającego dzień wystawienia faktury przez dostawcę.*

Należy zaznaczyć, że opisane zasady przeliczania kosztu uzyskania przychodów na złote dotyczą wartości netto faktury. Kwota VAT, która z niej wynika, powinna być bowiem wykazana w złotych (patrz: **Rozliczenie otrzymanej faktury dla celów VAT**). To powoduje, że w przypadku transakcji krajowych wyrażonych w walutach obcych przedsiębiorcy przyjmują rozwiązanie polegające na tym, że wartość netto zobowiązania jest regulowana za pośrednictwem rachunku walutowego, natomiast wyrażona w złotych kwota VAT – za pośrednictwem rachunku złotówkowego. Taki sposób wykazania i zapłaty wartości zobowiązania przekłada się na późniejsze rozliczenie różnic kursowych powstałych w związku z zapłatą zobowiązania (art. 24c ust. 2 pkt 2 i ust. 3 pkt 2 upod. oraz 15a ust. 2 pkt 2 i ust. 3 pkt 2 upod.). W przypadku dokonania zapłaty w walucie obcej, w części dotyczącej wartości netto zakupu, wystąpią różnice kursowe (podatkowe i bilansowe). Natomiast w części dotyczącej zapłaty VAT te różnice nie wystąpią.

W rezultacie różnica kursowa od wartości netto faktury jest ustalana jako różnica pomiędzy:

- kursem średnim waluty ogłoszonym przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wystawienia faktury (art. 11a ust. 2 upod. oraz art. 15 ust. 1 upod.) a
- kursem faktycznie zastosowanym w danym dniu w przypadku zapłaty zobowiązania lub kursem średnim waluty ogłoszonym przez NBP z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego zapłatę zobowiązania

– w przypadku gdy nie jest możliwe zastosowanie kursu faktycznie zastosowanego (art. 24c ust. 4 upod oraz art. 15a ust. 4 upod).

Rozliczenie otrzymanej faktury dla celów VAT

Przy transakcjach pomiędzy podmiotami krajowymi, w przypadku gdy należność z tego tytułu została wyrażona w walucie obcej, należy mieć na uwadze postanowienia art. 106e ust. 11 ustawy o VAT. Przywołany przepis stanowi, że kwoty VAT wykazuje się w złotych. Zatem niezależnie od tego, w jakiej walucie nastąpi rozliczenie między kontrahentami, to kwota VAT powinna zostać wykazana na fakturze w walucie polskiej. Kwoty podatku wyrażone w walucie obcej wykazuje się w złotych przy zastosowaniu zasad przeliczania na złote przyjętych dla przeliczania kwot stosowanych do określenia podstawy opodatkowania.

Tym samym nabywca, który otrzymał fakturę wystawioną przez krajowego kontrahenta w walucie obcej, nie dokonuje odrębnego przeliczenia kwoty VAT, ponieważ na fakturze jest wykazana kwota tego podatku w złotych przeliczona już przez sprzedawcę. W przypadku gdy dokonany zakup daje nabywcy prawo do odliczenia podatku naliczonego z otrzymanej faktury, przeliczenia na złote wymaga jedynie wyrażona w walucie obcej wartość netto tego zakupu. Natomiast podatek naliczony jest odliczany w złotych w kwocie wykazanej na otrzymanej fakturze.

Rozliczenie otrzymanej faktury w walucie obcej i powstałe w związku z zapłatą różnice kursowe – księgi rachunkowe

Wartość netto zakupu wyrażonego w walucie obcej należy przeliczyć na złote – analogicznie jak dla celów podatku dochodowego – według kursu średniego waluty ogłoszonego przez NBP z dnia poprzedzającego wystawienie faktury, natomiast kwota VAT wyrażona w złotych nie wymaga przeliczenia dla celów bilansowych (por. art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości). W rezultacie także różnice kursowe będą ustalane wyłącznie od kwoty netto faktury, ponieważ kwota VAT i jej zapłata następują w złotych. Różnice te dla celów bilansowych powstają w sposób analogiczny jak dla celów podatku dochodowego.

Zgodnie z zasadą ogólną wyrażoną w art. 30 ust. 4 uor różnice kursowe dotyczące aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych (z wyjątkiem różnic kursowych, o których mowa w art. 30 ust. 5–7 uor, dotyczących działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej), powstałe przy zapłacie zobowiązań w walutach obcych, zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych.

PRZYKŁAD 76

Jednostka otrzymała od krajowego kontrahenta fakturę stwierdzającą zakup usługi. Usługa została wykonana 20 lutego 2018 r. i w tym samym dniu kontrahent wystawił fakturę. Wartość netto faktury wynosiła 2000 euro, natomiast kwota VAT według stawki 23% wykazana w złotych wynosiła 1949,53 zł.

1. Do przeliczenia wartości netto zakupu jednostka zastosowała kurs średni waluty ogłoszony przez NBP w dniu poprzedzającym wystawienie faktury, tj. 19 lutego 2018 r., który wynosił 4,2381 PLN/EUR (kurs przykładowy). Wobec tego wartość netto zakupu wyniosła 8476,20 zł ($2000 \text{ euro} \times 4,2381 \text{ PLN/EUR}$).
2. 23 lutego 2018 r. nastąpiła zapłata zobowiązania. Kwota netto została uregulowana z rachunku walutowego, natomiast kwota VAT – z rachunku złotówkowego firmy. Do rozchodu waluty obcej z rachunku walutowego jednostka zastosowała kurs średni waluty ogłoszony przez NBP z dnia poprzedzającego zapłatę, tj. z 22 lutego 2018 r., który wynosił 4,2381 zł/euro (kurs przykładowy). Wobec tego wartość uregulowanego zobowiązania wyniosła 8476,40 zł ($2000 \text{ euro} \times 4,2382 \text{ PLN/EUR}$).

Jednostka prowadzi ewidencję kosztów wyłącznie na kontach zespołu 4. Przy zakupie usługi przysługuje jej prawo do odliczenia podatku naliczonego ze względu na związek zakupu z czynnościami opodatkowanymi.

Ewidencja zdarzeń związanych z otrzymaniem faktury od krajowego kontrahenta w walucie obcej oraz dokonaną zapłatą może przebiegać następująco:

1. Faktura – zakup usługi

- a) wartość netto usługi ($2000 \text{ euro} \times 4,2381 \text{ PLN/EUR}$)

Wn „Usługi obce”

8 476,20

Ma „Rozliczenie zakupu”

8 476,20

b) kwota podatku naliczonego	
Wn „Rozliczenie podatku VAT naliczonego”	1 949,53
Ma „Rozliczenie zakupu”	1 949,53
c) wartość brutto usługi	
Wn „Rozliczenie zakupu”	10 425,73
Ma „Rozrachunki z dostawcami”	10 425,73
2. WB – zapłata zobowiązania z rachunku walutowego (2000 euro × 4,2863 PLN/EUR)	
Wn „Rozrachunki z dostawcami”	8 476,40
Ma „Rachunek walutowy”	8 476,40
3. WB – zapłata kwoty VAT z rachunku złotówkowego	
Wn „Rozrachunki z dostawcami”	1 949,53
Ma „Bieżący rachunek bankowy”	1 949,53
4. PK – ustalenie ujemnej różnicy kursowej [2000 euro × (4,2382 PLN/EUR – 4,2381 PLN/EUR)]	
Wn „Koszty finansowe”	0,20
Ma „Rozrachunki z dostawcami”	0,20

Rozrachunki z dostawcami		Rozliczenie zakupu		Usługi obce	
2)	8 476,40	10 425,73	1c) 10 425,73	8 476,20	1a) 8 476,20
3)	1 949,53	0,20		1 949,53	
	10 425,93	10 425,93	10 425,73	10 425,73	

Rozliczenie podatku VAT naliczonego		Rachunek walutowy		Bieżący rachunek bankowy	
1b)	1 949,53	Sp.)	xxx	8 476,40	2) Sp.) xxx
					1 949,53 (3)

Koszty finansowe	
4)	0,20

5.7. Jak ująć w księgach rachunkowych karę umowną w walucie obcej

Spółka zleciła kontrahentowi przewiezienie towaru. W zleceniu określono wysokość stawki za usługę transportową w walucie obcej (euro). Umowa zawiera również zapis, że w razie niewywiązania się terminowego z dostawy kontrahent zapłaci karę w wysokości 1000 euro. Kontrahent nie dotrzymał warunków umowy, w związku z czym spółka planuje wystawienie noty obciążeniowej na wskazaną kwotę. Jak spółka powinna przeliczyć karę umowną w momencie jej naliczenia, a jak w momencie wpływu na rachunek bankowy (spółka nie posiada rachunku walutowego). Jak rozliczyć w księgach rachunkowych wystawienie takiej noty?

Kwota w walucie obcej wpisana do noty obciążeniowej powinna zostać przeliczona po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego wystawienie noty. Wpływ kary umownej na rachunek bankowy złotówkowy zostanie wyceniony natomiast według kursu faktycznie zastosowanego przez bank. Naliczenie kary umownej należy zakwalifikować w księgach rachunkowych do pozostałej działalności operacyjnej jednostki.

Ustawa o rachunkowości wskazuje (art. 3 ust. 1 pkt 32 lit. g uor), że przez pozostałe koszty i pozostałe przychody operacyjne należy rozumieć koszty i przychody związane m.in. z odszkodowaniami i karami. Wystawioną notę obciążeniową, niezależnie od waluty jej wystawienia, należy zatem ująć w księgach rachunkowych:

Wn „Rozrachunki z dostawcami” lub „Pozostałe rozrachunki”,

Ma „Pozostałe przychody operacyjne” (należy przy tym zaznaczyć, że w odróżnieniu od uregulowań bilansowych przychód podatkowy powstanie nie w chwili przeliczenia przychodu widniejącego na nocie księgowej, ale w chwili wpływu środków pieniężnych na rachunek bankowy).

Wycena noty obciążeniowej

Dla celów bilansowych operacje gospodarcze wyrażone w walutach obcych ujmuje się w księgach rachunkowych zgodnie z art. 30 ust. 2 uor. Wskazuje on, że należy je wycenić:

§ (...) na dzień ich przeprowadzenia – o ile odrębne przepisy dotyczące środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej i innych krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz środków niepodlegających zwrotowi, pochodzących ze źródeł zagranicznych, nie stanowią inaczej – odpowiednio po kursie:

- 1) faktycznie zastosowanym w tym dniu, wynikającym z charakteru operacji – w przypadku sprzedaży lub kupna walut oraz zapłaty należności lub zobowiązań,
- 2) średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP z dnia poprzedzającego ten dzień – w przypadku zapłaty należności lub zobowiązań, jeżeli nie jest zasadne zastosowanie kursu, o którym mowa w pkt 1, a także w przypadku pozostałych operacji”.

Z przepisu tego wynika zatem, że wystawiając notę księgową w walucie obcej, należy ją przeliczyć po kursie średnim NBP z dnia poprzedzającego dzień wystawienia tej noty (por. zacytowany art. 30 ust. 2 pkt 2 uor), natomiast wpływ kary umownej na rachunek bankowy (w sytuacji gdy jednostka nie posiada rachunku walutowego) zostanie wyceniony i wykazany w księgach rachunkowych według kursu faktycznie zastosowanego przez bank (por. zacytowany art. 30 ust. 2 pkt 1 uor). Z uwagi na to, że kursy te najprawdopodobniej będą się różniły, powstaną:

- 1) dodatnie różnice kursowe (kurs średni NBP niższy niż kurs faktycznie zastosowany):
Wn „Pozostałe rozrachunki”,
Ma „Przychody finansowe” (jest to przychód zarówno bilansowy, jak i podatkowy),
- 2) ujemne różnice kursowe (kurs średni NBP wyższy niż kurs faktycznie zastosowany):
Wn „Koszty finansowe” (jest to przychód zarówno bilansowy, jak i podatkowy),
Ma „Pozostałe rozrachunki”.

PRZYKŁAD 77

W związku z niedotrzymaniem przez kontrahenta warunków umowy spółka wystawiła 9 lutego 2018 r. notę obciążeniową na kwotę 1000 euro. Została ona przeliczona po kursie średnim NBP z 8 lutego 2018 r., który wyniósł 4,2650 PLN/EUR (zastosowane w przykładzie kursy są kursami przykładowymi). Należność z tytułu kary wpłynęła do banku 23 lutego 2018 r. Ponieważ spółka nie posiada konta walutowego, bank wycenił walutę i zarachował jej wpływ na rachunku złotówkowym. Wpływ waluty został wyceniony po kursie 4,2410 PLN/EUR (kurs kupna banku) obowiązującym w dniu otrzymania zapłaty.

Ewidencja w księgach rachunkowych:

- 1. Nota obciążeniowa (1000 euro × 4,2650 PLN/EUR = 4265 zł)
Wn „Pozostałe rozrachunki” 4 265
Ma „Pozostałe przychody operacyjne” 4 265
- 2. WB – wpływ waluty do banku (1000 euro × 4,2410 PLN/EUR = 4241 zł)
Wn „Bieżący rachunek bankowy” 4 241
Ma „Pozostałe rozrachunki” 4 241
- 3. PK – ustalenie różnicy kursowej (ujemna) (4265 zł – 4241 zł = 24 zł)
Wn „Koszty finansowe” 24
Ma „Pozostałe rozrachunki” 24

Pozostałe przychody operacyjne		Pozostałe rozrachunki		Bieżący rachunek bankowy	
	4 265 (1)	1) 4 265	4 241 (2)	2) 4 241	
			24 (3)		

Koszty finansowe	
3)	24

5.8. Czy dokonując wyceny bilansowej należności w walucie obcej, należy urealnić również odpis aktualizujący

Posiadamy należność w walucie obcej, która ze względu na prawdopodobieństwo niezapłacenia została objęta w listopadzie 2017 r. odpisem aktualizującym. Czy dokonując wyceny tej należności na dzień bilansowy, powinniśmy również osobno dokonać wyceny odpisu aktualizującego tę należność?

Tak. Na dzień bilansowy należy nie tylko urealnić wartość posiadanej należności w danej walucie obcej (wyceniając ją według średniego kursu NBP na dzień bilansowy), ale również przeliczyć ponownie wartość odpisu aktualizującego tę należność. Pewnym wyjątkiem w tej regule może być sytuacja, gdy odpis aktualizujący należność obcą był dokonany na 100% wartości należności.

Ustawa o rachunkowości nakazuje wyceniać na dzień bilansowy posiadane przez jednostkę należności w walucie obcej po obowiązującym dla danej waluty na ten dzień średnim kursie NBP (art. 30 ust. 1 uor). W przypadku należności w walucie obcej, objętej uprzednio odpisem aktualizującym, należy po dokonaniu wyceny tej należności na dzień bilansowy również przeliczyć wysokość odpisu aktualizującego. W przypadku gdy w wyniku tak dokonanej wyceny bilansowej należności powstała:

- dodatnia różnica kursowa (tj. gdy średni kurs NBP na dzień bilansowy jest wyższy od kursu średniego NBP przyjętego do historycznej wyceny należności) – wówczas część tej różnicy kursowej dotycząca należności nieobjętej odpisem aktualizującym zwiększa przychody finansowe:

Wn „Rozrachunki z odbiorcami zagranicznymi” lub „Pozostałe rozrachunki”

Ma „Przychody finansowe”,

natomiast pozostała część różnicy kursowej zwiększa dokonany wcześniej odpis aktualizujący:

Wn „Rozrachunki z odbiorcami zagranicznymi” lub „Pozostałe rozrachunki”

Ma „Odpisy aktualizujące wartość należności”;

- ujemna różnica kursowa (tj. gdy średni kurs NBP na dzień bilansowy jest niższy od kursu średniego NBP przyjętego do historycznej wyceny należności) – wówczas część tej różnicy kursowej dotycząca należności nieobjętej odpisem aktualizującym obciąża koszty finansowe:

Wn „Koszty finansowe”

Ma „Rozrachunki z odbiorcami zagranicznymi” lub „Pozostałe rozrachunki”,

natomiast pozostała część różnicy kursowej zmniejsza dokonany wcześniej odpis aktualizujący:

Wn „Odpisy aktualizujące wartość należności”

Ma „Rozrachunki z odbiorcami zagranicznymi” lub „Pozostałe rozrachunki”.

Analizując przedstawioną ewidencję księgową, można zauważyć, że w przypadku należności objętych w trakcie roku obrotowego 100% odpisem aktualizującym ewidencja może być bardziej uproszczona i wówczas różnice kursowe:

- dodatnie – zwiększą w całości kwotę dokonanego uprzednio odpisu aktualizującego

Wn „Rozrachunki z odbiorcami zagranicznymi” lub „Pozostałe rozrachunki”

Ma „Odpisy aktualizujące wartość należności”,

- ujemne – zmniejszą w całości kwotę dokonanego uprzednio odpisu aktualizującego

Wn „Odpisy aktualizujące wartość należności”

Ma „Rozrachunki z odbiorcami zagranicznymi” lub „Pozostałe rozrachunki”.

Możliwość rezygnacji z bilansowej wyceny należności objętej 100% odpisem aktualizującym

Ustawa o rachunkowości w art. 46 ust. 2 pkt 3 wskazuje, że:

(...) wykazana w aktywach bilansu (...) wartość poszczególnych grup składników aktywów wynika z ich wartości księgowej, skorygowanej o: (...) odpisy aktualizujące wartość należności.

Oznacza to, że jednostka, posiadając należności objęte 100% odpisem aktualizującym, nie wykazuje ich w bilansie. Ich wartość z bilansowego punktu widzenia wynosi bowiem zero. Tym samym podwyższanie/zmniejszanie wartości należności i jednocześnie podwyższanie/zmniejszanie odpisu aktualizującego o jednakową kwotę dodatnich/ujemnych różnic kursowych z wyceny bilansowej jest jedynie matematycznym działaniem, którego wynikiem jest zawsze zero (pomimo że zwiększa lub zmniejsza obroty na kontach rozrachunkowych i dotyczących odpisów aktualizujących). Należy także przypomnieć, że również w rachunku zysków i strat różnice kursowe wykazywane są wynikowo (per saldo). Dlatego też w przypadku należności objętych 100% odpisem aktualizującym przychody finansowe będą równać się zawsze kosztom finansowym, niezależnie od tego, czy mamy do czynienia z dodatnią czy ujemną różnicą kursową z wyceny należności na dzień bilansowy. Tym samym wynik na takiej operacji finansowej również wyniesie zero.

Można zatem stwierdzić, że rezygnacja z bilansowej wyceny należności objętych 100% odpisem aktualizującym jest działaniem, które nie wpłynie w żaden negatywny sposób na rzetelność sporządzanego na dzień bilansowy sprawozdania finansowego.

UWAGA

Należy pamiętać o tym, że wycena należności na dzień bilansowy według kursu średniego NBP nie wywiera skutków w podatku dochodowym od osób prawnych. Powstałe różnice kursowe (dodatnie lub ujemne) są niezrealizowane i nie mogą być uwzględniane w rachunku podatkowym (por. art. 16 ust. 1 pkt 26a updog i analogiczny art. 23 ust. 1 pkt 21 updog). Wyjątkiem są podatnicy, którzy wybrali rachunkową metodę ustalania różnic kursowych, o której mowa w art. 9b ust. 1 pkt 2 updog i art. 14b ust. 1 i 3 updog. W tym przypadku różnice kursowe z wyceny bilansowej stanowią przychody i koszty podatkowe.

PODSTAWA PRAWNA:

- art. 498 ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny – j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 459; ost.zm. Dz.U. z 2017 r. poz. 1132
- art. 11a ust. 1 i 2, art. 14 ust. 1c, 1e, 1h, 1i, 1m i ust. 2 pkt 3, art. 14b, art. 22 ust. 1, 5d, 7c–7f, art. 22g ust. 3 i 5, art. 24c ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych – j.t. Dz.U. z 2018 r. poz. 200
- art. 9b, art. 12 ust. 2, 3a, 3c, 3d, 3e, 3j i ust. 4 pkt 4, art. 15 ust. 1, 4e, 4i–4l, art. 15a, art. 16g ust. 3 i 5 ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych – j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 2343; ost.zm. Dz.U. z 2017 r. poz. 2369
- art. 3 ust. 1 pkt 12, art. 7 ust. 1, art. 28 ust. 2, 4 i 8, art. 30, art. 34 ust. 4 pkt 1–3, art. 35 ust. 8, art. 35b ust. 1, art. 36 ust. 2, art. 42 ust. 3, art. 64 ust. 1, art. 66 ust. 5 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości – j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 2342; ost.zm. Dz.U. z 2018 r. poz. 62
- art. 12 § 5 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa – j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 201; ost.zm. Dz.U. z 2018 r. poz. 138
- art. 6 ust. 1c ustawy z 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne – j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 2157; ost.zm. Dz.U. z 2017 r. poz. 2175
- art. 262 § 4 ustawy z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych – j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 1577
- art. 19a ust. 1 i 8, art. 20 ust. 1 i 5, art. 31a, art. 106b ust. 1 pkt 4, art. 106e ust. 11, art. 106i ust. 7 pkt 1 ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług – j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 1221; ost.zm. Dz.U. z 2018 r. poz. 86
- art. 11 ustawy z 19 marca 2004 r. – Prawo celne – j.t. Dz.U. z 2018 r. poz. 167
- § 12 ust. 1 i ust. 3 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z 26 sierpnia 2003 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów – j.t. Dz.U. z 2017 r. poz. 728

ROZDZIAŁY 1-4 – **Aneta Szwech**

– ekonomista, ekspert w zakresie podatków i rachunkowości, wykładowca

ROZDZIAŁ 5 – materiały opublikowane w Grupie Wydawniczej INFOR PL S.A.

Ceny transferowe. Jak przygotować firmę do kontroli podatkowej

Książka „Ceny transferowe. Jak przygotować firmę do kontroli podatkowej” to unikatowa i wartościowa pozycja na rynku podatkowych publikacji specjalistycznych. Jej atutem jest to, że autor, wieloletni pracownik organów administracji skarbowej, zajmował się między innymi nadzorem nad postępowaniami kontrolnymi w zakresie cen transferowych. Dzięki temu mógł przedstawić Czytelnikom, w jaki sposób organy administracji skarbowej wyznaczają podatników, u których będzie przeprowadzona kontrola transakcji. Z publikacji Czytelnik dowie się zatem, niejako z pierwszej ręki, kiedy może spotkać się z ryzykiem podatkowym w zakresie cen transferowych.

Podstawową zaletą publikacji jest przystępne przedstawienie tego, kto i kiedy musi liczyć się z tym, że zostanie u niego przeprowadzona kontrola dokumentacji podatkowej transakcji z podmiotami powiązanymi. Książka uwzględnia wprowadzone w 2017 r. przez ustawodawcę zmiany w zakresie obowiązków dotyczących dokumentowania cen transferowych. Jak podkreślono w publikacji, obowiązująca od tego roku nowelizacja rozszerza zakres odpowiedzialności osób odpowiedzialnych za rozliczenia podatkowe spółki.

Czytelnik odnajdzie także w książce informacje:

- jakie powinny być zadania i cele sporządzającego dokumentację cen transferowych,
- jakie są zasady wyboru podmiotu do kontroli cen transferowych,
- jak przygotować się do kontroli związanej z cenami transferowymi,
- jakie elementy powinna zawierać dokumentacja cen transferowych,
- jakie są główne problemy związane z dokumentowaniem podatkowym transakcji i jak je rozwiązać.

Poradnik przedstawia także przebieg kontroli podatkowej transakcji z podmiotami powiązanymi, ze szczególnym uwzględnieniem uprawnień przysługujących kontrolowanym. Co istotne, główne tezy publikacji autor opatrzył bogatym wyborem orzecznictwa sądowego i interpretacji fiskusa. Warto zaznaczyć, że przykłady, które ilustrują poszczególne zagadnienia, pochodzą z praktyki autora, podobnie jak przygotowane przez niego kwestionariusze.

Ten poradnik będzie szczególnie przydatny dla członków zarządu, dyrektorów finansowych, ich księgowych, jak również dla audytorów, konsultantów i biur rachunkowych próbujących uniknąć ryzyka podatkowego związanego z transakcjami przeprowadzanymi z podmiotami powiązanymi.

POLECAMY

w następnym numerze PGP

„Konstytucja Biznesu”

- ▶ Jakie ułatwienia przewidziano przy zakładaniu firmy
- ▶ Dla kogo i w jakiej wysokości wprowadzono ulgę w składkach ZUS
- ▶ Jaka będzie rola Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorstw
- ▶ Co się zmieni w interpretacji przepisów

w kolejnych numerach PGP

- ▶ Amortyzacja i środki trwałe
- ▶ Świadczenia na rzecz pracowników

PRENUMERATA 2018

Poradnik Gazety Prawnej

na 12 miesięcy w cenie 349 zł brutto

MONITOR księgowego

na 12 miesięcy w cenie 748 zł brutto

MONITOR prawa pracy i ubezpieczeń

na 12 miesięcy w cenie 648 zł brutto

BIULETYN głównego księgowego

na 12 miesięcy w cenie 789 zł brutto

BIULETYN VAT

na 12 miesięcy w cenie 679 zł brutto

IFK Platforma Księgowych i Kadrowych

na 12 miesięcy w cenie 1100 zł brutto

INFOR AKADEMIA

na 12 miesięcy w cenie od 1000 zł brutto

Grupa INFOR PL

Prezes Zarządu

Ryszard Piętkowski

INFOR PL Spółka Akcyjna

01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72

www.infor.pl

Dyrektor Centrum Wydawniczego

Marzena Nikiel

marzena.nikiel@infor.pl

Zespół redakcyjny

Wioletta Chaczykowska – redaktor naczelna

Jarosław Miller – redaktor graficzny

Barbara Redzyńska – korekta

Adres redakcji:

01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72

tel.: 22 531 41 94, faks: 22 530 41 65

www.pgp.infor.pl

Biuro Reklamy:

Kamilla Alchimowicz

e-mail: kamilla.alchimowicz@infor.pl

tel. 22 530 40 75

Zamówienia na prenumeratę:

Biuro Opiekunów Klienta

01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72

tel. 22 761 30 30, 801 626 666

e-mail: bok@infor.pl

strona: www.sklep.infor.pl

Zamówienia na prenumeratę przyjmują również:

RUCH SA, prywatni kolporterzy oraz urzędy pocztowe.

Copyright by INFOR PL S.A. Publikacja jest chroniona przepisami prawa autorskiego. Wykonywanie kserokopii lub powielanie inną metodą oraz rozpowszechnianie bez zgody wydawcy w całości lub części jest zabronione i podlega odpowiedzialności karnej.

Druk: VIVA, Pruszków, ul. Groblowa 5

INFOR PL S.A. jest podatnikiem VAT,

NIP 1180093066

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania i adiustacji tekstów oraz zwrotu materiałów zamówionych, a niezatwierdzonych do druku. Materiałów niezamówionych nie zwracamy. Nie ponosimy odpowiedzialności za treść reklam zamieszczonych na łamach.

Nakład 2115 egz.

NOWOŚĆ 2018

Najnowsze

ZMIANY PRZEPISÓW W ROKU 2018

Format B5
Oprawa miękka
400 stron

Cena publikacji:
99 zł (brutto)
zamiast ~~129 zł~~

W publikacji zostały zebrane wszystkie informacje o nowelizacjach przepisów na przełomie 2017/2018 r. z zakresu:

- podatków
- ubezpieczeń
- prawa administracyjnego
- prawa pracy
- zasiłków i świadczeń
- prawa ochrony środowiska
- rachunkowości
- prawa gospodarczego
- wynagrodzeń
- prawa cywilnego

Zamów publikację już dziś!

NAJBARDZIEJ

praktyczny komentarz do VAT

plus **Raport specjalny**
VAT 2018. Plusy i minusy zmian

Publikacja **VAT 2018. Komentarz** zawiera praktyczne omówienie każdego przepisu ustawy o podatku od towarów i usług. Uwzględnia zmiany, które wchodzi w życie w styczniu 2018 r. i w lipcu 2018 r.

Zamów publikację
w **PRZEDSPRZEDAŻY**

299 zł
zamiast ~~399 zł~~

Oprawa flexi, 1400 stron

Polecamy wersję PREMIUM

Publikacja dostępna w wersji **PREMIUM** z **PAKIETEM 4 WIDEOSZKOLEŃ** na pendrive.

Zamów wersję **PREMIUM**

389 zł
zamiast ~~519 zł~~